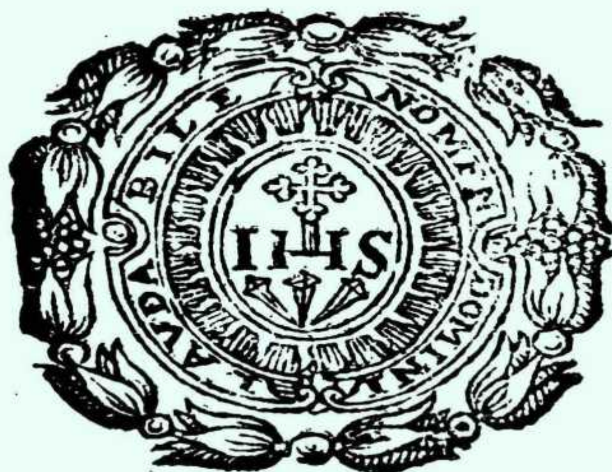
NOVA ELATIO HI- ORICA DE RE- VS IN INDIA ORIENTA- li à Patribus Societatis IESV, ANNO 1598. & 99. gestis.

P. NICOLAO PIMENTA
atore Societatis IESV, ad R.P. Claudium A-
auiuam eiusdem Societatis Præpositum
Generalem missa.

Cum licentia Superiorum.

MOGVNTIAE
Officina Typographica Ioannis Albini.
ANNO M. DCI. 1601

IHS

EX commissione, & mandato Reuer Patris D. mei Magistri Sacri Pala Nicolaus Cafranus vidi, & perlegi hanc epistolam R. P. Nicolai Pimentæ c emplaribus insertis, & quia nihil contr spem, & progressum religionis in regnis In rientalis, ac relationem & statum ipsoru aliquid sanctæ fidei, aut bonis moribus re ideo vtiliter videtur posse imprimi, ac im me subscripsi hac die 3. Ianuarij 1601.

Imprimatur.

Si placet R. P. Magistro Sacri Palatij
B. Gypsius Pro Vicesgerens.

Imprimatur.

Frater Angelus Baronius Venetus ster, & Reuerendiss. Magistri saci tij Socius.

DMODVM REVE-
NDO AC PRÆNOBILI,
MINO, D. PHILIPPO CRAZ A SCHAR-

nstein. Metropolitanæ Moguntinæ non Cathetralis wormatiensis, itemque Collegiatæ ad diuum Bartholomęum Francofurtensis Ecclesiarum Pręposito &c. Domino suo obseruandissimo.

Ioannes Albinus Typographus.

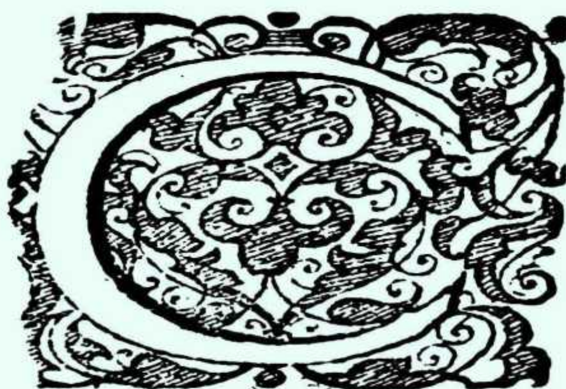
AVdio, admodū R & Nobilis Domine, iis, quæ vel Iaponica vel Mogorica, superioribus nis, è Typographo meo vulgaui, legens valde R. & Nob. D. T. oblectari: eaq quenter in Geographicis etiam Tabulis tueri. Scilicet, non eo tantum nomine, òd noua sint, sed quòd insignem etiam hristianæ Catholicæq; religionis amplifiionem, quam pij omnes auidissimè auere, direq; solent; contineat. Cum ergo ex In- ipsa Orientali Romā, ante menses paucus

los, è SOCIETATE IESV *Pater qu.*
nerit, eas, quas ille attulit litteras, Ro.
iam Typis excusas, meis recudere 1
easdemq́; admo. R. & Nob. T.D. off
vna cum recentissimis & Iaponicis &.
sibus: vt Auctoritate Tua, quæ summa
eum apud quamplurimos finem, ob
scribi, ediq́; id genus noua solent, conseq
tur; vt scilicet in omnibus Deus Opt.
laudetur; ab omnibus, vt operarios in
sem suam mittat, rogetur: demumq́; Arc
gelo S. Raphaeli mos geratur, dicenti
pera DEI reuelare & confiteri
norificum est: *itemque D. Chrysost*
hortanti. Si quid, fratres, audierit
boni, apud omnes proferamus.

NOSTER ADMODVM R. P. IN CHRISTO

PAX CHRISTI.

OMPLECTAR his litteris meam peregrinationem annuam in lustranda parte Prouinciæ Australi aliasq; Nostrorum missiones, ac felicem inessum in varia huius Orientis regna, omino cooperante, & magna fidei ostiate præclusa, ipsis aperiente.

Goano è portu solui Prid. Calend. Demb. anno Domini 1597. cum Sociis odeuiginti, sed pro messis vbertate, & erariorum paucitate penè solus. Cocin appulimus 19. Cal. Ianuarii. In illo legio, & in inchoato Collegio Terræ æ, seu Vaipicotæ, atq; in singulis vtri. Residentiis sesquimensem consum- De fructu, quem in illa vinea Nostri runt tam ex traductione Gentiliu ad ı, quam ex reductione Christiano-

rum antiquorum S. Thomæ, ad Eccle
catholicæ vnionem, per eosdem dies
P. certiorem feci, sed incertum adhuc
effecerim: namq; ex litterarum exem
remansit vnum ob euentum sane mi
rabilem. Nauis enim, quæ Franc
Gammam Proregem aduexerat, & e
antecessorem Matthiam Alboquer
reuehebat, in portu Cocinensi prid
diei, quo erat in altum deducenda,
dem momento, quo pretiosarum mer
um iustum onus acceperat, repenti
gne correpta conflagrauit. Incendiu
lud cum nulla industria posset resti
ad triduum miserandum omnibus
ectaculum præbuit: at enim non breu
temporis spatio exarsit aliquorum c
ditas, qui nauem flagrantem catenis
reis igni scintillantibus alligatam, re
co, longisque contendentes funibus a
ducere conabatur, vt aliquid spolii fla
mis ereptum acquirere possent. Quoru
temeritatem nauis impune non tulit: e
plosis enim identidem æneis tormen
& pulueri iaculatorio furibunda igne
immittens, partem virorum neci ded
partem nauigiorum flammis inuoluit.

An

Antequam Cocino diſcederem duas
iſſiones inſtitui, alteram ad regnum
engalæ, alteram ad regnum Pegù. In
engalicam miſſionem electi ſunt Patres
anciſcus Fernandus, & Dominicus So-
quibus iam duos alios Sacerdotes ſup-
etias miſimus, Melchiorem Fonſecam,
ndream Boues. Hi paulo ante ſolue-
ex ora Choromandelenſi. Primis
u n feliciter res ſucceſſerint, ex ipſo-
u a litteris V. P. intelliget, quamquam
per ipſos à Deo geſtas, eos humiliter,
demiſſe commemoraſſe exiſtimo, nam
i illinc ad nos veniunt, eximia quędam
rrant, quæ in laudando extollunt, vt
bene miracula videantur.

XEMPLVM LITTERARVM P. Franciſci Fernandi Syripure oppido Bengalæ 16. Cal. Febr. 1599.

VÆ diuina freti miſericordia in hac miſſione Bengalica egerimus quæ V. R. auere ſcire non dubito, his litteris exponam. In portu Cocinenſi ad. V. nonas Maias nauem conſcendimus Bengalenſem, quæ Portum paruum (ſic enim vocant)

cant) in ora Bengalica petebat. In altu le deductis, in ipſo conſpectu perſtantibus in Cocinenſi ſtatione nauium, biremis occurrit Malauarorum piratarum, quæ directo in nos curſu mox congreſſura videbatur. magnam ea res nobis attulit moleſtiam & trepidationem, nimirum nauſea laborantibus, & cœpto curſu pergere potius, quam cum hoſte congredi cupientibus. Noſtri nihilominus arma expediunt, & pugnæ ſe accingunt. hoſtes, ſimulatque nos bellum non detrectare cognouere, demiſſis velis, lento curſu ferri, & paulatim ſe relinqui ſinunt. Ceilani inſula à tergo relicta, è regione Nega patani intempeſta nocte vehemens, & repentinus ventus irruens, aduerſo flatu velum percuſſit, nauemque ita obuertit, vt parum abfuerit, quin fluctibus abſorberetur. Media hora in magna fluctuatione conſumpta, naui in alterum latus impulſa, atque inimicum ſalum bibente, vix tandem potuimus vela contrahere. Hoc animaduerſo periculo, raptim omnes ad confeſſionis, & orationis perfugium, tãquam ad fidiſſimam anchoram confugerunt. Ventis interea ita bacchantibus,

ſque concitatis, vt n n iam mare nare, ſed p r conuexa montium, & vallium curuos anfractus iter facere videremur. Toto triduo in his anguſtiis exacto, indem Deo fauente ſedata tempeſtate, d dies aliquot proſpere nauigauimus. In tãto periculo præter vota priuata publicum illud fuit, quod velum anterius, à quo ſalutem ſuam pendere omnes animaduerterant, B. Virgini vouerunt, atq; in templo Gullano, quod propè Bengalam magna religione colitur, eiuſdem veli pretium obtulerunt.

Poſt hæc in aliud diſcrimen, mea quidem ſententia maius, in ipſo portu incidimus. Sunt enim in oſtio Gangis ſyrtes quædam arenoſæ, quæ Brachia à nautis dicuntur; præter has cum magna vigilantia nauigaremus, ab alueo paululũ per errorem deuiantes, in breuia & loca vadoſa incidimus. Sed ex omnibus liberauit nos Dominus. Portum tandem ingreſſi, decimo octauo die poſtquam Cocino diſceſſimus, à faucibus fluminis vſq; ad Gullum alios inſuper octo dies cõſumpſimus. Eſt autem Gullum ſtatio Luſitanorum, quæ ab oſtio Gangis ad ducenta & de-

cem milliaria, aduerso flumine c

In hac statione ab omnibus Lusit, & Christianis incolis maxima gratul ne, & amore excepti sumus. Domos d as instructas, in quibus honeste diuersare mur, ipsi dederunt, & affatim omn necessaria ipsi nobis suppeditarunt. Pue rorum effusa turba in ipso portu nob obuiam processit, qui enixè rogarunt, ipsos doceremus, carebant enim præ ptore, & huc illuc ociose, & perdite v bantur: nobis renuentibus, illi magis, gisque instare, & à nostro latere nunqu. discedere. Horum precibus victi, vnu ex comitibus; qui mediocriter scribere sciebat, scholæ præfecimus, existimantes non esse id alienum à V. R. voluntate, cum nostrum neuter hanc prouinciam in se susceperit, quo minus cœpto itinere progredi possemus.

P. Dominicus Sosa è vestigio linguæ ediscendæ operam dedit, idq; tam serio, ac tanta animi contentione, vt breui multum profecturus videretur, si boni interpretis, & magistri copia fuisset. at vero qui lingua Bengalica vtuntur, Lusitanicam fere ignorant, & contra, qui Lusita-

loquuntur, Bengalicè plerunq; loqui ciunt; & neq; hi, neque illi Christianę ntrinæ vocabula tenent: quare mature atisfieri eius votis non potuit. At ego hac difficultate minime fractus, tractatum breuem vtcunq; edidi, quo Christianæ fidei capita explanaui, indubitatam veritatem defendi, Gentilicæ atq; Mahometicæ superstitionis dogmata confutai. Hunc Sosa in linguam Bengalicam ducendum curauit, & eo vtitur permmodè, quoties cum gentibus sermo abendus est. Huic catechismum breuem adieci, ad modum dialogi, quem idem P. Bengalicum fecit, quem pueri, qui scholam frequentant, memoriæ mandant, seruis & ancillis tradunt domesticis, signum crucis, & reliqua ad doctrinam Christianam spectantia, simul & discunt, & docent. Hæc quæ pro tempore potuimus, illic præstitimus, in posterum speramus Deo annuente perfectiora futura. Ego Dominicis diebus in summo Templo concionabar mane; doctrinam Christianam vesperi, pleno auditorio explicabat Sosa. In statione multi in morbum inciderunt, vt in tanta ægrotantium multitudine

dine nullus otio locus esse potuerit. I tu
ti generaliter confessi: multi milites,
furtis, & latrociniis assuefacti, in flumi
transeuntes spoliabant, ad meliorem vi
rationem reducti sunt: alii à peccandi o
casionibus liberati, alii coniugio copul
ti: denique in omnibus æternæ salutis
mor, & frugi melioris studium eluc
bat.

Cum primum ad hanc stationem v
nimus, nihil prius faciendum nobis put
uimus, quam vt nosocomium in subsic
um ægrotorum ædificaremus. Vidim
enim passim tam Christianos, quam et
nicos in plateis sub dio animam agent
alios in campis defunctos, à feris, spar
per agros ossibus, concisos, & dilaniato
faciebat nobis stomachum ea res. Sed i
colæ, quorum opera indigebamus,
tempus restiterunt. Concio habita est
laudem eleemosynæ, & nosocomij co
dendi necessitas luce clarius ostensa
cit sententia: nec mora, pecunia corro
ta, ædes coemptæ in optimo situ; sup
lex, vtensilia, annona comparata. I
mui præpositi sunt duo, alter Lusitar
alter Indus: quibus exacto mense, ali,

n..em ordine ſuccedebant. Nobis ibi-
cõmorantibus , mortem obiere ad
nta , quorum plerique ex Gentilibus
Mahometanis Chriſtiani ſunt facti ,
ter aliquos promiſcui ſexus, qui deci-
m ætatis annum vix dum attigerant.
ɔis profectis nuntiatum eſt , domum
optime adminiſtrari , ægrotos eſſe
minus triginta , & vnius menſis ſpa-
t iiſſe viginti.
arochus noſtri amantiſſimus , diuini
quij, atque animarum zelator, nobis
ıntibus huius noſocomij curam ſu-
it,vt magis nobis ſperandum ſit , hãc
um perennem , ac propriam futu-
maxime ſi Epiſcopus Cocinenſis
Gullenſibus parochis multum,& ſe-
ommendauerit.
iuerſati ſumus in hac ſtatione vſque
al. Octobris , quo tempore extrema
ıyeme iter adornauimus ad hunc lo-
quem Portum magnum vocant. Di-
n poteſt , quibus lachrymis incolæ
um diſceſſum ſint proſecuti. Primũ
ntes retinere , & quaſi vim inferre
i, deinde ſublatis manibus obteſta-
t, ſaltẽ vt quadrageſima reuerteremur

mur, se nauem, & alia omnia oportune missuros: nos cum rerum, quæ hic gererentur ignari essemus, de reditu nihil certi promittere ausi, bene tamẽ sperare iussimus. Apud Mongolos (quos vulgo Mogores dicunt) in more positum est, abeũtium nauigiis inspectis notam imprimendi, & vectigalia exigendi prætextu, sarcinas excutere, & miseros nauigantes spoliare. Nos vt huius molestiæ immunes essemus, omnes incolas, qui aliqua gratia, & auctoritate valebant, deprecatores habuimus, qui telonium concitato cursu petentes, à Publicano, quem ipsi Monsifum appellant, obtinuerunt, vt has iniurias à peregrinis, pauperibus, amicis depelleret, quo factum est vt nobis, & iis, qui nobiscum conscẽderant parceretur. Quare læti vela dedimus, & tandem ad Portum magnum, qui sexcentis milliaribus à Portu paruo distat, salui peruenimus; non tamen sine magno vitæ discrimine, quod cum à tigribus, tum à latronibus imminebat, qui per totum Gangem infesti, mortem nauigantibus sæpe inferunt.

Antequam ad Portum magnum veniremus

remus in medio itinere occurrit ſtatio Luſitanorum, in regno Chandecani, cuius Rex miſſis ad Gullum litteris iam antea nos inuitauerat; & Luſitani, qui in illo regno agebant, per litteras, & nuntios orabant, vt ad ſe veniremus, eo quòd toto biennio ſacerdote carebant. Quare illis nauigia, & cibaria præbentibus ad eos diuertimus, & maxima omnium gratulatione ſumus excepti. Vno menſe, quo illic ſubſtitimus, omnes de confeſſione audiuimus. Et cum ferme omnes inteſtinis inter ſe odiis decertarent, Dei ſumma clementia factum eſt, vt omnium animi pacati, & ad cõcordiam redacti ſint. Multi concubinas, & pellices abegerunt: multi, quas legitime poterant, vxores duxerunt. In concionibus publicis, & priuatis colloquiis hortati ſumus, vt pacem colerent, pietatem amarent, omnibus bonum exemplum præberent. Ducentos partim liberos, partim ſeruos ſacro fonte abluimus. Illud prætereundum non eſt, obſtupuiſſe omnes, cum videbant hæc, & huiuſmodi præſtari gratis, & neque cereos, & munuſcula quædam, quæ in baptiſmate offerri ſolent, in noſtrum vſum cedere.

Hac

Hac fama permoti multi Indi, qui post susceptum baptisma aliquot annos in terris infidelium delituerant, relictis latebris in lucem prodierunt. hos ingenti cum gaudio susceptos, & salutari pœnitentiæ sacramento expiatos, Ecclesiæ matris gremio restituimus. Concubinas si quas adduxerant, legitimo matrimonio coniunximus, & liberos in paganismo susceptos sacro fonte abluimus.

Audito Rex nostro aduentu, missit illico nuntium, qui nos suo nomine salutaret, & ad ipsius conspectum deduceret: perhonorifice ab illo sumus excepti, & promissis magnificis ad magnam spem erecti. Munera ad hospitium mittit de more gentis, oryzam, butyrum, saccharum, & hædos. hædum vnum, ne inurbani videremur, remissis ceteris, accepimus. Orauit Rex, è suis terris ne discederemus diplomate regio pecunias assignauit, quibus aream, & terras Ecclesiæ, atque ædibus construendis idoneas, emeremus. Salis præterea magnam copiam adiecit, & ceræ modios quinquaginta. quæ omnia sexcentorum aureorum pretium exsuperant. Nos in ripa Gangis agrum optimo

loc

loco delegimus, quo Ecclesiam, & domũ ædificaremus, & Christianos vndiq; confluentes hospitio exciperemus: quem cãpum Rex, amotis Mongolis, & Pataneis quibusdam, qui eum occupauerant, nobis liberum reddidit; promisitque se suis sumptibus Ecclesiam structurum, quæ reliquas in Bengalæ regno ædificandas, pulchritudine anteiret. Aliud diploma concessit, quo dedit liberam facultatem Euangelij promulgandi, & baptizandi, prę-ter alia multa, quæ ad rem Christianam promouenda maxime conducunt. Hanc amplissimi Regis propensam voluntatem ne tergiuersando læderemus, diligẽter curauimus: gratissimum etiam V. R. fore non dubitauimus, si tam patens ostium, vltro nobis apertum non præteriremus. Quare vt Regis animum aliqua spe delinitum teneremus, respondimus nobis esse imperatum à superioribus, vt quam primum Portum magnum peteremus, quo certiorem faceremus V. R. de rebus, quæ Syripure, & Chatigani gererentur. his cõfectis, & à V. R. responso accepto, Deo annuente nos regie voluntati non defuturos, imo quam maturrimè ad ipsius regnũ

reuersuros. Magnum profecto mess hæc Chandicani regio nobis promit quæ tam ampla est, vt plerumque qu decim dies, ne dicam viginti, nauigan insumantur, antequam eius regni limit præteriri possint. In nemoribus, & lo syluestribus maxima ceræ copia consi solet, quam inde mercatores per tota Bengalam, & per Indiam vniuersam d strahunt. & cum hæc Chandicani statio media inter Portum magnum, & Paru fit vt indidem ad omnes totius Bengal regiones sit facilis, & cõmoda nauigati

Hæc de Chandicano dicta sint sati nunc ad Syripurem veniamus. Syripu statio est pertinens ad Portum magnun huc mense Decembri appulimus, non a lio vultu atque animo cum ab incolis, tu à Lusitanis aduenis excepti, quam si Angeli à cœlo delapsi, eis auxilio venissemus. tanta erat illorum calamitas, tot illos circunstabant per eos dies curæ & angustię. Nam paulo ante ad eam stationem appulerat Præfectus nouus, quem cum participantibus Concinensis Episcopus sacramentis Ecclesiæ, & communione fidelium prohibuerat. Quæ res maximas ibi

tur-

bas excitauerat. nos vt eam tempeſta- declinaremus data opera in Chan- ano moram fecimus, ſperantes fore vt cerim omnia ad cocordiam redigeren- r. ſed fefellit ea ſpes, nam in eiuſmodi npus aduentus noſter incidit, quo o- nia erant quam maxime turbulenta. Et iamuis certum eſſet nobis quoad fieri oſſet, quam minime nos immiſcere, ta- en ad eas anguſtias redacti ſumus, vt no- is non eſſet integrum nō reſpondere in- errogantibus cum Præfecti offenſa, qui bi perſuaſerat, eximi ſe per nos à cenſu- s poſſe.

Syripurem vbi apulimus, accerſit nos egulus, qui toti terræ præeſt, quem vocant Cadarai: acceſſimus multis comitati Luſitanis: accepit nos Regulus humaniſſime, multa dictitans ad gratiam, & amicitiam pertinentia: & in ſignum amoris, folia aliquot herbæ in tota India notiſſimæ, quam Betele vocant, ſingulis guſtanda diſtribuit. quid multa? hortatus eſt, vt maneremus, terram penes nos eſſe, ſe nobis omnino non defuturum. Denique facultatem dedit Euangelium prædicandi, ſexcentos aureos in annuos reditus diploma-

 te ob-

te obsignato concessit, Ecclesiæ condendæ aream in optimo situ dispicere iussit, & quæcumq; opus essent, dixit se suppeditaturum. Nostro rogatu priuilegia condidit in rem, & gratiam Christianorum.

In concionibus sumus assidui, auditores adsunt magna frequentia, aures afferunt sitientes, fructum pollicentur vberrimum. Affirmant multi, qui non ita pr dem ad has terras venerunt, sibi tamqu pueris opus esse Christianæ doctrinæ pita de integro perdiscere. Concion fama excitati, accedunt nonnunqua Principes gentiles, qui licet non conuertantur, tamen Christiana decreta cum audiunt, admirantur, laudibus extollunt, nibil sibi videri affirmant perinde honorificum, ac religionis Christianæ præcepta. Mitto V. R. duos ingenuos pueros Bengalenses instituendos in Collegio Sanctæ fidei: vertente anno alios duos mittam, sicut V. R. nobis discedentibus præcepit. Quod reliquum est, oramus R. V. vt nos suis, & nostrorum omnium sacrificiis, & orationibus cõmendatos habeat, quo hęc missio eum, quem V. R. maxime cupit, effectum, & finem sortiatur. Datæ Syripure 14.

re 14. Ianuarii anno Domini 1599.

Poſtquam hæc ſcripſi Chatiganum appulimus, quo nomine vocatur ſtatio in Portu magno. huius ſtationis viris primariis cauſam noſtri aduentus expoſuimus, nempe vt Chriſtianis tam veteranis, quam Neophytis ſancta ſacramenta adminiſtraremus, & infideles ad fidem perduceremus. Illi vno ore reſponderunt, primum lam eſſe regionem in tota Bengalica one, in qua maior, & paratior eſſet rei iſtianæ meſſis, quam in terris Regis racani, & Mogoſii: deinde Regem Arracani profectum eſſe ad bellum Peguenſe; is vbi venerit, quod breui fore ſperabant, nullum eſſe Regem ex omnibus, qui in Bengalicis regnis ſunt, qui nos maiori amore, & munificentia ſit complexurus. Videt ergo V.R. quantopere hic locus præ cæteris, ſubſidiariis indigeat. Hactenus P. Franciſcus Fernandus.

In miſſionem Peguanam electus eſt P. Baltaſſar Sequeira, qui ſtatim oppidum ſancti Thomæ petiit, inde in regnum Pegù cum ſocio P. Ioanne Coſta in prima nauigatione tranſmiſſurus. tamen ante horum diſceſſum nos ad vrbem ſancti Tho-

mæ peruenimus: quid illis postea successerit, suo loco dicemus.

Cocino profecti, postquam in itinere Ecclesiam S. Andreæ cum noua illa, quæ recens erecta est in regno Porcà, visitauimus; Colanum contendimus. Colano demum relicto reliquum viæ non sine magna solicitudine confecimus. timentes ne loca vicina à militibus obsessa tenerentur. Rex enim Trauancoris certiores nos fecerat, Regem Madurenum cum septuaginta hominum millibus, & multis Elephantis ad pugnam instructis contra se venire. At nos diuino auxilio freti, nullo obiecto obstaculo per totam Trauancoris oram discurrentes, triginta tribus Ecclesiis visitatis, Cori promontorium fleximus, quo à tergo relicto, totam oram Piscariæ Tutucurinum vsque perlustrauimus, ibi longe maximo solatio nos affecerunt tot neophytorum tam accuratè culta noualia. Conueni in oppido Punicale Patrem Henricum, qui iam inde à temporibus Patris Francisci Xauerii sanctæ memoriæ, sacerdotio insignitus, & ab ipso Xauerio ibidem relictus, quinquaginta duos annos inconcusso pede eandem

statio-

ſtationem tenens, etiam num corporis viribus, & animi vigore valens libros plures, in dies Malabarica lingua ſcriptos, prælo mandat, quibus Chriſtiani nominis ſplendor etiam apud ethnicos non parum enituit. Quanta nos illi neophyti lætitia, gratulatione, honore, triumpho vbiq; ſuſceperint, commemorare quodammodo piget, quanquam, licet honor ipſe præſtitus, nos robore ſuffunderet, tamen beneuoli, & grati animi ſignificatio non potuit non eſſe gratiſſima.

Paucis diebus Tutucurini tranſactis, conſcenſo nauigio, Piſcariæ tractum, & inſulæ Manaris oram legimus. Eccleſiis Vaipari, & Bēbari à longe ſalutatis (erant enim conſulto à Patribus derelictæ, ob nouos tumultus, nuper ab ethnicis excitatos) Periapatani diutius præter opinionem, & contra voluntatem conſedimus. Poſt biduum enim, quo cum illis Chriſtianis commorati ſumus poſtquam vela fecimus, aduerſo vento reiecti, ad eundem portum iterato curſu remeauimus, Deo nos P. Antonii Criminalis interuentu, ad illarum gentium ſalutem reuocante.

Cum enim conſtet Periapatanum Pa-

rauelinorum esse metropolim, & emporium percelebre, vnde per totum illum sinum, & tractum maritimum, fidei Christianæ semina spargi, & Ecclesiæ catholicæ dilatari spatia percommodè possint; visum est ibidem Residentiam duorum Sacerdotum collocare, qui ciuitatem Tripalacurinam vsq; percurrant, Tripalacurini namq;, atq; Periapatani oppidorum distantia ita se habet, vt quamuis per mare pergentibus Ramanancoris Promontorii obiectu, via reddatur longa & molesta, tamen terrestri itinere breuis sit transitus, eaq; nunc tutior, quam fuit eo tempore, quo ibi P. Criminalis Badagarum telis extinctus est.

Ramanancoris Promontorium prospero vento superauimus, spumantibus hinc inde fluctibus vadosi sali, quod plurimis arenarum cumulis temere congestis, atque incertis alueis perplexum nauigantibus iter præbet. Vidimus ibidem Lusitanicæ classis biremem, per eosdem dies syrtibus impactam, cuius tabulas incolæ certatim diripiebant. Anchoram iecimus iuxta insulam, quæ prima nobis occurrit, atq; inde postera die soluentes, quæ fuit

quarta

quarta feria cinerum, Talemanarem, Manaris insulæ limen, noctu attigimus. In ipsis portus faucibus carina fundum tetigit, quæ res occasio fuit crucis erigendæ in edita pyramide, in signum nauigantibus, & in solatium eorum, qui Christo nomen dederunt. Feria quinta, Parasceues sacrum fecimus in Residentia Carcelis. Inde perreximus ad Ecclesiam S. Thomæ quæ dicitur Carearum, quæ primaria est illius insulæ. Sub noctem locum hunc sumus ingressi, quo tempore Christiani omnes in Templo congregati, solenni tenebrarum officio vacare consueuerant. Cognito nostro aduentu, confestim omnes cum cereis accensis, duobus ordinibus dispositi obuiam procedunt, tanto silentio, tamq; demisso vultu, vt mœrorem ex Domini passione conceptum, facilè agnosceres. Quæ res tum quidem magna deuotione accendit, tum vero longe maxima cum diuina illius temporis officia tanta cæremoniarum venustate, cantusq; suauitate celebrari vidimus: deinde cum concionem de Passione Domini audiuimus, in qua linguæ Malabaricæ licet ignari, tamen singultibus, & lacrymis ipsorum

edocti, interiorem, quo erant affecti, diuini amoris sensum satis perspectum habuimus. Deniq; cum officium Resurrectionis tanta celebritate, & frequentia peragi vidimus, vt non iam in æde S. Thomæ Carearum, sed Goæ in Templo S. Pauli hæc omnia intueri videremur.

Visitatis reliquis Ecclesiis, quæ nostræ curæ sunt, inde perreximus ad ædes nostras, quas non longe ab arce sitas habemus. Deinde transmisso flumine, terrestri itinere pergentes, margaritarum piscationem illam, toto orbe celeberrimam visimus. Facta est hæc piscatio hoc anno in ora maritima Ceilani insulæ, duodecimo milliari ab insula Manare. Sub solis occasum ad flumen magnum peruenimus, & quia noctu traiicere non satis tutum videbatur, pernoctauimus in tentoriis piscatorum, qui plurimis luminibus circumcirca accensis elephantorum incursiones arcebant. at nos nihil præter pauones vidimus, quorum gratior erat aspectus, quam elephantorum, & quam illius viperæ, quæ nobis nescientibus sarcinulis se se miscens flumen nobiscum traiecerat, quam orto mane conuoluto corpore ad pedem cathe-

thedræ dormientem deprehendimus. Ab hac peste, qua qui sunt icti post septimam horam exspirant, seruauit nos Deus tùm suæ naturæ bonitate, tum etiam fortasse quia meminit nos ideo tam sero tabernaculum nostrum ingressos, quia pauper quidam nos detinuit, quē in syluis iacentem, & pene exanimatum inuentum Sacerdotes, & Leuitæ non prætererunt; sed in illa ipsa cathedra, quam dixi, sublatum, & bene refectum in tuto collocarunt, & ei omnia necessaria ministrarunt.

Non plus tres dies in illa visitatione consumpsimus, ne nauigii copiam à Ceilano opportune soluentis negligeremus, & quia illud temporis satis fuit nobis ad æstimandum quanti intersit, nostros illi piscationi interesse. Est enim piscatio illa hominum frequentia celeberrima, qui ex vicinis regionibus eo confluentes, ad sexaginta millia in castra conueniunt: arma vtensilia, suppellectilem, atq; adeo totam familiam huc afferunt; Ecclesias in toto litore statuunt. Nostri sacerdotes sacrum faciunt, lites componunt, pugnas dirimunt, rapinas cohibent, tumultus sedant, Christianos à sexcentis contumeliis, &

poten-

potentiorum vexationibus liberant, vt nulli dubium ſit, quin tota illa multitudo, ni Patres adeſſent, maximis incōmodis ob noxia diſſolueretur, & in fumum abiret.

Nunc ad Manarem noſtra redeat oratio. Nauigium cuius ſupra memini, Calendis Aprilis conſcendimus ego, & quatuor è noſtris, vento vſi ſumus primo mane ſatis proſpero: at poſtquā fuimus ad decem milliaria in altum prouecti, ſe nobis ad proram oppoſuit. Illico iecimus anchoram, ſuſpicati nimirum eſſe ventum incolis adeo formidoloſum, quem Chitarauaram, id eſt, Aprilis aquilonem nominant; qui ſæpe inopinato irruens, miſeros nautas oſciantes opprimit. Nec nos fefellit opinio. nauigium autem erat paruum valde onuſtum, & minus expeditum, ventus validus, & procelloſus in ſingula momenta creſcebat: quem nos, Deo conſilium ſuggerente, immaniter irruentem, trepidi, ſublata anchora, à puppi excipimus, & conuerſa prora ad portum conamur reuerti. Ventus interim ab orientali plaga mirum in modum debacchatus, præter pluuias, & tonitrua, ingentes fluctus excitauerat, qui in nauem arietantes, immani

fremi-

fremitu lacessebant, & ni Deus opem ferret, mortem omnibus intentabant. Versabatur ante oculos mors P. Pacifici, & Iacobi Soueralis, atque fratris Emmanuelis Pinerii, trium è nostris, qui eodem in loco non dissimili procella, fluctibus absorti perierunt. Metum augebat mors recens cuiusdam è familia B. Francisci, qui nuper Negapatano ad Manarem transmissurus, in eodem freto interceptus, versa naue mersus est. Nauclerus metu pene exanimatus, iam ad malum subsiderat, è nautis vnus intrepidus ad gubernacula accessit, quo iubente, sinu ex velo facto, viam vtcunq; secauimus: at illo velo repente dilacerato, visum est in prora linteamen extensum, quatuor nautis validissimis tenendum tradere. Hoc pacto, atque opera Christiani cuiusdam, qui temonis regendi arte pollebat, æstum pariter, & fluctus superauimus, & tandem eodem die post solis occasum salui, & incolumes in sinum tutũ euasimus, in quo iacta anchora, paululum à terra remoti, ne scopulis illideremur, noctem illam in maxima iactatione insomnem duximus. Postero die duo nautæ vasis inanibus inhærentes, terram natando

tando petierunt, à quibus incolæ certiores facti de nostro appulsu, magna caritate, & gratulatione nobis subuenerunt, eorum opera ad terram peruenimus.

Relicto hoc nauigio vt minus commodo, & tempore etiam tranquillo parum tuto, alia naue conscensa biduo post oppidum Negapatanum attigimus. In æde Misericordiæ diuersati sumus, in qua iacet corpus P. Francisci Perez, quem incolæ vt sanctum venerantur. Fuit aduentus noster Lusitanis incolis gratissimus, eo quod Patres Societatis, quos à multis annis desiderauerant, iam tandem, in illa terra sedem fixuros, quasi diuinantes asseuerabant. Hac de causa conuenère cum Parocho omnes viri primarii & id ipsum à me multis precibus flagitarunt. Quorum votis haud sane illibenter acquieui, multum enim & nostra, & ipsorum intererat, nã in oppido Lusitani multi habitant, & multi à regionibus Sinarum, Bengalæ, Pegu, & Malacæ illuc confluunt hyemandi causa. Est præterea situs iste ad fidem amplificandam in primis opportunus, ex quo tanquam è centro habitantes in circuitu gentiles, qui sunt prope innumeri, commode

mode adire, & loca vicina in toto illo tractu vsq; ad oram Coromandelis facile inuisere poterimus. Ciuitatem continuo summo studio obeunt, vt locum Ecclesiæ, atque ædibus nostris idoneum dispiciant. Placet area in ripa fluminis, è regione maris vento australi obiecta (qui ventus ibi maximè salutaris habetur) & nostrorum ministeriorum exercitiis, ob magnam inibi concurrentium hominum multitudinem, accommodata. Hanc quingentis aureis emunt, multas insuper eleemosynas largiuntur. Patres relicti duo, qui nouæ Residentiæ primam manum imponerent. Res prospere successit, nam & ipse Naichus Taniaoranus in portu, qui Nagapatano nõ longe distat, Ecclesiam construi petit. Quin & in Trangabare, sexto ab hinc lapide, cæpta est alia Ecclesia, quæ fidei in illis partibus dilatandæ non parum conducet.

Negapatano profecti, ad oppidum S. Thomæ terrestri itinere contendere statuimus. Quod iter Lusitani nonnulli vehementer dissuaserunt: aiebant enim loca esse infesta & non satis peruia propter Badagas, quos nuper ad Candiam Ceilani regnum

regnum transituros, in Iafanapatano ei dem Ceilani regno, Lusitani intercep male multauerant. Terror iste nullo p babili fundamento niti videbatur. loca nim, per quæ erat nobis transeundum, is Naichis Taniaorano videlicet, & G giano parebant. Quare iter arripimus ius tractus videndi cupiditate illecti, si c forte spes in futurum foret, hos popu ab idolorum cultu ad veri Dei cognit nem traducendi. ingenti cum volupta ad duodecimum diem iter fecimus, lucó rum nimirum, atq; nemorum amœnitatem, fluminum, aquarumq; perennium copiam, & totius regionis pulchritudinem, soli vbertatem, cæli clemētiam contemplantes. Hanc lætitiam imminuebat immanis, atque inaudita illarum gentium superstitio. Vidimus enim homines ratione præditos, tot idolorum prodigia, hominum, elephantorum simulacra, in templis pulcherrimis permultis, & in aliis fanis minoribus, pene innumeris, non minus superstitioso, quam ambitioso cultu venerantes, atq; illorum idolorum colossos in curribus, qui turres altitudine æquabant, subiectis rotis multis hominum millibus

ous humeros ſubiicientibus , huc illuc ranſportantes.

In itinere vrbem vidimus Cidambara-um, ſuperſtitionis gentilicæ in illa regio- caput , & metrepolim , idolorum tem-is auguſtiſſimis refertam. Horum Brach-anes in annuos reditus triginta aureo-um millia habere dicuntur: quamuis non ſi duodecim millia hac tempeſtate eis umerentur. Appulerat eodem die, quo os, Naichus Gingianus, in cuius ditione ita eſt hæc vrbs : viſum eſt hominem viſi-tare , quo facilius nobis per illam regio-nem tranſeundi copia concederetur; ſine qua abſque maxima vectigalium , & nau-lorum moleſtia, nullibi pedem mouere, nedum iter facere licebat. Vrbi cum ap propinquauimus, inuenimus omnia oc-cupata militibus, qui ad triginta millia e-rant, & elephantes centum , ingredimur, ducem viæ datum comitantes , qui in fani cuiuſdam hortulo , arboribus conſito iuſ-ſit expectare, donec Naichus de noſtro ad-uentu certior factus , adeundi poteſtatem faceret. Is inſtante nocte, poſtea quam ex edito loco exercitum, & elephantes ocu-lis perluſtrauerat, in palatium ſe recepit.

tractarent: quod vt melius fieret, vnum è famulis suis, qui nos deduceret, simul mittendum curauit.

Sequenti die iter prosequimur nō ituri fortasse, si quis nobis indicasset spectaculum illud, quod eodem die Cidambarani futurum erat, quod à viris fide dignis accepimus, & ipsi postea reuersi pro comperto habuimus, vtpote iam familiarius habiti, & in ipso Naichi palatio hospitio excepti. Spectaculum fuit eiusmodi. Viginti Sacrificuli, quos Iogues vocant, à summo templi pinnaculo se præcipitarunt, quod quo pacto acciderit, vt melius intelligatur, rem paulo altius repetemus. Exstat fanum Perimali, in quo summa superstitione colitur simius, Hanimãtus dictus, quem aiunt fuisse Deum, & propter nescio quod peccatum, vnà cū aliis multis Deorum millibus in simium trāsformatum in illis locis substitisse, atq; omnibus illis simiis imperasse: deinde necessitate compulsum à Ramanancore ad Ceilanum insulam traiiciendi, cum nauigiis careret, ipsum saltando fluctus superasse, atq; ad singulos saltus singulas insulas creantem (qui sunt arenarum cumuli

longo

longo tractu à Ramanancore vſque ad inſulam Manarem) ſibi ſuiſque omnibus viam ſtruxiſſe. Huius dentem aſſerunt fuiſſe illum, quem memoriæ proditum eſt, Proregem Conſtantinum feliciſſimę memoriæ in ignem miſiſſe, quod ne faceret, ethnici dentem trecentis aureorum millibus ſe redempturos ſpondebant. Prorex religione prohibitus, tanta pecuniarum vi ſe non eſt paſſus vinci, quinimo Theologorum quorũdam opinione ſpreta, ſententiam illorum, qui religionem pecunię præferre ſuadebant, pio, ac magno animo amplexus eſt. Hæc de Perimali, eiuſq; Simio. Affirmat deinde credula gentilitas virum quendam ſanctum, Cidambarani multos annos pœnitentiæ cauſſa in clauo ferreo pedem transfixum tenuiſſe. Mandauit huic Deus, vt ab hac pœnitẽtia deſiſteret, renuit ille; & cũ vltro, citroq; multi nuntij interceſſiſſent, affirmauit homo, ſe nunquam quicquam de pœnitentia remiſſurum, quouſq; Deum ipſum circum ſe ſaltantem videret. Tandem Deus eius voluntati obtemperans, ipſe cum Sole, luna, & ſtellis coram ſancto choreas duxit, illis citharam pulſantibus, ſaltantibuſq;

busq;. Deo saltanti armilla aurea à pede excidit, à qua Cidambaranum nomen accepit: idem est enim Cidambaranum atq; aurea armilla. Facta est igitur per hos dies inter gentiles magna digladiatio, an liceret signum Perimalis in templo Cidambaranensi collocare; quod signum nihil aliud est, quam malus inauratus cũ Simio iuxta pedem. Aliis repugnantibus, aliis per legatos vehementer vrgentibus, Naichus Gingianus obfirmato animo signum in tẽplo collocare decreuit; templi sacrificulis, qui in interiori æde à thesauris erant, valde renitentibus, & si id fieret, à summo fastigio se se præcipitaturos interminantibus. Idem Brachmanes templi, se facturos postea quam illorum corpora humo mandassent, sanctissimè iurati sunt, quod tamen postea saniore consilio freti, non præstiterunt. Quare eodem die, quo nos discessimus, Naicho Gingiano malum erigere aggrediente, sacrificuli summo templo conscenso, se se inde præcipitare cœperunt. Postquam viginti plus minus præcipitio disrupti exspirarunt, Naichus id sibi opprobrio ducens, in eos eminus sclopos intorqueri iussit,

iussit, duobus tantum glandium plumbearum ictu mactatis, subduxerunt se reliqui, & iam desperabundi, huc illuc incertis sedibus vagantur. Nec defuit mulier, quæ hac ipsa de caussa tam vehementer exarserit, vt ipsamet sibi guttur præcideret. At malus erectus est cum simio in imo sedente. Speramus aliquando fore, vt diuina prouidentia disponente, Societas, quæ Ecclesiam iam habet, non amplius tribus milliaribus ab hac vrbe distantem, hoc ipso in loco, crucis vexillum veri Dei trophæum, erigat cum Dæmone ad pedem catenis alligato, sicut alicubi pictum videmus, & sicut re vera, crucis inuictæ virtute ligatum credimus. Nos iter prosequimur, & huius Naichi, atque Principum Triuidini, & Salauacchæ, qui huius imperio parent, beneficentia freti, ad oppidum B. Thomæ salui, & omni vexatione liberi peruasimus. Fuit hæc antiqua vrbs Meliapor, Coromandelis regni olim caput, nunc Regi Vissanagorano paret, qui eam certis conditionibus Naicho Taniaorano regendam tradidit.

Ragiù, qui & Rex Vissanagoræ (quæ à Lusitanis Bisnagà, à scriptoribus Regnum

Narsingæ, à Rege Narsinga dicta est) ab ethnicis, harum partium Regum Dominus, & supremus Imperator habetur, & ipse de se non magis demisse sentit, vt ex conceptis verbis: quæ ipse suis diplomatis adscribit, manifestè patet, quæ sunt eiusmodi.

Sponsus Subuasti (id est, bonæ fortunę) magnarum prouinciarum Deus, maximorum Regum Rex, & Regum Deus, omnium equitatuum Dominus, magister nescientium loqui, trium Imperatorum Imperator; victor omnium quæ videt, & conseruator omnium quæ vicit; formidolosus octo plagis mundi, Mahometanorum exercituum debellator; Dominus omnium prouinciarum, quas cepit, spoliorum, ac diuitiarum Ceilani raptor; qui viros quantumuis fortissimos longe superat qui inuictissimo Viraualalano caput abstulit; Dominus orientis, austri, aquilonis, occidentis, & maris; elephantorum venator, qui virtute militari viuit, & gloriatur. Quibus honorum elogiis gaudet, militari virtute præstantissimus Vencatapadinus, Ragiù Deuamaganus Ragel, qui hodie regnat, & hunc mundum gubernat.

Rex

Rex igitur Vissanagoranus, qui hodie in regno Vissanagoræ in vrbe Chandegrino solium tenet, magna potentia pollet. Et olim à Cori promontorio vsque ad regna, Goæ adiacentia, ad oram vsque vtriusque maris longe, lateq; dominabatur, donec hinc Idalcanus, inde Reges aliquot, vt Naichi, quorum ante memini, eius iugo excusso imperium detrectauerunt. Visum est igitur rei Christianæ, & Euangelii propagationi valde conducere, missionem decernere Sacerdotum, qui in vrbe regia residerent, vt hac via maior esset nostrorum auctoritas, & gratia apud vicinos Principes, qui & ipsi iam nostros ad sua regna inuitare cœperunt. •Rem cum viris grauibus, & rerum peritis communicaui. Visa est à Spiritu sancto profecta. Cognito nihilominus Regem esse bello implicitum, quod Naicho Madureno inferebat, paulisper exspectandum censui. Interim P. Simoni Sà Rectori Collegii S. Thomæ negotium dedi, vt data opportunitate, missionem auspicaretur, quod ille paulo post optimo cum successu effectum dedit, vt ex ipsius litteris suo loco constabit. Interea pio-

rum eleemosynis erectum est Meliapore Seminarium puerorum nobilium Badagarum, & Malabarium adiuncta schola, in qua docetur lingua Tamul, id est Vernacula, & lingua Badagana, qua vtuntur Palatini. Ex hoc Seminario, Deo fauente, transferentur nouæ plantæ, quæ suo tempore in totum illum tractum fructus spargent vberrimos.

Anteaquam à S. Thoma recederem, cœptum est agi de noua missione Peguana, nostris ardenti studio prouinciam illam suscipere gestientibus. Sed re nondum transacta, appulerunt naues Pegusiorum, quibus de turbulentissimo huius regni statu certior factus, missionem illam in aliud tempus distuli. Vt autem clarius V. P. innotescat, quo loco sint res, & quas maximè ob caussas hanc missionem, à V. P. tantopere commendatam, quæque re vera præ omnibus missionibus orientalibus, vberrimos fructus pollicebatur, distulerimus; adiungam ea, quæ à fide dignis accepi, qui huius regni Pegú rebus tum aduersis, tum prosperis, multo tempore interfuerunt; & suis oculis eius ruinam perspexerunt.

DE REGNO PEGV, ET DE STATU, *in quo fuit mense Martio anno Domini 1598.*

REX Peguanus huius pater, qui nunc viuit, de ſtirpe Bramarum, fuit omnium, qui in Pegù regnarunt, potentiſſimus. Duodecim enim regna ſuo ſubiecit imperio, nempe regnum Cauelani, vnde ſapphiri, & rubini optimi proueniunt: ſecundum regnum Auà, in quo ſunt fodinæ æris Cyprii, plumbi, & argenti: tertium, regnum Bacani, in quo multæ auri fodinæ: quartum, regnum Tungrani, quod plumbo abundat, & lacra: quintum, regnum Promi, quod itidem plumbo, & lacra abundat: ſextum; regnum Iangòmæ, cupri, muſci ſeu almiſcaris, piperis, panni bombycini, auri, argenti abundans, quæ omnia etiam in reliquis Peguani imperii regnis habentur: ſeptimū regnum Lanrani, vbi beiuini tanta eſt copia, vt ad naues onerandas ſufficiat: octauum, & nonum, regna Truconis, vnde merces quamplurimæ à Sinis ad nos tranſportantur

tur: decimum, & vndecimum, regna Cablani, quæ gemmis abundant, & Aauano regno adiacent, media inter Auà, & Sinas: duodecimum, regnum Sionis, quod vltimo loco ſubiecit, in qua expeditione decies centena, & ſexaginta millia militum fertur armaſſe, quos ex omni plebe ita conflari voluit, vt ex vnaquaque decade vnum tantum militiæ adſcriberet. Is triginta, & ſex annos tanta omnium opum affluentia regnauit, vt licet quis centum naues oryza onuſtas exportaret (tanta erat vbertas agrorum, abundantiaque rerum omnium) nihil omnino imminutum eſſe videretur. Mitto reliquas merces, gemmarum tanta erat copia, vt qui vnius tantum menſis ſpatio dato ad gemmas coemendas, multa auri talenta in eis vellet inſumere, prius aurum exhauriret, quam gemmæ deficerent. At terra illa tam florens & opulenta, in tantas ærumnas, & rerum omnium inopiam incidit, vt iam in toto regno nulli fere mortales inueniantur, præter admodum paucos, qui cũ Rege in arcem ſe receperunt, quos cũ mulieribus, & paruulis vix ad ſeptem millia pertingere affirmant

cò

cò enim miserię, & inopię per hos dies redacti sunt, vt carnibus humanis vulgo famem pellerent, & carnis humanæ macellum in publico statuerẽt. Parentes à filiis, filii à parentibus non abstinebant. In ciuitate qui erant robustiores, scaphas, & lintres ingressi, in debiliores quosq; impetu facto, quẽcumq; cepissent, minutatim in frusta dissectum igni torrebãt, & deuorabant. Si quos inuenissent ita fame exesos, vt nihil, nisi pellis & ossa superessent, aperto ventre pulmonem extrahebant: & ne quid fragmenti periret, effracta caluaria, cerebrum crudum exsugebant. Mulieres (dictu mirabile) omne humanitatis sensum exutæ, per plateas cultellis armatæ discurrebant, & in obuios, atq; infirmiores quosq; deteistabile carnificii genus exercebant.

Hanc calamitosam tanti regni ruinam & tot malorum originem, superest, vt paucis exponam. Defuncto Brama, huius Regis patre, qui, vt dixi, triginta septem annos regnauit, filius secundo mense postquam sceptrum est adeptus, cum inaudisset Regem Auani, patruum suum, nouis rebus studere, quadraginta præ-

ta præcipuos regni proceres, qui cum illo conſpirauerant, quorum opera Rex defunctus in expeditione Sionica fuerat vſus, in cuſtodiam tradidit. Atque hos omnes cum parentibus, vxoribus, liberis, amicis, & neceſſariis in ſyluam coniectos, admotis vndique vepribus & ligno arido, immiſſo igne, miſerando poſt hominum memoriam ſpectaculo concremauit. Et ſi quos comprehendiſſet ex illo rogo elapſos, nulli venia data, bifariam ſecari iuſſit. Immani ſpectaculo Peguſiorum omnium animi aduerſi, & deinceps inuiti eius imperio parebant. Hoc inteſtinum odium Rex, & ciuium à ſe alienationem, in bello, quod aduerſus patruum ſuſceperat, ſæpe ſuo malo expertus, tandem ſingulare ei certamen obtulit, hoc pacto interpoſito, vt vterque ſibi mutuo in elephantis concurreret, qui viuus euaderet, is ſceptro potiretur. Rex in hoc duello victor exiſtens, occiſo patruo Peguani & Auani regni gubernacula ſuſcepit.

At neque ſic impendentia mala euadere licuit. Rex enim Sionis, dum in regno Auano Rex & patruus mente, & animo in

mo in bellum insistunt; ipse exercitu coacto ad limites regni Peguani, ad vicum, qui dicitur Satan, cum omnibus copiis contendit, sparsa vbique fama, se Domino suo Regi subsidio venire. eundem nuntium ciuibus Peguanis præmisit, cum nouem milliaribus ab vrbe regia abesset. Quippe non eum latebat, Regem cum ad Auanum bellum proficisceretur, optimo præsidio munitam vrbem reliquisse, atque tres viros principes pari potestate omnia moderari, nimirum Principem Regis filium, atque eiusdem œconomum, & præpositum aduenarum. Aduentum Sionii, Rex Bramà ægerrime tulit: missoque continuo duce cum parte exercitus, iussit ad se captiuum traheret. quod dum exequi Dux conatur, milites à Rege missi, desperatis rebus, neglecto Regis mandato ad suos lares reuertentes, obedientiam abiiciunt. Bramà his auditis, ab Aua se maturè expediens, furibundus ad vrbem reuertitur: misso nuntio Sionium blande rogat, vt ad se veniat. Respondit ille, se vltro ad opem ferendam Regi venisse, à regni proceribus male acceptum, tantam immanita-

nita-

nitatem æquo animo ferre nec posse, nec debere: quare se adduci non posse, vt ad Regem vnquam, aut ad vrbem in posterum accedat: tributa vero semper daturum, & imperium non detrectaturum.

Hoc responso accepto, Rex biennio interposito nongentorum millium hominum exercitu comparato Sionem versus signa mouet, vrbem regiam obsidione cingit. Sionius blandis internuntiis Regem detinet, & quasi vrbem confestim traditurus, vsque ad tertium mensem procrastinando tempus terit, eo consilio, vt hyberna inundatione, quæ mense Martio in illa regione solet accidere, Rex interceptus, exercitum perderet. Ille enim ignarus tanti periculi, in locis campestribus castra posuerat, & terram illam depressiorem vsque ad præsidium Meragri, totam multitudine repleuerat. Aquæ vero, Nili modo, ineunte Martio totam adiacentem regionem vsque ad centum viginti milliaria circumquaque inundant, atque omnem consistendi, aut quoquouersus pedem inferendi facultatem tollunt. Hac

eluuio-

eluuione repente ingruente, Bramà cum ipſo exercitu in vltimum periculum deuenit, nec quo ſe verteret, aut quod cuiq; præferret ſatis perſpectum habebat. Sionii interim lintribus, & ſcaphis conſcenſis, milites natantes toto æquore trucidabant; alios æſtus, & torrentes in profundum rapiebant: quo factum eſt vt è tanta multitudine vix ſeptuaginta millia, eaque ſine equis, & ſine elephãtis Martauanum redierint. Huiuſmodi expeditionibus ſemel, atque iterum fruſtra tentatis, tandem Rex fratrem ſuum Regem Iangomanum cum multis ducibus miſit; Filium quoque bis cum ingenti exercitu eo contendere iuſſit: atque hi licet magna clade hoſtes affecerint, agros vaſtauerint, prædas auerterint, tamen & ipſi male multati nunquam niſi plus media parte exercitus amiſſa, domum redierunt: quin & filius in vltima expeditione, plumbea glande traiectus occubuit.

Bramà amiſſo filio magno dolore percitus eiuſque vlciſcendi ſtudio efferatus, ipſe ad Sionis regnum rurſus proficiſci ſtatuit. Quapropter commeatus copiam, quam potuit maximam comparari iubet,

ac Martauani, & Murmulani, nec non in Tauà, & Tanaſſarino maximam annonæ vim in horreis aſſeruari præcipit. In hoc apparatu toto triennio exacto, ſecum Peguanos omnes ad bellum educere decreuit. At illi recentes innumeras clades, & tot aduerſa pręlia animo verſantes, lucem & conſpectum hominum peroſi, partim in eremis, & locis ſylueſtribus ſe abdiderunt, partim Talapoiorum habitum ſumpſerunt. Sunt autē Talopoii, qui ſe mundo nuntium remittere profitentur. Deniq; non pauci ſe in captiuos vendiderunt, ne quis eos ad bellum proficiſci cogeret. Bramà vbi aduertit Peguſiorum animos à bello abhorrere, mandat auunculo ſuo Ximibogo, vt omnem regionem perluſtret; & ex monumentis, & tabulis publicis, cuiuſque genus & conditionem perdiſcat: atque ex iis, quos bello idoneos compererat, dimidiatam partem in militiam aſcribat Is tota peragrata, deprehendit, eos, qui bello vtiles forent, pro magna parte in Talapoiorum ordinem tranſiiſſe: cæteros incertis ſedibus errare, præter eos, qui ad ipſius Ximi patrocinium confugerant. Hæc cum Ximibo-

mibogus Regi nuntiasset, edicto publico statutum est, vt omnes, qui per illos dies in Talapoios euaserant, ad pristinum vitæ statum redirent. Deinde Ximibogo præcipit Rex, vt iuuenes ad bellum cogeret, senes ad Bramarum regionem in exilium mitteret: quos idem postea in exilium missos, equis permutandos curauit. Iussit præterea, vt Pegusiis omnibus à maximo vsque ad minimum, in dextera stigma inureretur, quo cuiusque nomen, patria, conditio constaret.

Pegusii cum viderent se per summum probrum stigmaticos factos, Talapoios habitu spoliatos, senes equis in exilio permutatos, tum demum immenso dolore discruciati, à Bramà penitus deficere cogitauerunt. Primi rebellarunt Cosmienses, & Regem sibi constituerunt. Bramà in eos ducem immittit, virum strenuum, & bellicosum. Is Regis iussu per flumina discurrens, omne frumentum, oryzam, atque omnem supellectilem pretiosam, & quicquid alicuius momẽti inuenire poterat, nauigiis imponens, in vrbem asportat: si quid supererat, totum ignibus tradit: quin & plurimos vtriusq; sexus ad

Regem captiuos ducit. is immani illa consuetudine, palis, & ſpinis circumſeptos, admoto igne comburit. Hanc immanitatem cum toto anno in miſeros exercuiſſet, ac propterea multi in nemora, & loca aſperiora ſe abdidiſſent, cum neque pecora, neque annona illis ſuppeteret, deſpondentes animum, ſe Regi tradiderunt. ille omnes exquiſitiſſimis tormentis interfecit.

Coſmii regno ita conſumpto, in regnum Auà furorem Rex conuertit: filio, qui ibi ſummæ rerum præerat, ad ſe vocato, iubet vt Auenſes omnes vtriuſque ſexus, & omnium ætatum ſolum vertere, & ſecum venire cogeret, hoc conſilio, vt agros Peguanos, à cultoribus deſertos coleret. ii ſedibus patriis relictis, mox vt alienas terras tetigerunt, aëris intemperie, puſtulis erumpentibus, ægrotare cœperunt. Mox eadem contagione reliquis Peguſiis communicata, tam immaniter hæc peſtis in omnes graſſabatur, vt multi doloris impatientes, ſe in flumen præcipitarent.

Interea Peguſii nonnulli, qui Murmulanum confugerant, adiuuantibus Sioniis,

niis, arcem in poteſtatem redegerunt. Hos Bramà annua obſidione premit. Sionii hoc nuntio accepto, cum omnibus copiis improuiſi adſunt, Peguſios fugant, equos, elephantes mactant, milites partim occidunt, partim captiuos ducunt, aut in flumen præcipitant. Hoc pacto tota illa regio Peguſiis erepta, in Sioniorum poteſtatem venit, ac ipſi Peguſiorum Principes, qui Bramæ iuſſu, huic bello interfuerunt ſuis fortunis deſperantes ad Sionios transfugerunt. Horum vxores, & liberos, familiam omnem, & vniuerſam ſobolem, Bramà ſuo more, flamma, ferro, aquis ad internecionem vſque deleuit. Et iam totus ille tractus à Pegù vſque ad Martauanum, & Murmulanum, incolis, terra, mariq; ad Peguſios confugientibus, in ſolitudinem redactus eſt.

Per eoſdem fere dies, quibus Murmulanum obſidione cingebatur, filium minorem, quem Bramà ante ad regnum Promi cum imperio miſerat, ad ſe reuocat: is alacer, & lætus ad patrem contendit, ratus ſe ideo reuocatum, vt fratri maiori Auano Principi prælatus, hæres regni Peguani renũciaretur. Hæc illi ſibi ſo-

 mnia

mnia fingenti imperat pater, vt ad Murmulanicam obsidionem proficiscatur. Filius primo indignari, deinde excusationes obtendere, se videlicet imparatum venisse, existimantem non ad pugnam, sed ad alia negotia euocatum. Pater ira excandescens, verbis asperis filium compellat, iubetque vt fratre maiore salutato, ne minima quidem mora interposita, proficiscatur: si secus faceret, capitalem pœnam proponit, exemplo terret Ximi Chadulli cognati, qui nuper ob similem culpam capite plexus est. His auditis tacuit adolescens, & ad naues quibus à Promano regno venerat, vesperi se recepit. Deinde, intempesta nocte decedente æstu, sublatis anchoris, cum tota classe domum reuertit, & patri bellum inferre cœpit.

Sionis Rex his cognitis, & per exploratores certior factus, in quantis angustiis versarentur Pegusiorum res, iterum arma capit, & infestis signis ad vrbem Pegù recta contendit. Erat hoc tempore messis matura, agricolæ raptim quod poterant, in horrea intulerũt; quod restabat, iubente Rege, tradiderunt igni. Sionius vrbem obsidet. Numerabãtur eo tẽpore in vrbe,

& in

& in arce, & per muros dispositi homines, ad centum & quinquaginta millia, partim Pegusii, partim Bramenses, & Canranenses, ac Sionii nonnulli à regno Tangù. Tormentorum omnis generis tria millia, in quibus tormenta ærea mille, & ex his centum & quinquaginta symbolis Lusitanicis insignita. Cœpta est obsidio ad 10. Cal. Februarii, soluta octauo Cal. Aprilis, anno huius seculi nonagesimo sexto. Peguanas partes adiuuabant Lusitani sexaginta, Turcæ viginti, qui nisi fuissent, proculdubio Sionius arcem cepisset. Soluendę obsidionis caussa fuit rumor temere sparsus, Lusitanos per viam Cambogiæ manu armata Sionis regnum ingressos. non temere dictum Sionius putabat, inaudierat enim Proregem Alboquercium Pegusiis auxilia missurũ. Quare veritus ne dum aliena appetebat, amitteret sua, collegit vasa, & ad sua regna reuersus est.

Post Sionii discessum, cum ciuitas ingenti fame laboraret, ineũte hyeme Langioenses, Sionij, Peguani, Bramẽses, & Rex Tanguanus relicta vrbe fugerũt, & ad suos lares reuersi sunt: manserunt admodum

 pauci

pauci, atque ij commeatu à Tanguano regno importato viuebant. Missis itaque litteris ad Tanguanum, imperat Rex, vt annonam omnem, & messem, quæ per eos dies colligebatur, nauigiis impositam ad vrbem mitteret: ipse relicta domi vxore, & paucis viris in præsidium ciuitatis & arcis cum reliquis omnibus incolis confestim adesset. Rescribit Tanguanus, iniquum videri, ciuitatem & arcem annona priuare; iniquum etiam, venire se cum omni populo: dimidium commeatuum, & populi mediam partem libenter missurum: se quoque aut filium, alterutro domi relicto, ad Regem venturum. Cum sæpe Tanguanus in hanc sententiam respondisset, iratus Rex quatuor viros primarios cum milite ad eum mittit; his mandat, vt totam annonam & ipsum Regem adducant: ni pareat, vim inferant. Tanguanus hoc cognito mature præueniendum ratus, quatuor viros à Rege missos obtruncat; milites & nauigia in potestatem redigit: tum edicto publico cauet, ne quis ad vrbem redeat, aut eam commeatu iuuet. Per hos dies annonæ pretium in immensum creuit, & Pegusii de nocte per vrbem

grassan-

graſſantes, ſe mutuo mactabant, & carnibus humanis veſcebantur. Hoc perſpecto, Rex vniuerſum populum iubet recenſeri; catalogo facto, in primis Sionios ad ſeptem millia iubet occidi. Tum reliquis annonæ certam quantitatem viritim diſtribuit. Sioniis extinctis, in vrbe non amplius triginta millia, omnium ætatum, atque vtriuſque ſexus reſtare compertum eſt.

Antequam ad reliqua pergamus, regni Promani ruinam, quæ per hoc tempus incidit, paucis perſtringam. Rex Promanus, filius Bramæ, natu minor, cuius modo meminimus, poſtquam totum triennium aduerſus patrem in armis conſtitiſſet, pœnitens facti, per legatos veniam petit, adeundi facultatem flagitat, & ſecum è regno Promano omnes incolas, qui quinquaginta millia erant, ad vrbem traducturum promittit. Hoc nuntio lætus Rex, ſibi paululum reſpirare viſus eſt, & filio reſipiſcenti ingentia miſit munera, delicti copiam fecit, & diplomate publico factum confirmat. Adoleſcens dum reditum adornat, ſenex eius educator & altor, atque huius defectionis auctor.

veritus ne Bramà cum filio redeunte in gratiam, in ipsius, vt aiunt, caput hæc faba cuderetur, eum veneno sustulit. Hunc vicissim proceres ad regnum adspirantem post septimum diem è medio tollunt: atque hoc modo octonis quibusque diebus è Dynastis alii, atque alii inter se mutuo de imperio decertantes, cadebant, Quo intestino bello factum est, vt bimestri spatio è quinquaginta millibus, vix quinquaginta viri bello idonei superfuerint: atque hi demum in nauigiis terni & quaterni impositi, & ad vrbem Peguanam delati, Promanum regnum omnino desertum, feris habitandum reliquerunt.

His diuturnis præliis tam domesticis, quam externis Pegusij licet valde imminuti sint, non tamen ita omnino extincti sunt, vt multi non supersint, qui fuga sibi consulentes in alia regna transfugerunt. Numerantur in regno Iangomẽsi ad centum & viginti millia, partim Pegusij, partim Bramenses; in regno Oracano viginti millia; in Sione, & regionibus superioribus, centum millia. Rex Iangomæ trecenta & quinquaginta millia numerat, imo

imo & decies centena millia ſi voluerit, armare poſſe affirmant.

Dum regnum Pegù his tempeſtatibus iactabatur, Talapoij Bramæ tyrannidem exoſi Iangomenſi Dynaſtæ Regis fratri, auctores fuerunt, vt regnum Peguanum ſibi vſurparet. Ille ſe religione prohiberi aiebat, adſtrictum videlicet iureiurando, quod pater ab vtroque filio viuens exegerat. Contra Talapoii inſtant, nullo ſacramento teneri, quo minus fratre depoſito, ſibi ſceptrum aſſumat, hac tamen lege atque omine, vt fratrem in Vahat, id eſt, aureo ſolio collocatum, populo pro Deo adorandum proponat. Vicit hęc ſententia, atque omnem ſcrupulum exemit. Excogitata eſt etiã alia ratio, qua Regulus non ſolum ſibi perſuadet, ſed & ſerio iactat, ſe hęredem regni legitimum, & fratri omnino præferendum: primum, quia fratrem maiorem genuit Rex adhuc priuatus, ipſum vero dum regnabat: deinde, quia mater ipſius filia eſt Regis Peguani antiqui, qui adhuc viuit, cui nomen Naichimo, mater vero Regis nullo regali ſanguine illuſtratur.

Huius regis theſaurus immẽſus eſſe creditur,

ditur, quem ne quis proderet, ducentos eunuchos, qui ipsi ministrabant, è medio tollendos curauit. Sunt qui affirmant, huius patrem trecentas sexaginta sex combalengas (genus est cucurbitæ rotundæ, ac prægrandis) ex auro fudisse, quarum singulæ centum octoginta auri pondo habebant. Hæ vbi sint repositæ nemo scit, tamen intra vrbem esse certo constat. Hic etiam sexaginta septem inanium Deorum statuas ex auro fusiles fecit, omni gemmarum, & vnionum genere ornatas. Habet præterea quatuor armamentaria cum ingenti apparatu tormentorum, plumbi, & æris Cyprii, quorum pondus vix æstimari potest. Atque hic erat regni Peguani status, ad vnam tantum ciuitatem redacti, eamque pene funditus euersam, & noua obsidione à Mogo Rege Oracani, de integro afflictam.

Quare ego cum de omni spe missionis Peguanæ decidissem, rursus huius damni reparandi fiducia, ad missionem Vissanagoranam animum appuli. Ab oppido S. Thomæ cum sociis discessi non sine magno desiderio locorum & monumentorum insignium, quibus passim gloriosus

Christi

Christi Apostolus hanc regionem illustrauit. Claret in primis Ecclesia Metropolitana, Apostoli sepulchro: claret Mons paruus eius domicilio : claret Mons magnus ipsius martyrio, & crucis, quæ adhuc exstat, insigni miraculo : ab his monumentis ægrè diuulsi, iter prosequimur. In via inopinato incidimus in gentilem, qui nos non mediocriter recreauit. Erat is ætate prouectior, aspectu grauis, ex colloquio videbatur prudens & catus. Vitæ instituto miles erat, secta Permalis, vt ex cinere coniecimus, quem frōte ostentabat. Hic facile concessit ethnicorum simulacra non esse adoranda, vnum esse Deum cœli, & terræ conditorem. Et cum paulo altiore sermone ad diuina Christi mysteria ventum esset, ille repentino impulsu concussus. Quid est hoc (inquit) quod patior Patres? ad singula verba, toto corpore, atque omnibus artubus contremisco, comæ etiam arrectæ, vox hæret faucibus. Quærenti deinde, quando, & quo loco de his plenius instrui liceret, Nagapatani respondimus licere. Promisit se venturum, & deinceps, relictis inanium Deorum simulacris, vnum Deum verum

vene-

veneraturum. His ego auditis, quando (inquam) Deus tibi hanc mentem, & intelligentiã concessit, nobis gratissimum feceris, si antequam discedamus (eramus autem sub arbore vmbrosa, meridiano feruore) cinerem istum, quo frontem signatã geris, excusseris, & penitus aboleueris. Quid, inquit ille, momenti in cinere est? res est penitus extrinseca, tum nos quantũ interesset, similitudine quadam ostendimus, ille victus dat manus, paulisper recedit, & sub nostrum discessum rediens, cinere iam prorsus ablato, cum discedentes videret, ita ingemuit, tamquam qui sciret; quantum bonum inopinato repertum tam repente amitteret: denique tam familiariter, & tãta amoris significatione, abeuntibus vale dixit, ac si à multo tempore cognouisset. Fieri non potuit, vt (quod maxime cupiebamus) vna nobiscum proficisceretur, coniugatus enim erat, & tam repente se expedire, & in viam dare non potuit. speramus fore, vt Deus pro sua infinita clementia, & hunc & alios multos, quos ab illis tenebris ad æternæ vitæ lumẽ vocare destinauit, suo tempore suauiter ad se trahat.

Ad vrbem Gingi peruenimus, vbi Naichus reſidet, vt promiſſum, quod ipſe à nobis Cidambarani flagitauerat, impleremus. Ciuitas eſt omniũ maxima, quas in India vidimus; ſi cum Luſitanicis conferatur, vni Olyſſipponi cedit. In medio vrbis arx eſt, quæ etiam ciuitatis inſtar, muris altis, lapidibus magnis affabre ſectis cingitur, & foſſa aquæ plena circũ alluitur. Intra arcem rupes prærupta, ſaxis prominentibus in altũ erigitur. hanc natura bene munitam ars inexpugnabilem reddidit, ſaxo continuo in turres, & propugnacula formato, & exculpto. Idolorum templa per totam ciuitatem & arcẽ diſpoſita. Ædes habet non admodũ pulchras, præter paucas, quæ ad Principes, & primarios ciuitatis pertinent: in quibus ipſius Regis duo palatia maxime elucent, barbarico quodam apparatu, qui atriorum, turrium, & pergularum magnificentia conſtat. In his aliquot arcus, & fornices vidimus è ligno odorifero, quod Luſitani Sandalum vocant. Primæ noctis quieti locũ elegimus, in quo nos ipſa nox occupauerat: atrium erat illud amplum, & ſpatioſum; at hominum ingens concurſus,

cursus, camelorum, & elephantorum perpetui transitus somnum omnino prohibebant.

Mane palatium petimus. dum in turba expectamus, Naichus pedibus fanum petit, quod quotidiano in more habere dicebant. nos vbi videt, hilari vultu, Mox, inquit, reuertar. post paululum rediens, iubet introduci, palatium, gazam, supellectilem pretiosam ostendit. Vidimus lectum aureum, lectulos aliquot argenteos, hydrias magnas partim aureas, partim argenteas: duas hydrias aureas mediocris magnitudinis, quas è ministris aliquis in humeris ligneo crate baiulabat aqua plenas, quam Regi foris deambulanti, bibendam promebat. Harum & materiam, & vsum merito prætulimus aliis hydriis, quas in palatio vidimus in humeris cuiusdam Ioguis, qui nuper à Bengala terrestri via reuersus, Gangeticam aquã palatinis officiis distribuebat. Ferebantur hydriæ pannis immundis, & vilibus inuolutæ, quas illo ornatu tanquam vasa sacra exosculabantur. Harum similes multas in peristylo palatii à laqueari inaurato pendentes vidimus. Naichus nobis in arcis

quo-

dam propugnaculo hospitium parari iussit: at nos ad lucum coacti confugimus, licet idolo sacrum, propter calores, qui tum maxime sæuiebant: quos tamen sub dio in atrio palatii Iogues, in ardentissimo sole tolerando, summæ patientiæ existimationem captabant; meridianos tantum calores aliquando, licet rarissime, suspenso subtili velo arcebant. Nihil est istis Ioguibus laudis auidius. Vnum vidimus, qui cauea ferrea inclusus, cui tanquã perpetuo carceri sese addixerat, exertis pedibus, & capite ita ambulabat, vt nec sedere vnquam, nec procumbere posset. à lateribus caueæ, centum lampades prominebant, quas Iogues quatuor, huius comites, statis temporibus accendebant. Ambulabat ille gloriabundus, ac lætus, tanquam qui suo splendore mundum illuminaret.

Sequenti die interiora arcis ostẽdi placuit. In primo ingressu tormentorum explosione, tubarum sonitu, & sciomachia militari sumus excepti. Quod ad reliqua attinet, quicquid ad arcem, penitus inexpugnabilem requiritur, in hanc vnam collatum esse videtur. Ex omni parte inac-

 cessi-

cessibilis, portis tantum patet, quas tamen vigiles perpetua custodia seruant. Muri alti lapidibus quadratis totam cingunt. In media exstat area, in qua hortus, & Præfecti domus, & horrea commeatu referta. Tyrones in atrio concurrentes certaminibus ludicris militariter exercentur. In locis eminentibus, arma, puluis tormentarius, incendiariæ ollæ, plumbeæ & ferreæ glãdes asseruantur. Inferius sub rupe excauata fons est pereñis, profundus, limpidissimis aquis sub fornice scaturiens. In hoc pręsidio Naichus, iubente patruo, mortuo patre, custodię traditus est. At à suis liberatus patruum eodem coniecit: quē erutis oculis perpetuo carceri tradere, quam occidere maluit. Ab arce ad Regiã equo insidens Naichus, mille armatis comitantibus, nos deduxit. In platea stabant longa serie, hinc, inde dispositi trecenti elephantes, tanquam ad bellum instructi, omnes auersis ad parietem tergis, & versa ad plateam proboscide. hac de industria sumus deducti, vt huius magnifici spectaculi oculati testes essemus. In regiæ vestibulo stabat quidam tanquam orator, veste purpurea, qui Nai-
chi

chi laudes decantabat. quod aiunt in more positum, quotiescunq; solenni pompa comitatus Naichus, se in palatiũ recipit. Noluit ibi moras nectere, sed illico ingressus nos dimisit, quia instabat nox.

Die tertia aliud præsidium visimus extra ciuitatem, de quo eadem pene dici possunt, quæ de priore. Hic in præcipui honoris, & beneuolentię signũ, nobis ipse suis manibus tradidit Naichus fasciculum florum, quem gestabat. Erat fasciculus ad sceptri similitudinem compositus, tribus cõstabat angulis; in summo tria poma aurea fulgebant. Hoc insigne solent gestare Naichi, quoties ciuitatem, vel regionẽ obequitant. Quam eximii honoris speciem cum nobis deferri viderent, summa fuit omnium admiratio. Præfectus arcis duos pannos bombycinos ingredienti obtulit. horum alterum nobis dedit, alterum misit filio Cholganæ. Est autem Cholgana ex præcipuis proceribus, is qui præsidio præest in portu illo, quo Naichus nouam ciuitatem condere cœperat. Huius filius, qui quartum decimum ætatis annum vix impleuerat, multis viris primariis, & grauibus in palatio comitatus incedebat,

 à Chi-

à Chiſtapanaicho (hoc Naicho nomen eſt) magnopere contendebat, vt ipſi ſuum nomen imponeret, vt ſellam geſtatoriam inauratam , & terras aliquot largiretur. Hic tanto noſtros Patres amore, & beneuolentia cõplexus eſt, ac ſi eſſet Chriſtianus, non gentilis; non Badagà, ſed Luſitanus. Faxit Deus , vt Patres , quos in ſuis terris vicinos habebit , ita amet , vt aliquando ex Chiſtapanaicho (quod nomen tanta ambitione quærit) Chriſtianus euadat.

Quarta die proficiſcendi facultatem petimus. oſtendit tunc quoque familiariter Naichus auri , & lapidum pretioſorum copiam non paruam. Noſtris facultatem dedit reſidendi in noua ciuitate, cui Chiſtapatamæ nomen indidit, ibique Eccleſiam ædificandi : qui velint Chriſto nomen dare , id licitè poſſe conceſſit, retento nihilominus priſtinæ cuiuſuis dignitatis aut facultatis gradu. Sacerdoti illius Eccleſiæ curam ſuſcepturo , ducentos aureos aſſignauit in alimenta. Atque hæc omnia litteris patentibus , duabus linguis Tamulana & Badagana conſcriptis , addito regio ſigil-

lo con-

lo confirmauit. Dicebat fore ſibi gratum ſi in itinere ciuitatem illam nouam viſeremus. Ex aulicis quendam tanquam viæ ducem dedit, ſcriptis litteris ad Cholganam, patrem pueri, cuius ante memini, vt res noſtras ſibi commendatas haberet. Ab hoc tanquam vicino, & potenti, huius nouæ Reſidentiæ ſucceſſus totus dependet.

Hæc facta ſunt in frequenti ducum, & procerum conſeſſu, qui Regi aſſidebant. Cæterum ſtantibus ſedebat inter primos filius Cholganæ. à Rege petimus, vt huic patris loco, & nomine nos commendaret. Naichus adoleſcente ad ſe vocato. Hos, inquit, tibi tanquam patris tui perſonam gerenti, commendo, & in manus trado; vt in regionem illam libere intrare, & tuto verſari poſſint. Gratiſſima fuit adoleſcenti, & eius amicis officioſa Regis commendatio, & honorifica mentio. Qua de re datis ad patrem litteris, vehementer rogauit, vt ſi noſtri illac iter facerent, hanc Naichi commendationem ipſi fuiſſe gratiſſimam intelligerent.

Ab vrbe Gingiana diſceſſimus leti perſpecta procerum, & plebis ad agnoſcen-

dam veritatem propensa voluntate. At vero cum terras illas festinanter, non tam concionandi, quam explorandi studio lustraremus, quæ ad ethnicorum conuersionem spectabant, quasi obiter, & tanquam aliud agentes tractauimus, ne videlicet officio visitandi fratres, quod maxime nobis incumbebat, vllo modo deesse videremur. Accidit autem non semel, vt dum in palatii vestibulo adeũdi Regis opportunitatem expectabamus, cum iis, qui concurrebant, de rebus diuinis verba faceremus. Atq; hoc ideo commodius præstare licuit, quod optimo vtebamur interprete, qui linguæ Tamulanæ pariter, & Badaganæ peritissimus habebatur. In his colloquiis nonnullos admiratione tanquam attonitos, & ab interpretis ore quasi pendentes vidimus, qui multo plura libenter audiuissent, nisi tempore & loco fuissent exclusi. Per idem tempus Brachmana quidam cum videret locum multitudine refertum, Nõ est, inquit, hic locus ad hæc agẽda satis accommodatus, ad vestrum diuersoriũ ibo, vt hæc plenius percipiam: sed & diuersorium erat, in tam aperto & propatulo loco, vt vel ipsi elephan-

phan-

phantes à meridianis caloribus ad eius vmbram confugerēt. Vidit nos in palatio adoleſcens quidā ſeptendecim annos natus, quem dicunt de ſtirpe regia oriundum. Hic ad fidem Chriſtianam animum adiecit, & nobiſcum abeundi ſtudio vehementer ardebat. Inſtante iam noſtro diſceſſu ſub noctem, ad nos venit, & vni è noſtris ſociis ſua cōſilia patefecit, certus relinquere domū, parentes, & ſponſam. Res nobis viſa eſt plena periculi, & Dæmonis quoddam inuentum ſuſpicati ſumus, atq; eo tendere, vt excitatis in vrbe tragœdiis lex diuina odioſa redderetur, cuius promulgandæ libertas eodem ipſo die fuerat conceſſa. Quare adoleſcenti ſuaſimus, vt vbi commode poſſet ad Patres, qui Negapatani erant, ſe conferret, atq; illorum dictu, ac ſuaſu ſe Regi ſineret: & nos iter perſequentes Cidambaranum redimus.

In medio itinere in quendam vicum Brachmanum, & ſacrificulorū gentilium incidimus. Illi frequentes circunſtare, nos de rebus diuinis ſermonem habere cœpimus. Totius negotij arbitrium tandē referunt ad ſapientē, quem propè habitare aiebant: accedere iubetur. adeſt. interro-

gat Pater, quot Deos coleret, Multos, inquit ille, & ſingulorum nomina recenſet. Ex his omnibus, inquit P. quis primum, & præcipuum locum obtinet? cum illo enim res agitur. Sol (inquit Brachmana) meo quidem iudicio omnium maximus eſt. Solem igitur quis fecit, ediſſere nobis, an forte à ſeipſo potius factum contendis? perſpectis ille incommodis, quibus vrgebatur, ſi concederet ſolem à ſe factum, ab alio factum, conceſſit, & patrem habere, ac matrem. at quos tandem? quo nomine? patris nomen profert, cum vellet nominare matrem, hæſitauit. Brachmanes interea ſtomachari, cur, inquiunt, matrem habere aſſeris, ſi quæ ſit, ignoras? Agedum, inquit Pater, ſit illi pater, accipio, nil moror: ſunt ergo duo Soles, Sol pater, & Sol filius. illo pernegante, Probo, inquit, qui generat hominem, nonne homo eſt? maxime. Qui equum generat, nonne eſt equus? Eſt, inquit: elephantem qui gignit, nonne eſt elephas? omnino, inquit. Ergo pari ratione ſi Soli pater eſt, erit & ipſe Sol, & ſic duo erunt Soles. Ad hæc ille, Nequaquam: Sol enim in principio non erat Sol, ſed homo ſanctus, qui

ſuis

uis meritis, & in præmium obſequii factus eſt Sol. Qui igitur Solem hunc tanto præmio affecit, ipſo Sole ſuperior fuit, an inferior? Superior, inquit. Recte ſane; qui enim alteri præmium obſequii præſtat, neceſſe eſt, vt maior ſit illo, cui præſtat obſequium: quemadmodum Naichus, qui armilla aurea militem donat, præſtantior eſt milite, qui ſub illo meruit. Illo annuente, concluſum eſt, eſſe iam alium Deum Sole maiorem. Quod cum non negaret, licet prius contrarium dixiſſet, cenſuit tamen magnam illam Deorum multitudinem non eſſe admittendam; tres tantum eſſe Deos, nimirum Pyramam, Vidhunum, & Vnitirem; horum officia ita eſſe comparata, vt alter faciat, alter deſtruat, alter conſeruet. Hæc impoſſibilia eſſe demonſtratum eſt. Ille victus, deinde quibuſdam quæſtionibus implicitus, quis eſſet Deus, qui Angeli, qui dæmones, neſcire ſe ingenue faſſus eſt. Scitote igitur, inquit Pater, vnum eſſe Deum, æternum, immenſum, omnipotentem, cœli ac terræ conditorem, qui Solem ſublimem in cœlo creauit, quo tanquam lychnucho, aut face mundus il-

luminaretur: Angelos esse spiritus quosdam, qui nostri curam, & tutelam gerunt, & tacita quadam suggestione mentem ad meliora vocant: Dæmones Angelos esse malos, qui vos in fraudem illiciunt, & debitum vero Deo cultum & honorem, sibi ipsis per summum scelus arrogant. Hinc prouenit nefandus idolorum cultus, Dæmonum adoratio, hinc tot ac tam diuersa in orbe terrarum inanium Deorũ profana templa, impia simulachra. Atq; hac arrepta occasione altius rem repetens Pater, originẽ mundi, Angelorum & primi hominis creationem, & mox lapsum principium idem idololatriæ, salutem demum à Christo Domino reparatam narrauit. His ille auditis vehementer admirans, Nunquam, inquit, hæc, aut his similia audiuimus: at sane vera sunt. Alius Brachmana suspirans dixit, O felicem, qui hæc bene perciperet. Cui nos, Quid? si hæc non breuiter ac festinanter dicta, sed diligenter & serio tractata audiretis? In præsentia Ecclesiæ sanctæ modulos quosdã, & imaginem externam veluti carbone raptim delineauimus. Quid si ipsam sua virtute fulgentem, quid si speciem internam, & immen-

immensam pulchritudinē oculis contueremini? quanta lętitia, & voluptate affflueretis? Veniet actutum sacerdos Chistapatanam, huic si voletis adhibere aures, si fidem habere, ille vobis veritatis hactenus incognitæ lumen ostendet, & ad æternæ salutis semitam manu ducet. Hæc vbi dicta, illinc digressi ad locum ciuitatis nouæ peruenimus.

Sita est hæc ciuitas in terra, quæ dicitur Arungor, iuxta ostium fluuii Velarii. Gentiles in illa permulti domibus ædificandis operam dabant, quibus data facultas ad libitum aream eligendi, & extra oppidum tantum fundi, quantum quis arare & serere posset. Locum Ecclesiæ & domui ædificandæ signatum reliquimus. Patrem Alexandrum Leni prudentia, linguæ peritia, zelo, & exemplo singulari, virum, ab ora Trauāçoriana postea misimus, vt huic nouo incœpto primam manum imponeręt. Petierat hic antea, vt sibi liceret in habitu Ioguis totam illam terrā obire: sperabat .n. fore, vt hoc artificio Christianæ fidei semina in vulgū sparsa, nō pœnitēdos fructus aliquādo redderent. At cū hac singulari, & inexpectata occasione suis votis

satis-

ſatisfactum videret, à lacrymis præ gaudio erumpentibus ſibi temperare non potuit.

Perluſtrato hoc loco, inde ad Coloramum flumen venimus. Dynaſtam Cholganam viſitauimus, octogenariũ ſenem, quem incolæ valde timent: nam iniuria laceſſitus nemini parcit; quo fit, vt & ipſe ſibi timeat, & arcem, & loca vicina ad aliquot milliaria intentis vigiliis cuſtodita ſeruet. Ac ne hoſtes facile fluuium, qui arcem præterlabitur traiicerent, crocodilos iniecit, dato præcepto, ne ſuorum quemquam læderent. At illi hoc præcepto nihilo mitiores facti, hominem deuorarunt. Iratus Cholgana, neſcio qua induſtria, ſeu veneficiis (vt creditur) duos crocodilos, qui hominem occiderant, captos, & iniectis collo ferreis catenis, in ſtagnum lutulentum præcipitauit, vt à populo prætereunte, lapidibus, probris, & conuiciis fatigati, fame perirent. Ex his vnum ipſi vidimus. Senex multa cum humanitate nos excepit. Mox litteras Naichi, & filii, quas ei reddidimus, publice legi præcepit: filius honorem, quem ſibi Rex noſtra cauſſa detulerat, exaggerauit.

Poſt-

Poſtquam omnia ſenex, quæ ad corporis curam pertinebant, affatim præſtitiſſet, profecturis comites aſſignauit, quorum cura ab omni moleſtia liberi, ciuitatem Trangambaranum attigimus. Illius vrbis ciues quidam Chriſtiani, oriundi ex Piſcaria, nos inuitarunt perhumaniter, & Negapatanum vſque proſecuti ſunt.

Ingenti gaudio nos hic affecit illorum incolarum propenſa in Societatem voluntas, quę res ſpem non dubiam fecit, fore vt huius Seminarii fœcunda germina aliquando ad vicinas regiones propagentur. Hic paucis diebus quieti datis, poſtea Tanjaorem contendimus. Eſt hæc ciuitas Naichi Tanjaorani ſedes, mœnia habet lapide quadrato ſtructa. Regem non viſitauimus, nec enim erat operæ pretiũ: recens enim mundo nuntium remiſerat, & nihil hoc tempore niſi mortem meditabatur. Idem faciebant vxores ad ſeptuaginta, quæ viuæ flammis, quibus ſe deuouerant, cum cõiugis cadauere erant concremandæ. In hunc diem Rex aureorum quinque millia in ſandalum coëmendum profuderat.

Ad terras Naichi Madureni deueni-

mus.

mus. Hic eſt, qui oræ Piſcariæ præſidet, & aliis regnis nonnullis. Quam ob cauſſam, & maxime propter Eccleſiam, quam in eius vrbe regia habemus; viſum eſt eum viſitare: multum enim noſtra intererat, conſuetudine, & familiaritate noſtrorũ paulatim hominem allicere, vt rei Chriſtianæ negotia, quæ ante hac per gentiles tractauimus, per nos ipſi deinceps tractare poſſemus. Ad limites huius regni opportune ſe nobis obtulit P. Conſaluus Fernandus, qui ab vrbe Madurè, & à Rege venerat, eius diplomate bene munitus, quo freti totam illam terram nullis moleſtiis obnoxij tranſiuimus.

Eſt Madurè vrbs aliis duabus, quas ſupra deſcripſimus, nequaquam inferior. In ea domum habemus, & Eccleſiã, minime quidem ſumptuoſam illam, ne pinnaculis, & turribus inauratis cum illius regionis idolorum templis conferendam: at certe pulchram, & religionis plenam. Poſtera luce Naichum viſitauimus, is ex morbo, in quem in Trauancoris ora inciderat, vix dum conualeſcẽs, receſſum ſuburbanum, amœnum, ab hominum frequentia ſeparatum ſibi delegerat: minime tamen ſolitarium

tarium inuenimus, imo ſalutantiũ, & comitantium non exigua turba impeditum. Huius ſolitudinis alij aliam cauſam afferebant. Regiæ vrbanæ idolum quoddam contiguum eſt, cui nomen Chochanadæ. Huius imago de nocte ſacrificulo apparens, ita dixiſſe fertur, Vade, dic Regi, aut illi, aut mihi in hac domo manẽdum. Rex vt eſt ſuperſtitioſus, Chochanàdæ domum concedens, in ſuburbanas ædes ſe contulit. Fuimus ab illo beneuolè, & humaniter accepti. Singulis pannos pretioſos (incolæ pachaualònes appellant) impertiuit, inſuper & tiaram ſuam dedit; atque de rebus omnibus ad victum neceſſariis domui noſtræ per illos dies abunde ab eo prouiſum eſt.

Dici vix poteſt, quanta Rex iſte, Deorum falſorũ inani religione teneatur. Vno exemplo res fiet illuſtrior. Singulis diebus populo ius dicit, etiam ægrotus. Ius dicenti, & quantũuis ſeria negotia tractanti, adſtat Brachmana, qui ad ſingula pene momẽta modicis quibuſdam interuallis, fracta & flebili voce nomẽ idoli Aranganàſſę, ei ad aures ſuggerit: atq; hoc tanta perſeuerantia, vt vni feſſo, ſuccedat alter, etiam

ſi Rex

ſi Rex ad quinque vel ſex horas pro tribunali ſedeat.

In ædibus noſtris non raro de religione Chriſtiana ſermo eſt habitus, Brachmanis ad nos, vel amore, vel nouo audiendi ſtudio confluentibus. Habet Pater, qui hic degit valetudinarium publicum fama notiſſimũ, in quo pauperibus, omnia neceſſaria gratis miniſtrantur. Habet & ludum litterarium puerorum gentilium, qui legere & ſcribere diſcunt, præceptore Brachmana quodam, quem Deus ad veritatis cognitionem traduxit, adeo vt S. Baptiſma ſuſcipere in animum induxerit. Hic nos etiam noſtro more præmia pro cuiuſque meritis diſtribuimus. Quod vbi parentes cognouerunt, ingenti ſunt affecti gaudio, & admiratione. Itaque nobis in dies magis beneuoli euadunt. Adueniet tempus (vt ſperamus) cum hi omnes Chriſtiana ſacra ſuſcipient, atque ex hac diuini verbi ſemente, aliæ ſubinde, atque aliæ ſegetes ad meſſem inalbeſcent. Ad eam rem promouendam non parui momenti illud eſt, quod P. Nicolaus Leuantus, linguæ Tamulanæ ſtudioſus auditor in concionatorem euaſit, & vnà cum P.

Con-

Consaluo Fernando Piscariæ ora relicta, ad hanc vineam colendam accessit.

Ab vrbe Madurena Tutucurinum venimus exacto iam mense Iunio, postquam totum mensem itinere terrestri totum illum tractum perlustrauimus. Iam tandem paulisper à labore quiescendum rati, partim lassitudine, atque ipsius aeris intemperie; partim ob aquas, quas passim parum dulces, & lutulentas bibimus, vno die omnes, qui quatuor eramus, & senex, noster interpres in grauem morbum incidimus. Interpretem illico morbi vis absorpsit. Nos febri diuturna iactati parum abfuit, quin omnes ad vnum moreremur. Vnum illud male habebat, quod putabatur esse venenum. aliud maximum erat incommodum, quod neque medicum habuimus, nec infirmorum præfectum, qui morbi huius curandi gnarus esset. Patres sane, ac fratres magna frequentia accurrebant, inuigilabant, & fouebant omni genere caritatis. At nos Deus sanitati restituit nullo remedio humano fretos, præter stibii potionem, & venæ incisionem, sibi vnoquoq; remedium, & medicinam distante, quæ pro tempore opti-

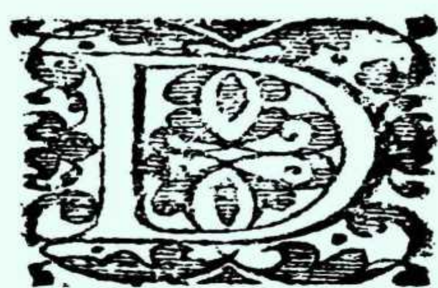
ma videbatur. Patres enim qui in ora Piſcariæ rei Chriſtianę operam nauant, proſpera valetudine perpetua vtuntur: quinimo obſeruatum eſt à noſtris, qui hactenus apud illos è vita migrarunt, eos, vel hoſtium repentino incurſu, vel caſu ſimili fuiſſe oppreſſos; morbo vero extinctum fere neminem. Tutucurini per illud tempus maximi ſæuiebant calores, & venti admodum noxii omnia perflabant. Quare Punicalem etiam tum ægroti contendimus, eius regionis amœnitate, & cœli clementia paulatim conualuimus. & vix dum firma valetudine ora Piſcariæ peragrata, ad oram Trauancoris euaſimus, ad quam non immerito ſuſpirabamus. Hic enim aliam faciem rerum inuenimus, à caloribus nempe translati ad pluuias, id eſt ab æſtate ad hyemem; quam vtranque diuerſam tempeſtatem montes Gatei, & Cori promontorium dirimunt, hoc pacto, vt hic vigente æſtate, illic ſæuiat hyems, & è contra. Colàni vt vires reparauimus, Cocinum contendimus. Hic ego antequam penitus conualuiſſem, graui apoſtemate laborans, rurſus decumbo. In illo dolore dies

trigin-

triginta altero ſemper latere iacens, cauteria, & inciſiones perpeſſus ſum. Intereà Goam remeandi neceſſitas, & curæ animum torquebant. neceſſario nauem conſcendi, cum adhuc intra cutem ſubeſſet vulnus: demiſſis funibus in lectulo iacentem nautæ in nauem ſuſtulerunt. Goam attigi ad 3. Cal. Decembr. poſtquam annum integrum (ni deeſſent duo dies) à diſceſſu expleueram.

Per hos dies in regno Viſſanagoræ, ſeu Biſnagà aperiebat Dominus magnum oſtium fidei Chriſtianæ amplificandæ. Miſſus eſt ad illa regna Pater Simon Sa, vt Regis & Procerum conciliatis animis, aditum quoquo modo aperiret. Huius rei ſucceſſus tum ex ipſius litteris tum ex ipſa fama, quæ illico tanquam è Ciuitate Regia in omnia loca permanauit, facile fuit cognoſcere. idem V.P. ex ipſarum litterarum exemplo, quod hic ap nam, plene intelliget.

EXEMPLVM LITTERARVM P. Simonis Saba vrbe S. Thomæ ad decimum Kalend. Decembris 1598.

VOBVS tabellariis ad V. R. Cocini agentem, litteras dedi, ineunte nempe Augusto, & eodem exacto. In harum postremis scripsi, me tempestatem commodam expectare, Chatiuerum proficiscendi: in quo oppido Obo Regulus (qui ab incolis Oboragiu nuncupatur) vnus è præcipuis regni Bisnagensis proceribus, & Regis socer, me expectabat, & missis litteris (quas etiam ad V. R. misi) ad se euocabat. Sed cum per pluuias adhuc me in viam dare non possem, ad Obonem rescripsi, me, quam primum torrentes detumerent, affuturum. Has litteras Chatiuèrum misi, ratus ibi esse Obonem Regulum (est enim Chatiuerum pręcipuum Obonis domicilium, & sedes, in qua arcem, & præsidium validum habet) At ille Regis iussu, Chandegrinum profectus erat, Rex enim, seu potius Imperator (ita enim à suis appellatur, & ante aliquot annos

nos more maiorum in vrbe Chandegrino imperialem coronam ſuſcepit) Obonem accerſiri iuſſit, vt anniuerſariis ſacrificiis Soli dicatis, cum reliquis illius imperii proceribus & Dynaſtis intereſſet. Feſti dies ſunt octo. Procedit Imperator apparatu regio, magno ſtipantium Procerum comitatu. Hoſtis Reipublicæ iudicatur, ſi quis tantæ ſolennitati aut non interſit, aut ſe ſubducat. Miſſis in primis ſortibus, diuinant, an ſit illo anno futurum bellum, an pax. Sortes ſunt ſagittarum iactus. Primam ſagittam Rex, deinde reliqui ordine in aerem iaculantur. Si qua ſagitta arbori infixa guttulam rubeam eliciat, bellum portendi dicunt. guttam albam pacis omen eſſe volunt, & ipſi à bello abſtinent. Sors hoc anno videtur accidiſſe ex animi ſententia. Imperator enim Cangeuaranum verſus profectionem inſtituens, diuerſoria certis interuallis in toto illo tractu præparari iuſſit. Poſt illos octo dies redditæ mihi ſunt litteræ Obonis Reguli, Chandegrini datæ, vbi nunc Imperator eſt. Scripſit, ſe putaſſe me Chatiuèrum venturum, quod cum factum non eſſet, orauit vt Chandegrinum venirem.

Hac accepta epiſtola à Collegio S. Thomæ profectus ſum ſexto Idus Octobris, ſocio P. Franciſco Ricio, qui Tamulanam linguam ſcit. Alium præterea interpretem adhibui, mercatorem Chriſtianũ genere Badagam, quem poſtea honeſto loco Chandegrini natum accepi. Hic mihi tum in itinere, tum in vrbe magno adiumento fuit. Lente admodum iter faciebamus. Vbiq; valles profundæ, torrentes rapidi, campi ſtagnantes effuſis paludibus tranſitum prohibebãt. Inter hæc fragoſi montes, ſaxis obruptis attollebantur, qui nemoribus inuiis altiſſimo cacumine viam obſtruebant. Populus plerunque in vallibus amplis, & amœnis habitat, agricolæ ſolo fertili gaudent; armenta lætis paſcuis luxuriant; magna ibi templorum, & idolorum multitudo. Incolæ vbi nos videbant, obſtupere, concurſare, vultum, veſtitum nouorum hominũ eminus contemplari. nobis vocantibus, vultuque & ſermone blando ſalutantibus, ſtatim aderant: gaudebant, de Deo colloquentes libenter audiebant: quæ in ſuæ ſectæ deteſtationem obiter à nobis dicebantur, non ægre ferebant. Alij alios alliciebant, Venite,

nite, inquiunt, audite magna quædam, & inaudita, quæ nobis proferunt hi. Alij ſcientes nos à Rege accitos, ideo accerſi aiebant, vt terra nobis traderetur, atque eam rem ſibi nõ moleſtam fore ſignificabant. Ad radices cuiuſdam montis paululum à via publica declinãtes, inſtante nocte ſubſtitimus, adeſt ruſticus, benigne ſalutat, domum inuitat, & vt patentior eſſet aditus, ablato oſtio parietẽ aperuit; deinde maximo amore, & obſeruantia petiit, vt ſibi liceret bona cũ venia nobis cœnam parare: nobis annuentibus valde gauiſus eſt. Poſtera luce orauit, vt in reditu ad domũ ſuam diuertere dignaremur. Hoc ipſo in loco vidimus gẽtiles quoſdam, in idoli veſtibulo hædos immolantes. nos factum improbamus: iniuriam vero Deo illatam à ſacrificulis, & plebe expoſtulamus. Docemus, quis ſit ille Deus verus, ab omnibus iure colẽdus, & timendus, cui ſoli ſacrificium debeatur. Illi cum neſcirẽt quid reſponderent, faſſi ſunt eſſe vera, quæ à nobis dicerẽtur; ſe vero ita eſſe inſtructos à ſuis Brachmanis, quos ſacerdotes, & ſacrificiorum magiſtros haberent. Nec defuerunt gentiles, qui dicerent, ſe libenter

nobiſcum ad S. Thomæ ituros. quibus reſpondimus, fore propediem, vt ſacerdotes ad ipſorum terras venirent, Eccleſias ædificaturi. quibus illi auditis minus ægre diſceſſum noſtrum tulerunt. Terra pro maiore parte fluminibus & riuulis ſcatet, plurimas habet valles, ſyluis feliciſſimis, & omnium generum arboribus viridantes. Hinc inde montes accliues attolluntur. Gens optimo corporis, & oris habitu, veſtitu non ineleganti, colore mediocriter albo. A rebus ad cultum diuinum pertinentibus, nõ abhorrent, vt valde dolendum ſit, tot, & tales animas ſacerdotum inopia perire. Ventum eſt ad regionem, in qua late dominabatur potens quidam Dynaſta, nomine Papàragiu, id eſt Papus Regulus. Ibi forte in ripa fluminis ſub arbore cõſedimus. quo multi quoque gentiles confluxerant, eo quod in ſubuicinis locis alimenta venalia proponebantur: nec longe erat domus quædam ampla illius Dynaſtæ, in qua ipſe quotidie trecentos Brachmanas alebat, & peregrinos ſuſcipiebat, qui ad idolum in illa regione celeberrimum, cui nomen Tripiti, religionis ergo contendebant,

bant; aut illinc domum reuertebantur. Templum illud in monte ſitum eſt, non amplius tribus milliaribus Chandegrino diſtans. Huc vicinæ gentes magna frequentia confluunt, munera quam plurima offerunt, inter eundum nomen idoli Goia perpetuo repetunt: idem reſpondent omnes clamore quodam nautico nomen ingeminantes. Cum veniunt ad templum, antequã ingrediantur, Brachmanarum monitu peccata purgant, id eſt, barbam & capillos abradunt, & corpus lauant. Dum in illa ripa, cuius modo memini, moram aliquantiſper facimus, accedit puer tredecim annorũ cum magno elephantorum, & equitum comitatu. is erat nepos Obonis Reguli, qui vbi nos vidit, magna comitate accurrit, aduentum noſtrum auo ſuo gratiſſimum fore ſignificauit. Poſtea à nobis digreſſus ad ſuos, dolenter conqueſtus eſſe dicitur, quod nihil haberet in promptu, quo homines virtute præſtantes, dignitate Gurupos (quo nomine ſacerdotes litteratos appellant) pro tempore poſſet honorare. In tota illa regione ſicubi flumina erant traiicienda, prolatis litteris

Obonis, omnes demiſſo capite, dicto audientes, liberum tranſitum præbuerunt. Quod ni facerent (qua erat ille potentia) ſe morte multandos certo ſciebãt. Vbi ad tria milliaria prope Chandegrinum ventum eſt, miſimus, qui Obonem de noſtro aduentu certiorem faceret. Is hoc cognito. veſperi ad hoſpitiũ longe à ciuitatis arce, deduci iubet. Erat illud, palatiũ quoddam Regium, inauratũ opere magnifico, cũ amplo, & perpulchro periſtylo exſtructũ. Poſtero mane nobis per internuntios verbis honorificis aduentum gratulatus eſt. Virum primarium ad nos miſit, qui ingenti apparatu ad vrbem deduceret. Ibat hic multis Ducibus & Reguli familiaribus ſtipatus, vexillis, & inſignibus militaribus conſpicuus: addo elephantes, equites, & pedites quamplurimos. Hoc apparatu, & pompa incedens, me ſemper manu tenebat: vtrumq; ferebant baiuli ſingulis tetraphoris: pone ſequebatur in alio tetraphoro P. Franciſcus Ricius; huic adiunctus eſt interpres quam ornatiſſimo veſtitu. Poſt hos ferebatur munus Regulo offerẽdum. Singulos certis interuallis, incedere voluerũt, vt inſtructior, &

magni-

magnificentior videretur ingredientium apparatus. Hoc ordine ab heſterno hoſpitio ad Reguli palatium, quod tria milliaria aberat, deducti ſumus, in via tantus erat omnium ordinum, & ætatum cõcurſus, vt præcones, & lictores ad turbam amouendam non ſufficerent. Dalauayus, id eſt Dux, inter eundum nihil fere aliud, quam crebro interrogare, an bene me haberem, an animo iucundo, & læto eſſem. Inter hæc mutui ſermonis officia ad atrium palatii venimus. Exeunt obuiam primò iuuenes, qui menſæ operam dabant, & qui Betele uerbæ miniſtrandæ curam gerebant. Poſt hos alia, atque alia aulici miniſterii officia, deinde magiſtratus, ſequitur Regulus, crocino totus conſperſus, amiculo bombycino indutus, altera manica exutus, quam ſub brachio collectam gerebat, capillos roſis albis redimitus, latus accinctus enſe falcato, vagina è ſerico viridi incluſo. Poſt mutuas ſalutationes, munus proferimus, quod rebus variis de gentis more conſtabat. Ille ſingula accurate notabat, & etiam manum admouebat, maximè inter cetera arridebat ciſtella, vitrea è Luſitania,

nia, & poculum testaceum Billiganicum, aureis bracteolis obducto orificio. Hæc omnia cum aspexisset, de repente, nemine salutato, se è medio subduxit. Post paululum introduci iubet. Inuenimus sedentem in tapete, fulciebat à tergo puluinar sericum villosum rubri coloris, quod forma & magnitudine dolium referebat. nos ad latus in alio tapete iussi discumbimus. Locus erat vndequaque patens, tecto columnis suffulto. Post varios sermones Regulus omnia summa promittit, meum esse explorare, quo loco Ecclesiam, imo & oppidum, & portum ædificari vellem, se omnia largiturum, quæ ad operas conductas, & sacerdotum alimenta opus essent: neque in eo oppido quicquam, nisi de nostro arbitrio administratum velle. Cum gratias egissem, & me locum in itinere electurum, deque omnibus ipsum certiorem facturum dixissem, ipse vicissim munera nobis, & pueris distribuit: Sacerdotibus pannos bombycinos binos variis figuris inauratis, reliquis singulos. A pueris multa interrogauit, an ego illa veste, id est superpelliceo, & cappa candida damascena quotidiana vterer: illis negantibus,

ego

ego huius rei rationem reddo, me nimirum illo die primum memet in conspectum, & colloquium dedisse Reguli præpotentis, qui pro singulari ipsius beneuolentia Patres non solum in suã Satrapiam euocauerit, illorum patrocinium susceperit, verum etiam in terris suis Ecclesias ædificandi potestatem fecerit: quapropter æquissimum visum esse, coram tanto, & tam benefico patrono, qui Ecclesię Christianæ ministros tantopere foueat, ipsius Ecclesiæ sacris vestibus indutum apparere. Quo ille responso valde lætus, Parua sunt hæc (inquit) præ iis, quæ faciam in posterum. Mox de nostra Republica Lusitanica multa percontari cœpit, quis regnaret, Hispanus an Lusitanus? quot equites Lusitania posset inducere in pugnã? an equi è Lusitania ad Indiam traduci possent? quot milliaribus distaret, quis pro Rege Indicam rempublicam administraret? an Prorex ad ipsum litteras esset daturus, sicut constat Proregem Edouardum Menesium ipsum litteris, & muneribus dignatum esse? Ego facile factu dixi, maxime vbi constabit, Ecclesias in eius ditione esse erectas. Gauisus est cum didicisset,

ciſſet, Proregem hunc eſſe illius Meneſii generum. Hac ratione multis verbis vltro, citroq; habitis, ſub noctem cum lychnuchis, & parte exercitus ad hoſpitium remiſit. Præcepit mercatori cuidam, vt oryzam, ciceres, butyrum, gallinas, & arietes in optonia ſuppeditaret. Die ſabbathi per nuntios frequentes ſalutauit. Nuntio dixi, me inſalutato Imperatore ex vrbe excedere, nec poſſe, nec debere: ſi id Reguli opera fieri poſſet, ad reliqua eius beneficia hunc quaſi cumulum acceſſurum. Quęſiuit Regulus, an eſſet, quod offerrem. Reſpondi eſſe quidem, verum illud tam parui momēti, vt pro nihilo reputari poſſit: me verò ita affectum eſſe, vt exiſtimarem Regiæ maieſtati non vilia quælibet, ſed quam pretioſiſſima dona eſſe offerenda. Quod ego cum præſtare non poſſem, me ſatis officioſe munere meo functum videri, ſi vnius, & veri Dei conditoris, & redemptoris theſauros reconditos, huius imperii mortalibus prodere incipiã. Reſpondit Regulus, Imperatorem ea benignitate eſſe, vt quantumuis tenue, & exile donum æqui boni conſulere ſoleat. Quare in tertium diem paratos eſſe iubet. Sabbatho,

batho, & die Dominico, Duces, & Præfectos Obonis, officiis & munusculis placaui, vt facilius illis fauentibus ad Regis cõspectum, & gratiam viam munirem. Feria secunda mane Regulus nuntiari iubet, se ad Regiam præire, ibiq; nos præstolari. Quare vestibus quibus antea, & eodem apparatu Regem conuenire statui, Domus, atq; atx regia longe distabat ab ædibus Reguli. Vt eo peruenimus, iussit Rex in loco, Regũ legatis excipiundis deputato, paulisper subsistere. Dum expectamus, ingens hominum multitudo vidẽdi caussa confluxerat. Nos per interpretem multa disserrimus, errores detegimus, quibus miseri implicabantur. Illi non ægre ferre nõ grauatè audire, aduentum nostrũ sibi gratũ esse non obscuris indiciis significare. Interim Rege iubente ingredimur. Sèdebat Rex in peristylo angusto, ꝙ ipsum solum capiebat, ad ꝙ per gradus ascendebat. Tapetũ humi stratum, & puluinar, cui incumbebat, ab Reguli apparatu non differebat. Iuxta Regẽ in extrema ora tapetis sedebat Princeps, regni hęres, iuuenis albo & decoro vultu. Ex alia parte ad latus iuxta tapetem sedebat Regulus cum fratre. Gerebat Rex amiculũ croco infe-

ctum,

ctum, vultu erat venusto ad nigredinem vergente, oculis magnis statura mediocri, corporis forma decora, in qua Regiæ maiestatis augusta quædam grauitas cũ mira comitate elucebat. Rege de mora salutato, coram eo steti, vt cæteri Dynastæ & viri primarij, tam exigua interposita distantia, vt eum extrema veste nonnunquam tangerem. Rex se nostro aspectu non minus recreari dixit, quam mundus exorto sole, ac proinde multis honoribus, & muneribus cumulatos dimissurum: ego quis essem ab Obone Regulo se cognouisse: Gratiis actis munuscula profero, quæ ille humaniter accepit. Inter quædam vitrea crepundia aureola, è Lusitania, cordis figuram filis aureis cõtextam obtuli. Quæsiuit Rex quid rei esset, an esset ad esum effecta? Respondi figurã esse cordis humani, ex auro & argento elaboratam. cor autẽ Regi deberi in signũ synceri erga suam maiestatem amoris, & fidei. Ad hæc ille placido vultu, materna lingua inquit. Mahà Santo seam, Mahà Santo seam. id est. valde lætor. atque aliis donis nos vicissim donauit: mihi quatuor pannos bombycinos, Patri Francisco Ricio duos, tum

pueris

pueris & interpretibus ſingulos. Tempus reliquuum percontando conſumpſit, quis noſtræ vitæ eſſet ſtatus, quod inſtitutum, qui cibi, quis veſtitus quotidianus, an aliquando nudi incederemus? Ego ad hæc nos eſſe homines, obſequio diuino, & ſaluti proximorum procurandæ addictos, atq; hac de cauſſa mundo nuncium remiſiſſe, vt liberius & noſtræ, & aliorum ſaluti & diuini verbi prædicationi vacaremus: vitam in pœnitentiis, & mortificationibus agere: veſtibus pullis indui, nudos honeſtatis cauſſa non incedere. Tunc ille, Sunt, inquit, noſtrorum Sanaſſium ſimiles, attamen Sanaſſes noſtros hi ſuperant in hoc, quòd ſunt Gurùpi, id eſt, docti Sacerdotes. Sunt autem Sanaſſes apud illos Brachmanes quidam, qui in magna ſanctitatis opinione habentur, quia ſcilicet ab hominum conſortio remoti, in ſolitudine degunt, & nonnunquam ex omni parte nudi in publicum prodeunt. Interrogauit, an omnia promiſcuè comederemus? gallinas, an ipſi occideremus, & quomodo? videlicet an cum cæremoniis, more Mahometanorum, an potius more Brachmanarum? deniq; an eſſemus con-

iugati. Ad omnia cum esset satisfactum nostrorum continentiam vehementer admiratus, bis, terue idem rursus interrogauit. Respondi, Christianorum Sacerdotes per omnia Deum imitandum sibi proponere, vt sint mundi, puri, & sine labe, & macula, quo in ipsis Dei, & creatoris imago perfectius resplendeat. Ad hæc ille, Nonne igitur (inquit) vos met aquis abluitis, vt mundi, & sine peccato ad Deum accedatis, & cum eo familiarius agatis? Imo, inquam, nos alias lymphas habemus, ad peccata delenda magis accommodatas; nempe Baptismum in ipso aditu ad Ecclesiam, deinde peccatorũ confessionem corde contrito factam Sacerdotibus, quibus Deus potestatem dedit suo nomine peccata dimittendi. His aquis, inquam id est, pœnitentia peccatorum, & vitæ in melius commutandæ proposito placatur Deus; non autem istis vestris lauacris, quæ nullam in se virtutem habent nihil salutis possunt conferre. Quærenti, an omnia peccata oporteat confiteri, respondi, nullum in confessione peccatum posse tegi, omnia Sacerdoti indicanda; hãc autem confessionẽ semel quotannis,

& in-

& instante mortis periculo fieri oportere. Tunc ille ad ſuos conuerſus, Eia Brachmanes, inquit, quid vobis videtur? Illi mirabundi nihil præter Suami, Suami. id eſt, Domine, Domine. Interoganti, an P. Ricius, & ego eſſemus fratres, & ex qua terra; reſpõdi, fratres eſſe, nõ carne, ſed ſpiritu, quos nempe eiuſdem Religionis inſtitutum, & mutui amoris vinculum fecit eſſe germanos: natione hunc Italum, me Luſitanũ. Docuit interpres Olyſſipponem eſſe ciuitatem regiam, non ſolum regni illius caput, ſed etiam omnium ciuitatum maximã. Interrogauit, an Luſitani ciuitates, & arces, atq; eas in montibus ſitas haberent perinde atq; ipſi? Reſpondit interpres, ſe Luſitaniam non vidiſſe: at cum rerum non eſſet ignarus, ſe certo ſcire, ciuitates habere, & arces munitiſſimas, quæ has omnes, & propugnaculis & pulchritudine longe ſuperent. Cum in hanc ſententiam multa dixiſſet, Magnum, inquit Rex, imperium, & magnum Regem narras. Quæſiuit tum quod eſſet Regi nomen, quotum annum regnaret? quot eſſent anni ex quo Rex ille (Sebaſtianum intelligebat) in bello periiſſet? Nos Re-

exceptus, pudore obmutuit, & ne hiſcere quidem deinceps auſus eſt. Tandem Rex multa de Chriſtianorum Regum potentia deque præliis, ac victoriis Imperatoris ſciſcitatus, reliqua cum Obone priuatim locutus eſt, Obo ad nos reuerſus, dixit Regem duo oppida nobis donare, alterum in Sacerdotum alimenta, & Eccleſiæ fabricam; alterum in ſtructuram Emporii, quod in illo oppido condere volebat: donare præterea tetraphorum auratum, quod optimatibus, & Gurupis concedi ſolet. Eccleſias, quas vellem in toto illo tractu erigendi facultatem dare. Atque hæc omnia Rex poſtea litteris patentibus, à ſe obſignatis confirmauit. Ego illi, & deinde Regi maximas gratias egi. Regi inſuper dixi, quando ipſius munificentia mihi tantam fiduciam contulerit, ſi liceret, pauca quædam additurum. Primũ vt geſta S. Thomæ Apoſtoli, quæ Cangeuerani in pagellis æreis aſſeruãtur, liceret tranſcribere. Ecquis, inquit Rex, vobis dixit, hæc geſta in noſtris monumentis haberi? Ita, inquam, à maioribus accepimus. Nihil autem ex his monumẽtis deſiderio præter vitam, & geſta S. Thomæ:

hoc

hoc si impetrauero, & Regib. Christianis omnibus, & Imperatori, & Pontifici Maximo erit gratissimũ. Quid (inquit Rex) an plures sunt Reges Christiani? Interpres ordinem & seriem Regum Christianorũ, & supremam dignitatem tũ Imperatoris, tũ Pontificis Maximi fuse explicauit. Rex audita Papæ potestate, obstupuit, valde admirans, esse in terris hominem tanta potestate præditum. Quæsiuit, quæ nã esset eius vitæ ratio, quo vestitu vteretur, an haberet vxorem, quo cibo vteretur, vbi habitaret. Ad petitionem per Obonẽ Regulum respondit, se Cangeuaranum proficisci, ibi velle me pręsto esse cum aliquot Lusitanis, se monumenta illa diligenter conquisita traditurum. Secunda petitio fuit eiusmodi: Cum eius Celsitudo tam manifestis indiciis summum in nos amorem, & beneuolentiam significasset, non videri consentaneum, vt ab eius latere, obsequioque discederemus: velle nos in ipsius vrbe Regia manere, in qua ædiculam aliquam erigere liceret, quo facto ipsius nominis fama immensum cresceret: hoc enim solũ Regiæ Celsitudini ad summam felicitatem deesse. Hac audita pe-

titione Rex, ad Brachmanas conuersus subrisit, & ad alios sermones nescio quos animum adiiciens, nec annuit nec abnuit, neq; ego deinceps responsum petii. Tertia petitio fuit, vt reditus quosdam annuos, qui Regis ipsius nomine Ecclesiæ S. Ioannis in vrbe S. Thomæ donati fuerant, ipse suo chirographo, ac sigillo comprobaret. Huic petitioni facile annuit. Sic tandem nos dimisit.

Chandegrinum interea venit Lusitanus quidam, quem Obo Regulus, vtpote suum beneficiarium, cum aliis duobus Lusitanis in nostro hospitio manere iussit. Sequenti quinta feria Lusitanus, etiam de nocte, munus quod attulerat, Oboni offerre parabat. Iussit Obo me quoq; vna venire, audierat enim me irasci, eo quod diutius in vrbe detinerer. At ego cum intelligerem accessum meum tunc temporis nullius esse momenti, nuntiari iussi Regulo, me non irasci, neq; vero Patres, qui in totius vitæ decursu inter cætera patientiam maximè colerent, esse ad iracundiam adeo præcipites: ac proinde ne crederet, me Regulo optime merito, & à quo alia plurima sperarem, succensere; quinimo liben-

libenter expectare quoad ipse posset, ac vellet quam commodissimo tempore nos dimittere. Dum hæc Regulo nuntiabantur, aderat mercator, qui nostra negotia curabat, qui, quæ à me dicerentur, vera esse sub capitis periculo affirmabat. Respondit Regulus velle se, Lusitanos quam ornatissimo vestitu in diem sequentem paratos esse, vt cum muneribus omnes ad Regis conspectum perduceret, atq; ita factum est. Nobis autem ad Regiam venientibus, stabat coram Rege Brachmanarum turba è doctioribus, & pręcipuis illius gentis. Afferebant hi foliorum syluestris palmæ magnam farraginem, quibus foliis pro papyro vtuntur. Hæc Regi, ni fallor legebant. Interim P. Ricius, & ego vsitata veste, ac palliis nostris induti, cum Lusitanis adsumus. Accepit Rex lætiore vultu, quam antea, & familiarius etiam tractauit. Lusitani munus proferunt, petunt, vt nos mature dimittat: in oppido S. Thomæ recte rem geri sine nobis non posse affirmant; Regis munificentia factũ esse, vt vix iam supersit, quod ipsi amplius exoptare possint, cum Patri omnia sint iam concessa, monumenta nimirum, quæ

de vita Apostoli loquũtur; Portoriorum relaxatio, Ecclesia in Regia construenda. Vnum tantum rogare, vt quod commeatuum inuehendorum nomine in opido S. Thomæ soluitur, ipsis remittat. Rex ea, quæ concesserat rata habens, omnia se facturum promisit, vbi Cangeuaranum venisset. Distat hæc ciuitas à S. Thomæ vnius diei iter. His actis, de religione Christiana fit sermo, ingens omnium ordinum concursus; Procerum, Dynastarum, Magnatum magna frequentia. Res nouas audiendi cupidine, & interrogandi studio. tempus à mane vsque ad meridiem protrahitur. Verba fecimus de incarnatione filii Dei, de redemptione humani generis. de Deipara Virgine & matre. Quæsiuit Rex, an essent apud nos pictores, aut tabella aliqua picta, quæ rem, de qua erat sermo, oculis repræsentaret? Ex templo profecto B. Virginis imaginem, quam de industria in tetraphoro paratam habebam. Hanc coram Rege sisto ita erectam in debita distantia, vt ab ipso commode, & à reliquis cerni posset. Huius picturæ formam, & elegantiam Rex miris in cœlum laudibus extulit, atque intimis sensi-

ſenſibus, & toto animi affectu, puerum, & Virginem matrem contemplatus; pictores, qui forte aderant, vt propius inſpicerent, hortatus eſt; & an ipſi tale quippiam pingendo imitari auderent, ſciſcitatus eſt. Illis negantibus, quæſiuit quis eſſet ille puer. Reſpondi eſſe filium Dei, cui nomen IESV Chriſto, atq; hoc nomine Saluatorem mundi ſignificari, eſſe ſecundam perſonam Sanctiſſimæ Trinitatis, pro nobis incarnatam, de quo paulo ante docueram. Quid? inquit ille, ſi Deus eſt ſpiritus, & incorporeus, atq; ab omni peccati labe immunis, quomodo poterat habere filium? & ſi filius eius eſt Deus, quomodo poterat mori? Ad hæc omnia pro tempore & loco reſpondi. Docui præterea, & rationibus, atq; cõparationibus oſtendi, quomodo Virgo cõceperit, pepererit, & virgo permanſerit. His mediocriter intellectis, iterũ interrogauit, an Deus certam aliquã viam ſalutis hominibus patefecerit, & an noſtra lex Deũ inueſtigandi, & cognoſcẽdi modum pręſcribat? Maxime, inquã: imo ſi ſua Maieſtas vellet viã illam ingredi, oportere decẽ pręcepta decalogi obſeruare. Rege iubẽte, Chryſoſto

mus

mùs noſter, vnus è pueris, decalogum clara voce recitat, tanto feruore, & efficacia, vt non ipſe, ſed Spiritus ſanctus in ipſo eloqui videretur. Rex attentiſſime audiebat, & ſi quis, vt fit, obloqueretur, mota manu ſilentium indicebat. Recitato decalogo, & habito breui ſermone de hominis creatione, & mox lapſu, de miraculis quamplurimis, quibus religionis Chriſtianæ veritas comprobaretur, Rex & Obo Regulus & reliqui Proceres vnanimi voce dixerunt, Mahà à laſſa, id eſt, valde bene. Et Rex Brachmanas intuens, diſertís verbis affirmauit, Chriſtianam legem ſibi veram videri. Mox ad imaginem reuerſus, interrogauit, an in S. Thomæ eſſet pictor? Non deeſſe, reſpondi: Ipſam illam imaginem, ſi tantopere placeret, Regi donare; ſin potius expectare placeret, aliam ſtatim pingendam curaturum, pro Eccleſia noua, quæ Chandegrini bona cum Regis venia eſſet erigenda, vt hoc tanquam magnete, vel ſuccino Luſitani & Chriſtiani incolæ huc attraherentur. Imo ô Rex, inquiunt Luſitani, niſi ſit hic Eccleſia, nullo modo poterunt Luſitani in hac vrbe Regia conſiſtere, nec ad eã venire.

re. Rex hoc audito, iussit me totam ciuitatem obire, & locum Ecclesiæ ædificandæ ad libitum eligere: Obonem curaturum dixit, vt ex animi sententia perficeretur; & si quid præterea vellem, se omnia præstiturum. Ego Regi maximas gratias ago, me Indiæ Proregem de amplissima Regis munificentia certiorem facturum promitto, me auctore in Lusitania atq; Europa vniuersa tantorum beneficiorum memoriam sempiternam futuram. Ad hæc Rex, Dono te, inquit, tetraphoro aurato honoris causa, quod nuper Obom Regulo perficiendum mandaui: ingredere, & vrbem ad speciem ouantis, totam perlustra. At Obo, cum tetraphorum nondum perfecisset, suggessit Regi, non esse istum faustum diem, ac proinde tali die tetraphorum nouum non licere ascendere: tempus nimirũ, quo erat in mora, dierum delectu purgare voluit. Die Sabbathi, & Dominico ciuitatem obimus, vel potius partem illius exiguam, non enim duo dies satis esse poterant ad tantam ciuitatem totam perlustrandam. Fit magnus ciuium concursus, qui cum scirent nos locum Ecclesiæ quærere, alia atque alia loca

mon-

monſtrabant; nec piguit pedibus incedere, noſtrorumque lecticariorum gradus comitari, ſed nos lecticis geſtabamur, rationem habentes Guruporum, qui pedites ſine magnæ ignominiæ nota incedere non poſſunt. Atque hoc adeo gentibus illis inoleuit, vt nihil fere niſi exteriora ſapiant, aut curent. Quare cum per hos dies inſtante nocte, Obonis Reguli domum peteremus, qui in plateis erant, animaduertentes nos ſine lychnis oleaceis incedere, qui Brachmanis, & Gurùpis noctu præferri ſolent, Adeo, inquiũt, parci & miſeri ſunt Luſitani iſti, vt ne vnus ſaltem lychnus illis ſuppetat? Ad hæc puer, qui interpretis arte fungebatur, non ita eſt, inquit, ſed pone ſequuntur lychnuchi, qui faces accenſas afferent; neq; vero ſunt oleacei, ſed cerei: apud hos enim cerei longe pluris æſtimantur, quod cereos illi cõflare neſciunt, & foris importatos in magno pretio habẽt. Nemini vero debet mirum videri, nos Regulum noctu cõuenire ſolitos. hoc enim tempus tam optimates, quam ipſe Rex mutuis viſitationibus, & negotiis tractandis tribuunt; matutino tempore corpus exercent: quem ad finẽ
domum

domum quandam accommodatam habent, cuius pauimenti media pars, gypſo cruſtata, ad inſtar vitri perlucida renidet: altera pars tenuiſſimo puluere rubro conſperſa, molle exercentibus ſtratum præbet. Huc exercendus ingreditur detractis veſtibus, comitantur Geytii: quo nomine vocãtur fortiſſimi quidam iuuenes. qui in hac palæſtra cum domino colluſuri in arenam deſcendunt, ac modo gladiaturam exercent, modo luctantur, modo maxima quæ poſſunt pondera, attollunt, modo calcibus, & pugnis ſe mutuo tundunt. His peractis in eodem puluere heri corpus, ſudore fluidum conuoluunt Geytii, brachia & crura magna vi, prope ad luxationem intorquent, poſtea oleo totum perungunt, & aqua calida redolente lauãt, ſindone tergunt, & veſtiunt. Deinde hora opportuna prandium miniſtrant. Hoc exercitio tam proſpera vtuntur valetudine, vt qui ſeptuagenarii ſunt, vix trigeſimum annum videantur attingere. Nec exercitium vnquam omittunt, niſi graui de cauſſa idq́; perrarò, ſicut accidit per illos dies, quibus Regem matutino tempore conuenimus. Luſitani igitur, & ego

ego cum ſocio Reguli domum, vale dicturi ingredimur. ille ſingulis ſingula munera donat: ægre ferebat diſceſſum noſtrũ, eo quod Rex quæ donarat, ſuo ſigillo nondum cõſignauerat. Ego vero hyemem inſtantem & Collegii noſtri negotia cauſabar, nihilominus ſi diut us expectãdum videbatur, & id ipſi placebat, dixi me libenter imperata facturum. Ille periculum facturus, an eſſet in nobis illa patientia, & in negotiis peragendis cura & induſtria, quam alii de nobis prædicabant, quamq; ipſe poſtea ſibi compertã eſſe affirmauit, profectionem noſtram vſque ad finem menſis ſuſpendit. Interea quaſi immemor noſtri, idolorum feſtis, quæ per illud tempus magna frequentia fiebant, totus ſe dabat. Feſta hæc tanquam parentalia quædã in memoriam defunctorum, multis cum pyris, & facibus celebrantur. Strenas & xeniola etiam abſentibus mittunt, ad conuiuia inuitant. Hoc tempore magna celebritate colebatur idolum Tripiti, cuius ante meminimus, quod tria milliaria ab hac ciuitate diſtat, in accliui, & gelido mõte collocatum. Inferius cingitur amœniſſimis vallibus, quæ fructu abun-

abundant quidem, ſed quem nulli tangere fas eſt. Ingens in his ſyluis ſimiorum multitudo, qui adeo cicures euaſerunt, vt metu depoſito è manducantium manibus cibos excutiant: neq; vero id vulgo ægre ferunt, putant enim gentem eſſe deorum, cumque Dæmonum principe, quem Permalem vocant, familiaritate coniunctam. Permalem adorant ſub multis figuris, nempe hominis albi, cærulei, flaui, item ſub figura bouis, equi, leonis, porci, anatis & galli. Vidimus Chandegrini è noſtro hoſpitio, Obonem Regulum mane flumen traijcientem, cum magna equitum, peditum, & elephantorum multitudine, idolum iſtud Tripetinum petentem, eundemq; veſperi reuertentem cum lychnis innumeris, qui totam terram illuſtrabant, atq; interim tintinnabulis, & crepitaculis omnia reſonabant. Idem ab aliis multis magnatibus, multorum dierum ſerie factitatum vidimus. Aliud nobis ſpectaculum alius dies præbuit, quod fuit eiuſmodi. Ibat Obo Regulus tanquam ad bellum profecturus: ſtipabat ingens militũ manus, ſigniferi cataphractis elephantis inſidebant, magnates latus cingebant:

hoc comitatu ad templũ quoddam contendebat, vt ibi dignitatem neſcio quam, Gurupi, ſuo filio puero conferret. Erat hæc dignitas quædam quaſi diſpoſitio, vel aditus ad ſupremum alterius cuiuſdam dignitatis gradum, quæ Brachmanis primariis decerni ſolet, ad quam hic puer paucorum dierum interuallo ab ipſo Obone erat euehendus. Puerum igitur ad templum deductum in columnæ capitello ſtatuunt. Quo facto primus ille Regulus iunctis ad pectus manibus, illi caput inclinat, deinde reliqui proceres idem faciunt. Mox puerum aurato tetraphoro impoſitum, cum toto illo comitatu per vrbem geſtant. Per eoſdem fere dies Rex ad hortulos ſuburbanos oblectandi animi cauſſa Reginas inuitauit. incedendi pompa erat eiuſmodi. Præibat vnus è primariis Ducibus, ſecta Mahometanus, inſigni equitum turma comitatus, cum quatuor, aut quinque cataphractis elephantis, & ſericis vexillis verſicoloribus, cum tibiarum & tympanorum hilari pulſu, quem camelorum ſeſſores edebãt, cum quibus permulti lancearii pedites permiſti incedebant. Hos ſequebantur magni

Dela-

Delauayi, id eſt ſupremi Duces, pedites cum haſtis, ſclopis, & vexillis pene innumeris: tum elephas Regius, nonnullis Regni proceribus ſtipatus, vexillũ Imperiale geſtabat. Poſt hunc tympanum ferreum ingens, quod longitudinẽ duorum doliorum, ſeſquidolij latitudinem implebat; quatuor baiuli duobus contis ſuſpenſum ferebant, & quatuor milites pulſabãt. Sonus quidẽ minor erat, quam pro tam vaſti tympani magnitudine. Sequebatur Rex in tetraphoro aurato cum magna famulorum, & aulicorum caterua: quatuor vmbellæ pulcherrimæ, quas quatuor pedites ferebant, ſolẽ arcebant. Sequebantur Regis inſignia, haſtis infixa, nẽpe vaccarum ſylueſtrium caudæ crinitę, niue candidiores, quæ apud orientales in magno pretio habentur; piſcis effigies non vulgari magnitudine, & leo: deinde vexillum, poſtea magnus regni Delauayus, poſtremo Princeps cum vxoribus Regiis ampliſſimo apparatu. quas comitabantur fœminæ quamplurimæ in cathedris ex argento, & auro ſolido fabrefactis.

Ibant Reginæ in tetraphoris auro ſplendentibus, quæ conopea ſerica polymita

 aureis

aureis filis intertexta, vnionibus distincta, tegebant. Singulis teraphoris binæ vmbellæ sericæ, auro rigentes, ad solem arcendum accommodatæ. Hinc inde fœminæ permultæ, pedibus incedentes, flabella tenebant, aureis & argenteis bacillis inserta, quibus ventulum faciebant, assiduo caudarum iactatu euentilando. Eadem pompa de nocte reuerterunt, tot lychnis lumen præbẽtibus, vt pulsis tenebris diem reducere viderẽtur. Mense iam elapso, Oboni nuntium misi, qui nostris verbis oraret, vt meminisset, moram, quã in vrbe trahebamus, cum multis expensis esse coniunctam. Vocauit, adfui, munuscula de more dedi, promisit se nos postridie dimissurum moræ culpam contulit in festos dies, & frequentes Optimatum visitationes, & in duas filias Reginas, quas Rex in vxores duxerat, quæ per illos dies paternas ædes assidue frequentabant. Tandem munusculis datis dimisit. Trecentos aureos dedit in annuos reditus, quos è pagi cuiusdam annuis pensionibus extrahi iussit, & si quid deesset, in aliis locis iuxta Condurem, suppleri voluit. Condur oppidum est nouum, quod ipse ædifi-

cat,

cat, & muris circundari iubet. Portũ in ripa fluuii Areomagani habet celebrẽ, ad quem variis locis huius ſeptentrionalis tractus plurimi conueniunt. Eccleſiam ibidem ſuis ſumptibus, ſe ædificaturum promittit. Priuilegia in fauorem incolarum, & aduenarum multa condidit. Dat facultatem in tota ditione ſua Eccleſias ædificandi, & Euangelium prædicandi. Tres aut quatuor Dynaſtas Conduri vicinos, noſtrorum obedientiæ ſubiecit, quibus præcepit, vt Patribus morem gererent, & quæ ipſi ad Eccleſias, & domos conſtruendas peterent, omnia ſuppeditarent. Hæc ex ipſius litteris patentibus; & legibus in commune incolarum bonũ conſcriptis, perſpicua ſunt. Quorum omnium exempla nobis dedit; authographa apud ſe depoſita conſeruat. Mihi vale dicenti ſuaſit, vt antequam diſcederem, vrbem totã in lectica obirem cum Ducibus & Dynaſtis, & feſtæ lætitiæ ſignis. At ego cum eiuſmodi pompis diſſimulandum ratus, poſtridie veſperi me è ciuitate ſubduxi. In itinere viſitaui Dynaſtam illum, cuius ante memini, quem quotidie ducentis Brachmanis alimenta præbere

dixi, quem Papum Regulum vocant. Hic domicilium sibi delegit in montibus, quos in altissima culmina consurgentes vndiq; cingunt vmbrosæ syluæ, & longi anfractus per obliquos viarum flexus in se recurrentes, pene inaccessibiles reddunt. Ciuitas longo, & accliui tractu, à radicibus montis ad supremum vsq; cacumen attollitur. In huius oppidi porta occurrit nobis Præfectus, honoris caussa, multis militibus comitatus, qui nos ad Reguli conspectum in sublime deduceret: qui labor lasso, & triginta horarum inedia laboranti, nescio an satis opportunè acciderit. Regulus in ædibus satis commodis, iuxta arcem quiescere iussit, vt ex labore itineris recreatos ad se postea vocaret. At enim tantus exemplo factus est ad nos omnium concursus, vt salutandi, & de Deo colloquendi maximè, comedendi vero copia nulla daretur. Postea Regulus nos iubet accersiri. Inuenimus sedentem in aula per ampla munera in primis proferimus, quæ ille grato animo, & benigno vultu accepit, mox in interiorem domum, auleis, & pristromatis egregie ornatam deduxit. Hic quatuor horas integras interrogando,

do, & minutissima quæq; perscrutando consumpsit. De lege diuina differentem libẽter audiuit ipse, & Brachmanes ad audiendum conuocauit. B. Virginis matris, filii effigiem diu, multumq; contuitus, vix à suo conspectu reuelli passus est. Cum ex me didicisset, Regem libertatem dedisse, Ecclesias in toto Regno ædificandi, respondit, se mihi si vellem, etiam in suo palatio Ecclesiam cõdendi facultatẽ dare. Egi gratias, & primum velle me dixi, eius bona cum venia, in summo arcis culmine crucem erigere, qua arx ipsa Dæmoni formidolosa, & hostibus inexpugnabilis redderetur. Crucem enim telum esse Christianorum, quo freti Duces, Reges, & Imperatores amplissimi maximas victorias ab hostibus reportauerunt. Quæsiuit ille, quid esset crux, & cuius generis, aut figuræ telum: Hoc mysterium vt declararem, necesse fuit, de morte & passione Domini fusius disserere. Cum ille Christum Dominum, Dei filium, hominibus viam veræ salutis enunciantem, indigna multatum morte didicisset, ira accensus, Ecquis inquit, tam immane facinus perpetrare ausus est? quæ gens? quæ natio?

quibus in terris habitat? quo nomine vocatur? & quasi illico pœnam exacturus, quęsiuit, an esset adhuc in terris aliqua vena superstes, vel reliquiæ illius gentis, quæ Christum occiderat? Ego vt hominem placarem, Dei filium sponte se morti obtulisse dixi, vt homines ab ęterna morte redimeret. Esto, inquit, an vero illi Deum vera prædicantem occidere debuerunt? non est hoc rectæ rationi consentaneum. Quid plura? post multos sermones, vltro citroque habitos interrogauit, an ad globulos illos filo insertos, preces persoluerem: petijt decem præcepta Decalogi iuberem recitari. Sub digressum. Quando inquit, discessum tuum tantopere acceleras, quod te propter impendentem hyemem facere non dubito, Cangeuerani, quo rex proficiscitur, te expectabo, ibi pluribus tecum agam. Postea vbi ex Chandegrinum reuerteret, ego nulla in re tibi deero. Ecclesiam etiam in ditione mea ædificandam in me recipio: nec enim scio, quo genere beneficii tam singularem amorem, & beneuolentiam, in me antea ignotum, hodie à te mihi exhibitam compensare possim. Hæc ille

ille. Ego vero mihi persuadeo nostræ Societatis homines si ad hæc Regna mittentur, huius opera, & auxilio haud exiguum operæ pretium facturos, tum quia naturæ bonitas, quam hic præsefert, id à me exposcit vt credam; tum quia & ipse, & ipsius Brachmanæ facili consensu, quæ à nobis dicebantur, audierunt. Vt mihi videatur ostium magnum apertum ad Euangelium in his terris promulgandum, & incolas ad veram pietatem, & virtutem erudiendos. Atq; hoc nõ solum in illo longo tractu maris, verum etiam in interiore continente in tot regna, & satrapias diuisa, in quibus non solum plebs, sed etiam Proceres, non rustici solum, sed & Brachmanes, omnes denique omnium ordinum & ætatum, res diuinas libenter audiunt, & Ecclesias poscunt. Quid quod in vrbe Chandegrini permultos vtriusque sexus Beatissimę Virginis, & pueri in vlnis maternis effigiem in publico expositam venerantes, & magna religionis significatione certatim concursantes, seque mutuo exhortantes, in terra prostratos adorantes vidi? Quare diuinitus factum existimo, Spiritu sancto suggerente, vt V. R.

ad has terras explorandas animum appulerit. Imo & res ipſa tam proſperis principiis innixa, feliciores indies ſucceſſus promittit, vt non ſit dubium, quin ſi hæc ſcintilla ſemel ignẽ corripiat, maximam vbiq; flammam ſit excitatura. Ac proinde V. R. non dubitet primo quoq; tempore multos ſubſidiarios mittere, qui prudentia, animarum zelo, patientia, & morum quadam lenitate præditi, maius in virtutibus ſolidis momentum, quam in litteris conſtitutum eſſe ducant. Ad minus ſex ante quadrageſimam mitti placeat, duos, qui Chandegrini reſideant, quæ eſt ciuitas Regia, à qua in terras adiacentes, nimirum in oppidũ, Tripetino idolo coniunctum, quod præcipuũ eſt gentilicæ ſuperſtitionis caput, & in terras Papi Reguli non longe diſſitas expatientur: item duos, qui Conduris oppidi noui Eccleſiæ conſtituẽdæ curam ſuſcipiant. Situs eſt enim Condur in fauce fluuij Areomagani, quo in loco conſtituenda ſunt vectigalia, & Portoria, & alia, quæ ad emporij celebris futuri adminiſtrationẽ conducunt. Huc enim ab vrbe Chandegrino magnus eſt mercatorũ concurſus, quia via breuis eſt:

atq;

atq; hinc Paleacatem vſque per interiora continentis facilis eſt acceſſus, nempe per flumen quod prҿter Paleacatē fluens, in Areomagani fauce ſe exonerat. Facit hoc flumē inſulam magnam, in qua multi ſunt pagi, Oboni Regulo ſubiecti, quo fit, vt hi duo ſacerdotes, quicquid terræ à Paleacate vſq; ad oppidum S. Tomæ interiicitur, poſſint colēdum ſuſcipere: deniq; duos, qui ab oppido S. Thomæ vſq; ad Caneameiram animarũ culturam exerceāt; imo & vſque ad Teuanapatanā, quæ magni Regis Delauayo patet, qui in ſuis terris Eccleſias fieri poſtulat, præcipue in portu quodam, qui fluuiũ habet præterlabentem, qui in nulla hyemalium torrentium inundātia arenis ſuffocatur, & ſemper aperto alueo nauigia ſuſcipit. Hic nobis per Naynam Mudeliarē, noſtri ſtudioſum, nuntiari iuſſit, ſe omnes expenſas facturum, quҿ opus eſſent. Qui aũt mittendi ſunt, veniāt ante Quadrageſimam per oram maritimam vſque ad Periapatanum, atq; illinc opera noſtrorũ, qui Periapatani reſidēt, adiuuante P. Gaſparo Dabreo, Marauaſiorum amico, vſq; ad Nagapatanũ, & S. Thomҿ peruadere poterunt, neq;

vero

vero expensis, quæ in hoc itinere accelerando contingent, parcendum censeo, ne refrigescat iste feruor, & elabatur occasio nostris, qui commode cum ipso Rege, Cangeuarano redeunte Chandegrinum proficisci poterunt. Veniet enim Rex Cangeuaranum ante duos menses. Imo existimationi nostræ valde conducere intelligo, vt Condure primo quoque tempore Ecclesia ædificetur: quo nimirum res mature transigatur cũ mercatoribus, qui à Gergilino, & Bengala, atque ab aliis portubus negociandi caussa illuc conueniunt, & Collegium hoc, ac Seminarium subsidia opportuna habeant, quibus primum lapidem maiore cũ fiducia iaciant, & prima fundamenta, quasi in solido ponant. Habeo præter hæc Pandiuacam, pagum qui nouem milliaria à S. Thomæ distat, huius obiter possessionem adii, cum redij Chandegrino, paganis & agricolis maximè vrgentibus, vt se ad hos agros colendos statim admitterem. Quin etiam Obo Regulus Montem paruũ fundis additis amplificauit. Atque hæc omnia litteris patentibus confirmauit. quarum exempla in linguam Lusitanicam versa, ad

V. R.

V. R. mitto. Iuxta Pandiuacam exſtat alius pagus inſtar ciuitatis, quem vocant Cholauagaranum, cuius incolæ ad agros colendos frequenter noſtris operam locant: hi maxima congratulatione & lætitia nos exceperunt. His occaſionibus ſperamus fore, vt tam hi, quam cæteri vicini reiecto Idolorum cultu, ſeſe ad Chriſtianam Eccleſiam aggregent. Ego interea donec V. R. opem ferat, omnia parabo, & Condure, quam primum crucem erigendã curabo, ne Obo Regulus, à quo omnia pendent, ſpem abiiciat. Dabo quoque litteras ad Dynaſtas, & magnates illorum locorum, ad quos iam Obo in eamdem ſententiam ſcripſit. Et ſi fieri poterit, ipſe Condurem contendam, vt aream, ſitum, & reliqua diligenter inſpiciam, vt V. R. de omnibus certior fiat. Leges etiam, & priuilegia Condurenſi Emporio indulta, in itinere promulgare decreui. Dei opem confido non defuturam, qui ſicuti huic rei tam felicia dedit initia, ita feliciores (vti ſpero) dabit exitus, quo opus ex obedientia incœptum, & à V. R. tantopere commendatum, cum eadem obedientia ad finem, à Diuina prouidentia conſtitutum

tum perducatur. Datæ Meliapore in Collegio S. Ioannis 20. Nouemb. 1598.

Cum hæc Goæ nuntiabantur incredibilis fuit omnium animorũ motus? Christianis gaudio exultantibus, ethnicis dolore confectis, his atque illis arbitrantibus actum iam esse de secta gentilica, si vnde tota illa superstitio permanauit, inde ostium aperiretur ad fidem Euangelicam promulgandam. Nostri inuisitato feruore vltro se huic missioni obtulerunt. Quare præmissa oratione, ex tota Prouincia delectu habito, missi sunt P. Emanuel da Veiga, Domus Professæ Præpositus, P. Gaspar Stephanus, & ipse professus, ac Theologiæ antiquus professor, P. Franciscus Ricius, P. Ioannes de Costa, P. Petrus Eutitius, P. Melchior Cotinius. Verum quia P. Ricius, vt supra docuimus, iam ibi erat, misimus P. Consaluum Monterium, qui in oppido S. Thomæ in eius locum succederet.

Emmanuelem Campellum Patrem, Patri Alexandro Leni socium misimus in terras Gingianas, ad vrbem Chistapatanam, cui loco Portum S. Michaelis nomen indidimus: ecclesiam vero Beatissimæ Vir-

mæ Virgini de Spe dedicari placuit. Speramus enim fore, vt Beatissima Virgine, & S. Michaele deprecatoribus, ac patronis, tota hæc regio ab idolorum superstitione ad Christianam fidẽ traducatur. Quid postea successerit à prioribus litteris vsq; ad nostrorum aduentum, ex aliis eiusdem Patris litteris V. P. cognoscet.

EXEMPLVM LITTERARVM P. SImonis de Sà Rectoris Collegij S. Ioannis in vrbe S. Thomæ prid. Cal. Aprilis. anno 1599.

LITTERAS quas de nostrorum Patrum aduentu V. R. ad me scripsit, dici non potest, quanta cum animi lætitia acceperim, atque adeo, vt ingenue fatear, expaui dum considerabam opera Dei. Obstupui plane dum mecum reputabam, quam apte & concinne omnia votis responderint. Admiratus sum, & toto animi affectu exosculatus, tot, ac talium Patrum ad hanc prouinciam suscipiendam conspirationem & consensum. Litteras cum sociis communicaui, omnes pari gaudio feli-

felicem nuntium exceperunt: beatos prędicabant, quibus tam fauſta ſors obtigerat. Nec minor in ciuitate lætitia, cum Patres aduentare nunciatum eſt. Ludouicus Macedus, Luſitanus eques, Oboni carus, illico ad Obonem ſcripſit. Præfectus nouus certiorem fecit Naynam Mudeliarem auunculum ſuum, amicum noſtrum, qui per eos dies Paleani agebat cum Delauayo ſupremo Duce, cui nuper, Regio diplomate, huius ciuitatis adminiſtratio collata eſt. Nunc id agam, vt ea, quæ à poſtremis litteris, quas ad V. R. dedi, ſucceſſerint, intelligat. Condurem profectus eſt frater Antonius Conſaluez, vt nouæ Eccleſiæ principia conſtitueret. Exceptus eſt ab incolis humaniter, & honorificè. Interea Delauayus militũ ſupremus Dux, qui multum apud Regem valet auctoritate & gratia, vehementer contendit à Rege, ne committeret, vt condendæ nouæ ciuitatis ſtudio Areomagani ſui antiquiſſimus portus damno afficeretur: orauit vt quemlibet alium locum Eccleſiæ ædificandæ eligerent. Primas litteras, quas Rex in hanc ſententiam ſcripſit, voluntati Delauayi obtemperans, Obo Regulus,

cuius

cuius opera, & facultate Ecclesia cœpta erat, fictas, & commẽtitias iudicauit. Quare totis viribus in opus incumbere iussit. At frater licet, ne Obonem læderet, non penitus cessaret, tamen ne Regem sibi infensum redderet, tardissime progrediebatur, donec secũdis litteris à Rege missis, ex ipsius Obonis sententia parendum ratus, pro tempore destitit. Interea instante Quadragesima fratrem ad colloquium euocaui, iussi tamen ita veniret, vt relictis in loco Ecclesiæ aliquot Christianis, videretur ad tempus discedere, postea opus inchoatum perfecturus. Per idem tempus, cognito Obonem Regulum vnius diei iter in castris abesse, de consilio nostrorum, adhibito in socium Ludouico Macedo, eum conuenire statui. Prima Dominica Quadragesimæ iter ingressus, feria tertia ad castra perueni, Obonem Dynastarum legationibus intentum eo die nemo interpellauit. Postridie se in colloquium dedit: iratus ostiariis, qui pridie nostrum aduentum non indicauerant, vnum ex eis supplicio affici iussit. Caussam aduentus dixi non esse aliam, quam vt litteras à V. R. allatas, ipsi ostenderem,

derem, & vt Patres in eius ditioné venire nuntiaré; quo sciret quanti ipsum nostri facerét, & quantopere æstimauerint Goę, ac totius Indiæ Christiani summa in nos collata beneficia. Grata fuit hæc oratio Oboni Regulo, ac mox cum illo agere cœpi de Ecclesia, quam Condure, iubente Rege inchoatam reliquimus. Dixit se ad Regem scripturum, vt facultatem daret eam perficiédi, sed cum id mihi valde non placeret Rege tantopere renitente, tandem suasit, vt Areomagani Ecclesiam conderem, esse quippe ciuitatem illam in primis celebrem, si id non placeret, Cotapatanam eligere iussit. Respõdi Areomaganum in ditionem Delauayi esse (erant autem inter Obonem, & Delauayum inimicitiæ) me velle in ipsius Obonis ditione consistere. nihilominus hortante ipso Obone, & se fortasse Areomaganum in suam potestatem redacturum non obscure significante, ita consensi in Areomaganum, vt simul Cotapatanæ Ecclesiam ædificandi facultatem peterem, quam ille libenter concessit, publicoque diplomate confirmauit, asserens se nihil aliud velle, nisi quod mihi gratum foret. Tandem

pannis

pannis bombycinis de more donatum benignissime dimisit. Inde digressus ad Papum Regulum cum exercitu descendentem contendi. Hic me vt antea humaniter, ita quam humanissime accepit P. Ricius vbi esset, & alia multa suo more sciscitatus est. Muneribus pro consuetudine donauit. Discedentem monuit, vt ab arce Ludouici Macedi, quam ipse rebellantem suis militibus obsederat, in itinere declinarem. Ea nocte perueni ad ciuitatem Triualurem, hortis & nemoribus consitam, piscinis affabre structis circundatam, idolorum delubris celebrem. Hic in fano quodam aperto, sicut antea feceram, pernoctaui. occurrerunt mox Brachmanes & milites; de lege diuina verba facientem audiunt; gentilicæ superstitionis fallacias ita detexi, argumentis conuici, vt ipsos suorum Deorum pigeret, puderetque; Christi Domini legem veram esse affirmare non dubitarent; imo & Ecclesiam in ipso vrbis foro construere per ipsos licere dicerent. Alij dicebant, Perbelle actum est nobiscum hactenus, qui à Brachmanis in fraudem illecti, tam turpiter errauimus. quid autem superest, nisi vt eis

cerebrum elidamus fustibus prius, deinde vero Deo debitum cultum exhibeamus? Hunc præposterum feruorem dum ego moderari aggredior, alius qui confidentior videbatur, Imo ego, inquit, spondeo me in posterum horum Deorum delubra non ingressurum, neque manus, aut oculos Diis tam turpibus sublaturũ: quinimo potius Deo vero, cœli & terræ conditori, honorem delaturum, donec Ecclesia fiat. Postera luce discessimus, in itinere occurrit elephas, cuidam idolo sacer, hic Ludouicum Macedum præteriens, me delegit, quem proboscide peteret, forsitan vt falsorum Deorum præcipuum aduersarium vlcisceretur. At me Deo vno & vero protegente, comitibus metu cadentibus, proboscidis ictus in canistrum Ludouici delatus, illud longissime proiecit. Ad Collegium demum reuerso allatæ sunt litteræ à Rege, in quibus negotiũ quoddam peculiare mihi cõmendauit. Simul admonuit, memor essem, se vni mihi, & Societatis Patribus ciuitatem illam, & terram totam credere; curare iussit, ne quid iniuriæ à Lusitanis antiquis incolis fieret, si quid noui accideret, ipsum vt facerem

certio-

certiorem hortatus eſt. Aliam in eandem ſententiam à Delauayo epiſtolam accepi. addebat hic, ſe valde cupere me conuentum, milites ad deducendum petere iuſſit à Præfecto ciuitatis, quem Adigarem nuncupant. Dixit ſe mihi ſuam terram commendare, eo quod Præfectum iuuenem, & rerum imperitũ agnoſceret: quare velle ne quid alicuius momenti Patribus inconſultis aggrederetur. Atque hoc idem ad ipſum Adigarem ſcripſit nõ Delauayus ſolum, ſed etiam Nayna auunculus, qui ab incolis Mudeliar dicitur, nempe ciuitatis, & terrarum, quæ Delauayo parent, Quæſtor ac Moderator. Hic ſexcenta millia Pagodium (monetę genus eſt quod ſeſquiaureum valet) in annos ſingulos Delauayo ſtipendij nomine pendit, cuius tributi adminiculo vniuerſæ Delauayi fortunæ nõ parum fulciuntur. Quare ipſius litteris inuitatus, eum conuenire decreui, & Dominica ſecunda Quadrageſimæ Changuela Batepaleanum verſus contendi: cum prope eam ciuitatem uentum eſt, Naynam noſtri amantiſſimum in colloquium euocaui, qui per amicos, & familiares aduentum meum gratulatus,

ipſe ſub noctem acceſſit lychnuchis plurimis, & militibus comitatus. Ad vrbem poſtridie deduxit, ac tanta liberalitate, & munificentia non ſolum mihi, ſed etiam omnibus, qui mecum venerant, omnia neceſſaria miniſtranda curauit, vt nec vnius quidem teruntij expenſam facere neceſſe fuerit. Ad Delauayum tandem perductus, inueni vulnus alligantem, quod illi in tibiam incidens equus impegerat. Hic vt me vidit, tanta repente lætitia ſe affectum dixit, vt ſe ſanum reputaret, ac ſe ſuoſque omnes aduentu meo à peccatis mundatos. Multa illi de me, de imperio Luſitaniæ, de lege diuina ſciſcitanti, Gubernator Nayna admodũ honorifica prædicauit; vt cõciones quas ad populum habemus, & vocum intentiones, ac remiſſiones, ipſos deniq; geſtus & motus omnes non ſolum narraret, verum etiam ipſe immitando repręſentare conaretur. Tantam hæc audiendo voluptatem cæpit Delauayus, vt ipſe poſtea ſæpe ſuis Ducib. in memoriã redigeret, quæ Gurùpus ille de rerum terrenarũ contemptu, de eleemoſynis largiendis, de fraude, & damno non inferẽdo, deq; aliis Chriſtianæ Religionis

gionis documentis, ipſo audiẽte dixerat. Hęc Dynaſtis ipſum viſitantibus inculcabat, ac prædicabat, vt iam non tantũ Nayna Patres, ſed & ipſi quoq; Delauayus in concionando imitari videretur. Sequenti biduo theſauros oſtendit, quorũ magnam partem ad Regem Viſſanagoræ olim pertinuiſſe aiebat. Dum hæc omnia mõſtrat. Scio inquit, vos Patres nihil ex his deſiderare, aut hæc vidẽdo delectari, cum mundo vale dixeritis. Cui ego, Imo, inquam, quod maxime me delectat, illud eſt, quod in hac Regia gaza multa video ad crucis imaginẽ formata. Ille his multo plura ſe Chandegrini repoſita habere reſpondit, eaque mihi ſi quando ſe offerret occaſio, oſtenſurũ: Eccleſiam quoq; optimo loco Chandegrini iuxta Regis palatiũ ſe ædificaturum promiſit. Locum quem is dicebat, Chandegrini vidi, neque memini me videre in tota vrbe meliorẽ, aut magis accommodatum. Dixit etiam ſe omnia quæ ad Sacerdotum alimenta pertinerẽt, affatim præbiturum. Vnum hoc orare, vt ſe ſingulis mẽſibus viſitarem, & ſponderem me ſemper in amicitia permanſurum, etiam poſtquã vrbs B. Thomæ in ipſius poteſtate

teſtate non eſſet; ſe enim non vrbem, ſed Patres deſiderare, quibus ſe & ſuam gazam credendam exiſtimauerit. Cui ego, Nos inquam, aliam gazam, alios lapides pretioſos nobis cōcreditos habemus, qui omnibus terrenis diuitiis merito præferri debent; nimirum hominum animas, quas ad creatoris ſui cognitionē inſtiuere cupimus, ac præcipuam inter cæteras animæ tuæ rationem habemus. Tunc ille, Quid, inquit, mihi dabitis, ſi Chriſtianus fio? Nos, inquam, tanto Dynaſta dignum nihil præſtare poterimus, prętet obedientiam, quam non ſolum tanquam domino, verum etiā tanquam optimo parenti, & rei Chriſtianæ duci, atque protectori nos debere fatebimur. At Deus Opt. Max. qui diues eſt in omnes, qui inuocant illum, te in amicitiam, & gratiam recipiet, quod omnibus theſauris anteponendum certo ſcias. Quæſiuit, quo ritu, quibuſue cæremoniis baptiſma conferretur, atque omnia ita approbauit, vt Brachmanes nonnulli timerēt, ne Chriſtiana ſacra ſuſciperet. Poſtremo die, nobis præſentibus, cōſueto illo corporis exercitio vti placuit, ad quod nemo niſi admodum familiaris admit-

admittitur, quod erat eiusmodi. Ipsum toto corpore extenso, in tapete iacentem quatuor iuuenes robusti conuoluunt, & fricãt, ac subinde insiliunt, & pedibus prementes largum sudorem eliciunt: ipso interim tortores suos increpante, & tanquam leues, & nullius ponderis homines, vt impẽsius premant, adhortante. Ego interea, ne ociosus spectator adessem, illi varia interrogãti ad omnia respondi. Et antequam exirem, effeci vt diplomata aliquot daret, quæ huic Collegio & nostris Neophytis è re futura essent. Primum annuis reditibus *S. Thomæ*, centum Pagodes adiecit. Deinde Collegio centum, & quinquaginta aureos dedit, quos Sadramapatamæ annuis pensionibus solui voluit. Postremo Brachènæ scripsit, vt Areomagani sedem aliquam idoneam quæreret, in qua Patres habitare, & Ecclesiam ædificare possent. Iam antea Brachena mihi promiserat, se Areomagani terras quasdam Ecclesiæ donaturum. At de his nihil adhuc certi statui, omnia integra seruabo quo ad festum pasche prætereat. tunc denuo V. R. scribam fusius, cum per otiũ licebit, & tabellarius minus vrgebit.

Cum hæc ſcripſi, appulit P. Emmanuel da Veiga, ſecunda feria veſperi ad 4. non. Aprilis cum ſociis. Vnus P. Eutitius cum ſarcinis in via ſubſtitit. Maxima & noſtra, & ciuium omnium gratulatione ſunt accepti. Paucos dies quieti dabunt quoad Rex Cangeueranum veniat. Ibi Regi ſiſtam ſubſidiarios hoſce milites, qui diuina clementia annuente, hoc ampliſſimum regnum è grauiſſima Dæmonum ſeruitute in ſuauiſſimam Chriſti libertatem imo iugum liberrimum aſſerent. Vicinos primum Dynaſtas de eorum appulſu fecit certiores. Literas V. R. in ſermonem Badaganum transferendas curaui, vt vna cum diplomatis legantur. P. Campellus Nagapatani relictus eſt, inde ad portum S. Michaelis recta contendet; & ſi Eccleſia Sadramapatamæ erit, ſperamus fore, vt nullo negotio inter nos communicare; conuenire, & mutuo nos conſolari poſſimus. quia inter P. Alexandrum Leni, & Sadramapatamam, & vrbem. S. Thomæ, viginti milliarium; denique à Changue lapede Sadramapatamam vſque non amplius duodecim milliarium traiectus eſt: flumen in ipſis faucibus

cibus trium brachiorum altitudinē continet fundo labitur lutulento, introrſum magna profunditas, nauium ſtationibus apta aer ſalubris, aquæ dulces, gens noſtri amans, ipſe Delauayus, à quo omnia pendent, amãtiſſimus: quare quam maturrime illum conuenire decreui. Impedior occupationibus, ne plura hoc tempore. V. R. ſuam benedictionem mihi impertiat. Vale. Datæ in Collegio S. Ioannis in vrbe. S. Thomæ Prid. Cal. Aprilis anno. 1599.

Per idem fere tempus dũ noſtri ad huius potentiſſimi Regis curiã viam, affectãt (quorum ingreſſus ad tempus dilatus eſt eo quod Rex contra Madurenum Naichũ ingenti cũ exercitu contendebãt, quem ipſe tamen debiti ſtipendii nomine datis duodecim millionib. ſiue cẽties vicies cẽtenis aureorũ millibus à ſe facile auertit) ex alia parte noſtris ad Regis Calecutani regnũ patuit aditus, renouato inter ipſũ & Luſitanos fœdere, quod ſuperioris anni ſimultatibus ruptum erat, & noſtri inchoatam Calecutii Reſidentiam ad tempus deſerere coacti. Quam rem ita vt contigit, breuiter enarrabo. Anno huius ſæculi

culi nonagesimo octauo classis maritimæ Præfectus, cum fœdus cum Zamorino, Cunalis Mahometani astu non coalesceret, antequam ei bellum indiceret, nostros è Residentia exire iussit. Zamorinus pro amore, quo erat in nostros affectus, eos retinere nitebatur. nostris nihil periculi etiam ingruente bello impendere affirmauit: posse eos saluis suis rebus in Residentia manere. Vicit tamen Præfecti sententia, inueterata in nos Saracenorum odia perpendentis: quippe nulli dubium erat quin Mahometani, qui loca maritima tenent, sibi à nostris illata damna in nos,. & Christianos nostros vlciscerentur. Qua de caussa Præfecto obtemperantes maturè se subduxerunt. At consolatus est eos Dominus. Nam Princeps quidam Zamorini consobrinus, nostrorum colloquiis, & assidua conuersatione attractus, ad Christianam Religionem animum adiecit: & eadem nocte, qua nos fugam adornabamus, summis precibus baptismum petens, à Patre baptizatus est, deinde ab Archiepiscopo chrismate inunctus: atque in hunc diem, licet occultus, boni Christiani specimen præ se ferre perseuerat.

Nostris

Nostris absentibus, Zamorinus ad me sæpe numero scribere, orare vt Patres sibi restituerem. Ecclesiam interea, & reliqua omnia integrè seruari præcepit. Saraceno cuidam, qui cruci per contemptum plagam inflixerat, ceruicees amputari iussit. Nostri quotidie illi spem faciebant, se confecta pace quam primum redituros. Zamorinus interea tum propter simulatum veteres offensas, tum vt Lusitanis magis complaceret, Cunali archipiratæ stipendiario suo iam olim rebellanti, bellum indixit. Hic à multis annis piraticis biremibus mare infestum habuit, & opimis spoliis ditatus, ad Regii nominis dignitatem, à suis euectus, à paruis initiis ad potentissimi principis instar accreuit. Prorex hanc occasionem nactus, & ipse aduersus Cunalem validam classem instruxit, in qua duo ex nostris missi. Arcem Lusitani statuto die ingenti impetu oppugnarunt, arbitrantes se primo congressu victores euasuros. At hostibus, efferato animo propugnantibus, cedere necesse fuit, aliquot ducibus, & militibus desideratis. Nostri Sacerdotes tam mari, quam terra suo officio fungentes, in anima-

animarum ſalutem totis viribus incumbebant.

Zamorinus his exemplis in Luſitanorum amicitia confirmatus, ipſe in oppugnatione communis hoſtis perſeuerauit, pacemq́; cum noſtris, tribus conditionibus, præter alia, interpoſitis, ex omnium noſtrum ſententia confecit.

Primo dedit facultatem in tota ditione ſua Euangelium prædicandi. ſeq; propenſo ſtudio & beneuolentia noſtris opem laturum promiſit. Omnibus gentilibus, & Mahometanis ad Chriſtianã fidem conuerſis, & conuertendis licere dixit priſtinis in Republica muneribus dignitabus, & facultatibus, gaudere, & bonorum ſuorum hæredes inſtituere, Aream ad Eccleſias exſtruendas idoneam, ſe daturum ſpopondit, & omnibus ad eas confugientibus immunitatem conceſſit.

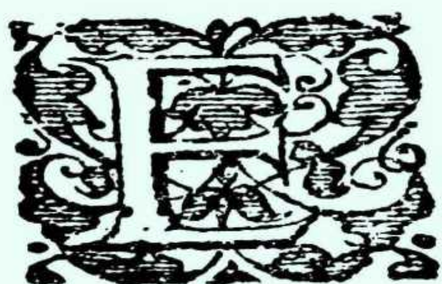
Secundo promiſit, ſe præſtiturum, vt Luſitani omnes, & quiuis alii Chriſtiani, qui ad ipſius terras caſu aliquo in captiuitatem lapſi appulerint, Pręfecto arcis, aut quæſtori regio reddantur.

Vltimo (quod magni momenti eſt) promiſit, ſe nullo vnquam tempore per miſſu-

missurum, vt Christiani S. Tomæ, qui in ipsius terris habitant, Episcopum, siue Prælatum quemuis nisi à Summo Põtifice, & à Rege Lusitaniæ missũ agnoscant. ad sextum Calend. Aprilis, anno 1599.

His ita transactis, ad residentiam suam nostri reuersi sunt: Attamen superstite potentissimo hoste Cunale, nostris in illa gente optatum fructum ex labore capere non licebit. Ex his quæ dicta sunt, licet V. P. facile possit huius missionis Calecutanæ rationem, & statum omnem cognoscere, tamen quia oppugnationis, cuius modo memini, infausto successu res nonnihil sunt perturbatæ; visum est hoc loco litteras P. Francisci Rossis opponere, qui tempore conflictus Calecuti cum Zamorino erat.

EXEMPLVM LITTErarum P. Francisci Russis ex castris Zamorini septimo id. Martii 99.

EGO V. R. iussu cum Zamorino in castris restiti. scripsit enim V. R. Patres, qui Goa venerant,

nerant, classi sufficere: me vero neq; oppugnationi interesse, neque belli consiliis me immiscere volebat, quod sane præstiti. Oppugnationis vero ratio fuit eiusmodi. Ludouicus Gamma classis maritimæ Præfectus, postquam exercitum, in quo mille & quingenti Lusitani numerabantur, in terras Ariori trans flumen Cunalis exposuerat, nauigia in pontis speciem colliganda curauit, atque hac arte pontibus triginta vno confectis, negotium dedit Ludouico be Sylua, Duci exercitus, viro fortissimo, vt cum trecentis militibus, totius exercitus flore, traiecto flumine oppugnationi principium daret. Ipse interim in castris substitit cum reliquis copiis, subsidio futurus, vbi opus esset. His ita constitutis, quarta vigilia non dum exacta, quinta feria ad quartum nonas Martias fluuium traiiciunt, & dato signo hostem in litore expectantem acerrime propellunt. Ex alia parte Nairum quinquaginta circiter millia cum aliis trecentis Lusitanis, arci appropinquant. Zamorinus, & Princeps paruulus ac nonnulli Reguli, & Dynastæ, atque ego, ex edito & tuto loco pugnam inspectamus, incendiis

diis formidabilem, & crebris tormentorum fulminibus latè lumen præbentibus. Zamorinus cum collatis ſignis cominus iam pugnari videret, flexis genibus, & manibus iunctis, oculiſq; in cælum ſublatis, atq; obortis lacrymis Deum præcabatur, vt opem ferret. Noſtri per tela, per ignes in illo horrifico tormentorum boatu, & ſcintillantium globorum turbine, incredibili auſu hoſtiũ confertos cuneos perrũpentes, iam magis, magiſq; præſidii portis appropinquabant. At vnum illud infauſtum, & luctuoſum accidit, quod Ductor exercitus Luſitani, & quaſi omen pugnæ, Ludouicus de Sylna in ipſo initio certaminis, ſulphurei pulueris iaculo in capite ictus occubuit. Mortem eius ſocii ſyndone inuoluto corpore, quoad poterant, alios cælare conabantur. Atque hoc pacto cum Cunale certamen iniuerunt. Ex hoſtibus occidit Curimuſſa, is, qui multos annos mare omne latrociniis infeſtum, noſtris quaſi imperuium reddiderat, & multis nauibus Luſitanorum captis, opima ſpolia ſæpe ex eis retulerat. Atque ad hunc diem ſemper elapſus etiã à noſtris nonnunquam victus ca-

pi non poterat. Cecidit & huius pater Cutiacemus, & eiuſdem conſobrinus; & Cunialis conſobrini duo, & Cutamuemus, qui ſuperioribus diebus triremem à noſtris ceperat; & alii multi Duces, & Principes viri, ipſo Cunale pernicioſiores. quin & ipſe tribus vulneribus, nempe duobus punctim, & vno cæſim inflictis vix tandem euaſit. Delubrum quod extra arcem erat, totum conflagrauit, & cum illo ædes quamplurimæ. Ex Mahometanis trecenti, ex noſtris quindecim in illo certamine ceciderunt, in his Frater quidam Capucius. Naires, qui à parte Auſtrali pugnam commiſerant, ſepibus quibuſdam incenſis Mahometanos nonnullos interfecerunt. At vallum ſecurium inopiæ reſcindere non potetunt. Ex illis perierunt centum cum Luſitanis quatuor. Noſtris hac victoria potitis, diuulgata eſt Ducis mors. Et iam ſulphureus puluis, & plumbeæ glandes, & tela noſtros defecerant. Quæ ſubſidia, cum eſſent trans flumen à Duce petenda, fruſtra expectabantur. Nam vna, & triginta ſcaphæ colligatæ (Almadias vocant) quibus noſtri appulerant, à remige deſer-

desertæ in medio flumine, temere fluctuantes, neutri parti vsui esse potuerunt. Quare Antonii Leiuæ Indiæ Antesignani famulus (ipse enim Antonius fortissime dimicans, edita magna hostium strage, paulo ante ceciderat) receptui cecinit. At nostri vbi se viderunt Ducibus & signifero priuatos, nullo ordine, nulla militari disciplina, præpropera festinatione pedem referentes, abiectis armis flumini se commiserunt. Atque ita Lusitani ducenti, & sexaginta plus minus sunt desiderati. P. Sebastianus Consaluus, & Frater, quem socium habebat, euaserunt. At Frater dum inter ceteros nauigio detrudendo incumbit, plumbea glande percussus est, & brachium dexterum confractum. Septuaginta sex Lusitanorum corpora in litus eiecta, sepulturæ mandauimus adiuuante optimo illo neophyto, qui occultus apud nos agit. Dici non potest, quanto hæc clades dolore Zamorinum, & Naires affecerit. Iam antea & Zamorinus, & viri Principes non nulli Lusitanos monuerant, vt paulatim & lente rem gererent, atque in primis, vt multas biremes in

flumine expeditas haberent, quibus milites commode exponerẽt, & è prælio reuersus excipere tuto possent. Suaserunt etiam vehementer, ne soli, sed multis Nairum millibus in societatem adscitis, hostem aggrederentur: quod si fecissent, proculdubio multo maiora damna hostibus intulissent. At illi, vt ad se solos victoriæ laudem deriuarent, Nairum auxiliares copias non curarunt. Egomet vidi non neminem ingemiscentem, quod in hoc exercitu caput aspersum canis nõ videret. Zamorino diem pugnę constitutũ noluerunt indicare, nec ex qua parte arcem essent oppugnaturi. quam rem ægerrimè tulit Rex, & infelicem pugnæ successum huic vni culpæ tribuit, quod hominem sibi fidelem fallere, & omnia sibi tribuere voluerunt. Hunc dolorem auxit Rex Cocini, cui nos tantum tribuimus, qui Zamorinum per litteras monuit, ne nimium Lusitanis crederet. Huius congressus infelicem euentum voluit Deus signis quibusdam prænotare. Triduo enim, haud scio, an quatriduo ante pugnã, noctu à parte cœli, quæ Cunalem respicit, descendit fulgor triste rutilans omnibus

bus cõſpicuus, qui totam claſſem percurrens, tandẽ (vt affirmant) ſupra triremem prętoriam euanuit. Pater item Theophilus, qui in hac reſidentia Calecutana manſurus, Cocino paulo antea venerat, poſtridie huius cladis mihi narrauit, quod ſibi quatriduo ante conflictum accidiſſe dicebat, nimirum ſe de nocte in Prætoriana, ſpiritum quendam repente prætereuntem vidiſſe, & ipſum brachio appræhenſo ita alloquentem audiuiſſe, Caſtigo te Deus. quibus verbis iram, & vltionem diuinam denuntiare viſus eſt. Hic ſucceſſus noſtris tam funeſtus, hoſtibus tantum terrorem incuſſit, vt occiſorum corpora eo die ſepelire nemo auderet: timebant enim ne noſtri reſtaurato exercitu, de integro in eos impetum facerent. At cum videbant, totam claſſem ſublatis velis litora deſerere, timor, & trepidatio omnis in noſtrorum irriſionem verſa eſt, nec immerito, ſi enim biduum tantummodo in caſtris egiſſent, hoſtes, vt opinor, deditionem feciſſent. Quare Præfectus raptim colligere vaſa, & in altum vela facere coactus eſt. At ne epiſtola hæc tota luctuoſa ſine aliquo doloris leuamine perſiſtãt,

 rem

rem ſolatii plenam in fine ſubtexam. Regina, mater Principis, qui in Regno creditur ſucceſſurus, colloquiis & exhortationibus noſtrorũ commota, ſe Chriſtiana ſacra ſuſcepturam promiſit: multum autem ad hanc rem mométum habet, quod illa cum Chriſtiano occulto cuius modo memini, ſanguine coniuncta eſt. Reges item Tanoris, & Chales noſtros ſacerdotes, & Eccleſias in ſuis terris vehementer exoptant. Viderit. R.V. quid eis reſpõderi velit. E Cunale 7. Idus Martias anno 1599.

Non minori omnibus ſolatio fuit profectio quam & zelo ſalutis animarum, & noſtrorum ſuaſu ſuſcepit Dominus Alexius Meneſius, Goę Archiepiſcopus, ad viſitandos Chriſtianos antiquos, a S. Thoma Apoſtolo propagatos, qui in Regione Malauarica loca montana obtinent. Huius viſitationis occaſio fuit eiuſmodi. Poſtquam Angamalæ Archiepiſcopus Abrahamus fatis conceſſit, & Georgius Archidiaconus iuxta conſuetudinem antiquiſſimam, Eccleſiam paſtore carentẽ gubernandam ſuſcepit, ſuſpitio vehemens non leuibus de cauſſis suborta

eſt,

eſt, eam Eccleſiam tandem ad Neſtorianos paſtores eſſe reuerſuram. Nec defuit inter ipſos quidam Eccleſiaſtica dignitate pollens, & opibus affluens, qui reciperet ſe Babylonem profecturum, vt inde Archiepiſcopum accerſeret. Archiepiſcopus vero Goanus, cui non modo tanquam Metropolitano, ſed etiam litteris Apoſtolicis iubentibus competit administratio illius Eccleſiæ ſede vacante, Archidiaconum in obedientia ſedis Apoſtolicæ vacillantem, in officio continẽdi munus ſuſcepit, ne videlicet in ſchiſma laberetur. Ac Rectori Collegii Societatis terræ nouæ, ſeu Vaipicotæ mãdauit, vt Archidiacono litteras, quibus ipſum Archiepiſcopus auctoritate Apoſtolica eius Eccleſiæ gubernatorem renuntiabat, hac lege redderet, ſi ipſe coram eodem Rectore fidei profeſſionem ſolennem faceret. Litteras Archidiaconus lætus accepit, & fidei proteſtationem die feſto ſe facturum promiſit. Verum poſtea nec fidei proteſtationem coram Patre edere, nec gubernationẽ Eccleſiæ, tanquam ab Archiepiſcopo ſibi delatam, accipere voluit: quod ipſe poſtea de conſilio quorundam

fecisse causabatur. Quare conciliatis animis tum Cocinensis Præfecti, tum aliorum sæcularium, atque ecclesiasticorum, conuentum celebrarunt Vaipini, quo vrbis senatores, & Ecclesiæ Cathedralis presbyteros conuocarunt, exclusis tantummodo nostris quos aiebant Archidiaconum nolle huic negocio interesse. In hoc conuentu Archidiaconum amplexantur, in manibus tenent, ac demulcent. Interim musicis instrumentis editur festæ lętitiæ signum. mox in cathedra sublimé statuunt, vrbis Præfecto, atque Episcopi Cocinensis Vicario (Episcopus quippe in Ceilano aberat, & hunc conuentum se absente factum, postea reuersus moleste tulit) & reliquis omnibus in scamnis sedentibus. Assurgit deinde ecclesiasticus quidam inter primos, tanquam procurator idoneus Archidiaconi præsentis (vt ipse aiebat) profitetur Archidiaconum non esse schismaticum (vt forsan inquit, aliqui putant) neque errorem vllum contra fidem catholicam tenere: fuisse enim diligenter ab se examinatum, atque nunc illuc venisse, vt fidei protestationem faceret. His dictis Archidiaconus procumbit

cumbit in genua, & prælegente quodam fidei proteſtationem lingua Luſitana, cuius ne verbum quidem intelligit Archidiaconus, interrogatur, an illud totum credat, reſpondet ille Malauarice, O, id eſt etiam. Atq; hoc pacto tametſi gubernationem ab Archiepiſcopo, vel Apoſtolica auctoritate habere noluit; catholicus tamen, & Apoſtolicæ Sedi obediens iudicatus, & publicatus eſt.

Per eoſdem ferè dies Cocinum ægrotus appuli. Et ante omnia omnes neruos contendi, vt tum ipſe Præfectus, tum reliqui omnes errorem agnoſcerẽt, in quem ceciderant, ſummi periculi plenum. Docuimus quam pernicioſum rei Chriſtianę foret, in ore omnium neophytorum, & antiquorum Chriſtianorum, detrahere veræ, ac ſolidæ doctrinæ, qua noſtri à tot annis Chriſtianos ſuæ fidei cõmiſſos imbuerant, excludendo eos à conſeſſu publico, & à proteſtatione fidei ab Archidiacono facienda; idq; inuito, & contrarium præcipiente Archiepiſcopo, qui eam proteſtationẽ in manu alicuius e noſtris fieri iubebat. Ex alia parte quanti eſſet incommodi, quantique in fide periculi, tam temere

mere, & præcipitanter cohoneſtare, approbare, & publicare doctrinam Archidiaconi, quam ipſe quaſi de lacte Archiepiſcopi Abrahami à teneris annis imbiberat, hauſeratque è libris Neſtorianorum, quos noſtri tanto labore emendandos curabant, atque hoc pacto viam, & quaſi compendium tradere ad introducendum, & acceptandum Epiſcopum Babylonicum, Cocini Præfectus, vir nobiliſſimus, his monitis facilè præbuit aures, factum excuſans, ac profeſſus, ſe non eſſe Theologum, at vero Theologorum, & litteratorum conſiliis adductum, conuentum illum indixiſſe. Reliqui reſtitere primum, deinde prætexentes excuſationes, alij alias: errorem tamen agnouerunt & ipſi & populus Cocinenſis vniuerſus.

Quamquam hæc ita acta ſunt, tamen quia conſtabat, aduerſarios multa ad Archiepiſcopum detuliſſe, quibus artificioſe Vaipinenſem conuentum excuſabant; inſtrumēta publica legitimis teſtibus approbata, ad Proregem, & Archiepiſcopum miſimus, vt vtrique veritas innoteſceret. Quoniam vero multum intererat,

igno-

ignorantiam demere, qua Ecclesiastici illi, & alij multi in hac re laborabant (quod vtique magno Reipublicæ Christianę detrimento futurum erat) dedi negotium Patri Rossi, vt re prius diligenter inquisita, & comperta, mihi ad quædam interrogata responderet, quæ nouem erant, quæ cum ipsis responsis multam huic negotio lucem attulerunt: è quibus duo tantum hic inserere placuit, quo liquidius constet, quantopere Societati fauerit Deus, cum etiam ex ipsorum aduersariorum præsidiis ei arma præbuerit, quibus se defenderet.

Interrogatio. Quid responderit Archidiaconus, Vaipino discedens, Cassanaribus (ita vocant Sacerdotes) & Christianis laicis interrogantibus, cuius rei gratia conuētum illum ingressus esset. Responsio. Dixit se nihil aliud, quam fidem suam professum esse contra Patres S. Pauli, qui ipsum hæreticum vocauerant: Pręfectum vero, & totū conuentū ipsum hortatum, vt viueret secundum antiquas cōsuetudines viæ S. Thomæ cū Patriarcha suo, atq, hac in re nihil esse periculi: item, se vna cū illis statuisse, ordines ab Archiepiscopo Goensi,

Goensi, aut quouis alio Latino collatos, non esse validos, nisi à Babylonica potestate proficiscantur: se vero Archiepiscopum Goensem, Archiepiscopũ quidem, id est Prælatum agnouisse, at non suum: item Patres S. Pauli vehementer contendere, vt in orationibus publicis Papæ nomen enunciaretur, at se nescire an Cassanares id ratum haberent.

Interrogatio. An Archidiaconus in orationibus publicis Papam nominare recusauerit, & quare? An ipso consentiente nominẽtur Patriarchæ hæretici, aut schismatici? & quo titulo Patriarcham coram ipso nominent, an tanquam Patriarcham Summo Pontifici subditum, an vero tanquam Prælatum vniuersalẽ, & secundum Christum immediatum? Responsio. Non solum recusauit, verum etiam restitit, atq; acerbe tulit nostros ipsum hortantes, vt Papam nominaret, immo sese excusauit, quod certo sciret, Ecclesiasticos suos nolle acquiescere. Mirum vero Ecclesiasticos nolle acquiescere, qui in rebus, quæ ipsos magis angunt, ei parere non recusant. Quid? quod hoc quoque à multo tempore in aliquibus locis in more positum est,

etiam

etiam Abrahamo adhuc viuente, & nemine resistente, quo postea defuncto, huius Archidiaconi auunculus, in oppido Carturto, cuidam Diacono Papam in litaniis nominanti, imperauit, vt Pape nomine omisso, morem pristinum obseruaret, Qua de re Archidiaconus monitus nihil respondit, imo potius in conuentu quodam Angamalico decreto Malauarico, licet occulte, statuit, ne quis Papam in orationibus nominaret. Cuius loco bis singulis diebus in orationibus publicis nominant Patriarcham Babylonicu, Simeonem defunctum, eumq; schismaticum, & hæreticum, quem lingua Syriaca Sanctum, & Patriarcham totius Ecclesiæ vniuersalem nominant in libro quodam Syriaco, qui inscribitur liber Patrum. quo nomine intelligunt personam, quæ omnium dignitatum Ecclesiasticarum primas tenet, supra quam non est alius, nisi Christus Dominus. Hac quoque de re persæpe monitus est Archidiaconus, qui etiam bene meminit, Simeonem eumdem esse, cuius iussu Abrahamus Angamalem venit, quem nimirum vt à Patriarcho schismatico missum, Iosephus tunc tempo-

temporis Archiepiscopus Angamalensis, in Lusitaniam vinctum relegauit.

His interrogatis, ac responsis euulgatis inter eos, quorum intererat, dici non potest, vt obstupuerint conuentus Vaipinensis fautores, postquam eis innotuit, quod vulgo Archidiaconus de ipsis apud suos iactitabat. Id vero eos male habebat, quod Archidiaconus diceret, se præter Patres S. Pauli, contradicentem habuisse neminem.

Nunc tempus est, vt ad Christianos S. Thomę nostra redeat oratio. Achiepiscopus re cum nostris cõmunicata, Archiepiscopatum Angamalensem visitare decreuit eo fine, vt sedẽ illam ad suscipiendum Prælatum de manu Summi Pontificis paratiorem redderet. At hostis humani generis cum hoc vnum, præcipuum his tot incommodis remedium esse perspiceret, variis technis Archiepiscopo profectionem intercludere conatus est, dehortãtibus hinc Religiosis, illinc sæcularibus, iisque non infimæ sortis hominibus; dicebant enim hac visitatione non solum honorem, personam & vitam Archiepiscopi, verum etiam Rempublicam ipsam in

peri-

periculum non dubium vocari. Hæc illi tanta pertinacia inculcabant, atque vrgebant, vt optimus Prælatus ad me ſcriberet, cœlum & terram in ipſum coniuraſſe. Veruntamen omni terriculamento contempto, viſitationem ſingulari conſtantia cum prudentia coniuncta, præſente diuini numinis auxilio incepit, promouit, perfecit. Archidiaconus poſt multas tergiuerſationes & verſutias, ita vt parum abfuerit, quin à communione fidelium eiiceretur, tandem ad cor rediens, ſe ſub Apoſtolicæ ſedis obedientia victurum pollicitus eſt. Multa in hac viſitatione præſtitit Archiepiſcopus, quæ magnum ad animarum ſalutem momentum attuliſſe compertum eſt. Primum ſacramenta, vt valide conferrentur, effecit: deinde libros Neſtorianos, quorum maximus erat numerus, à ſexcentis erroribus, & ſententiis catholicæ fidei repugnantibus, expurgandos curauit: quicquid Summi Pontificis ſupremam auctoritatem impugnabat, deleri fecit. Poſtremo Parochos idoneos, qui nullibi pene reperiebantur, diligẽter conquiſitos, Eccleſiis præfecit. Media, quæ Archiepiſcopum

pum ad hunc finem consequendum maxime iuuerunt, hæc fere fuerunt. Ipse per se Ecclesias visitauit. Octoginta Paræcias instituit, Synodum diœcesanam indixit, ad quã Ecclesiasticos illius Archiepiscopatus, & nostros Sacerdotes solummodo iuxta antiquam consuetudinem conuocauit, assistẽte Præfecto Cocinensi Antonio Noronia, & primariis ciuitatis, qui Regis Lusitaniæ nomine horũ Christianorum tutelã in se susceperunt. Quæ res quanto Regiæ Maiestati emolumento sit futura, norunt, qui non ignorant, quanti sit momenti, gentem in tota India lectissimam, à temporibus B. Thomæ Christiano cultui deditam, tamque numerosam & potentem, vt armatos ad triginta millia in promptu habeat, cum Lusitanis vnire, ad Ecclesiæ Romanæ obedientiam reuocare, & in fidem, ditionemque Regis Catholici accipere. Magna etiam fuit adiumento, animarum zelus & vitæ exemplum, quo optimus ille Prælatus nouem mensium spatio, plus (vt nostri affirmant) in animarum salute promouenda profecit, quam quotquot à B. Thoma ad hæc vsque tempora illam

sedem

ſedem tenuerunt. Quam bene affectus ſit erga noſtri ordinis homines, qui in illa vinea laborarunt, indicant verba, quæ ex ipſius litteris decerpſi. Quid mihi animi ſit, inquit, poſt Cunalis & Malacæ infelices clades, V. P. æſtimandum relinquo. Benedictus Deus, qui nos his flagellis emendare dignatur. Viſitatio illa montana me oppido laſſum reddidit. Sed memoria teneo, quod dixit Spiritus ſanctus, Bene patientes erũt, vt annuntient. Quo in ſtatu res illorum Chriſtianorum reliquerim, & quæ geſta ſint, Patres ſcripſiſſe puto, quæ ideo omitto. Vnum affirmo V. P. ego ſi iſtic hyemaſſem, actum fuiſſe de illis Eccleſiis; neque ego meæ conſcientiæ conſuluiſſem, ſi oues pro tempore meas, Paſtoris & doctrinæ catholicæ extremè indigentes prodidiſſem, ac non potius doctrina ſana imbuiſſem, ſicut feci, & facio vna cum Patribus Societatis, qui me comitantur. Peto etiam, atque etiam vt ipſi laborem hunc pene intolerabilem quem in hac vinea colenda, & propaganda ſuſtinent, V. P. gratiſſimum eſſe intelligant. Profecto amor & caritas, qua omnia propter Deum alacriter ſuſtinent,

me illis non parum deuinxit, quippe qui sine illis nihil effecissem, ab illis subleuatus, laborum ac molestiarum vmbram quandam, quæ mihi tanquã tepido, & imperfecto nonnunquam obuersabatur, facile didici contemnere. Dominus illis præmium reddat in cælo, & illis V. P. benedictionem largam impertiat. Angamalæ Residentia cum omnium approbatione instituta est. Nec dubitet V. P. quin in Residentiis montani huius tractus tota versetur Christianorum salus. Hactenus Archiepiscopus. Quod autem dicit de approbatione omnium in Residentia Angamalensi in ipsa Archiepiscopatus sede instituta, intelligit de voluntate Reguli, & Magnatum, qui se se huic Residentiæ exstruendæ beneuolos exhibuerunt, & ipsi in omnibus his terris per totam oram Malabaricam, Patrum Residentias, & Ecclesias se exoptare significant. Neq; vero ipsi Lusitani minore alacritate, & studio huic vineæ antiquissimæ, ad perfectum cultum reducendæ incumbebant. Enituit in ea re singularis duorum Lusitanorum virtus. Quorum alter Rochus Mellus Pereira, qui Patribus se adiungens

gens non ſolum itineris comes, verum etiam expenſarum largitor eximius fuit, muneribus quoque & officiis in Regum illorum ſtudio, & gratia promerenda diligentiſſimus. Alter Antonius Guedes Morales, qui Vaipicotæ Collegium optima ſtructura fundat, & iam pridem ſua omnia Societati ad conuerſionem gentium vir optimus conſecrauit.

Collegium Malacenſe Sociorum numero auctum eſſe, ad V.P. anno ſuperiore ſcripſi, idque non ſolum ad tuendam domeſticam diſciplinam, ſed etiam quod inde ad vicina regna facilis ſit traiectus. Acheni ſane, & Sionis populi, & ſi (vt à fide dignis accepimus) noſtrorum aduentum penitus non repudiant, tamen in præſentia multa ſunt, quæ omnium opinionem à ſpe fructus faciendi excludunt. At in regno Cambogiæ omnia paratiora eſſe intelligo. Rex enim, & populus noſtros vltro inuitant. Faxit diuina bonitas vt, V.P. adiuuante, multi operarii ad hæc, & alia regna, ad fidem conuertenda opportunè mittantur. Quæ de hoc regno narrantur, ſpemque nobis faciunt, ex ſequentibus litteris V.P. cognoſcet.

EXEMPLVM LITTERARVM Patris Emmanuelis Caruali Malaca. Mense Ianuario anno. 1599.

HIS litteris faciam certiorem V. R. de noua missione, quæ hoc anno ad Regnum Cambogiæ Collegio Malacensi oblata est. Quamquam non dubito quin hoc idem & P. Rector, & P. Christophorus de Veiga, Maluccarum Visitator, pro suo uterq; officio præstiterit. Verum cum ego in spem venerim, me ex eorum numero futurum, quos V. R. ad ea loca sit destinatura, ea omnia, quæ dum Malacæ resideo, de illarum regionũ statu cognoui, quæque cum Legatis à Rege Cambogiæ missis nuper acta sunt, paulo fusius exponere decreui.

Cambogia regnum est peramplũ, quod promontorio Malacensi, & Peguensium, ac Bengalensium, regnis opponitur è regione orientis, à septentrione habet Cauci, nostris Cocincinam, ab austro regnũ Sionis, medium inter Cambogiam, & Pegù; ab occidente alluitur mari. Flumen habet, quod instar Nili totam regionem quo-

quotannis ſtatis temporibus inundat, à noſtris Cambogiæ flumen dicitur. Ad regnum Cambogiæ eadem fere via nauigatur, qua ad Sinas. Nam ſoluentibus à portu Malacæ, & iuxta continentem recto curſu iter radentibus, ferè quintodecimo die nullo periculo oſtium fluminis occurrit. Abundat regio oryza, pecore, capris, butyro, legumine: materiem habet ad vſum ædificiorum, & nauigiorum admodum accommodatam, beiuini magnam copiam, & alias merces non paucas. Aiũt, Cãbogienſes olim potentia & incolarum numero, vicinis nationibus præcelluiſſe. Verum à multo tempore, ex quo inter eos, & Regem Sionis bellum exarſit, maxime vero à viginti annis elapſis, ab exercitu Sionenſi multis cladibus confecti, valde imminuti ſunt.

Vltra regnum Cambogiæ, huius fluminis ortum verſus, exſtat alia natio gentis incultæ, & barbaræ, quos Laos vocant, qui iuxta fluminis ripas, & lacus ingentes, quos flumen efficit, in caſulis ligneis, & magnis nauigiis vitam agunt. Protenditur enim hoc flumen ad mille & ducenta milliaria adeo vt eius ortum Cambogien-

 ſes

ſes ignorent. Veriſimile eſt à regione ſeptentrionali iuxta Sinarum, & Tartarorum fines oriri. Lai igitur, qui huius fluminis ſuperiora loca obtinent, ante viginti annos rerum nouarum cupidi, & maris viſendi ſtudio allecti, ducentorum millium hominum coacto exercitu, ſecundo flumine ad oras maritimas delati, omnes ad vnum interierunt. Periit in hoc conflictu Cambogiæ Rex, qui res Malacenſes, & Luſitanam Rempublicam magno ſemper amore & ſtudio coluerat. Huic ſuperſtes fuit filius paruulus, qui etiã nunc regnat, iuuenis viginti annos natus, qui licet diu in Laorũ poteſtate eſſet, & multis incommodis circũſeptus, ab ipſis Lais, & à Luſitanis, atq; Hiſpanis adiutus, Deo fauente, patri in regno ſucceſſit: & Sioniis pulſis, qui totum decennium ipſius regnum infeſtis armis inuaſerant, tandem omnia ferè in poteſtatem redegit. Oppida ſunt ibi maxima, templa, & delubra quamplurima cum ſuis Bonzis, more Iaponiorum & Sinarum, licet hi Deos ſuos minus ſuperſtitioſè colant. Populo ius dicunt Mandarini, ſicut apud Sinas. Quos iſti forma corporis, & oris ſpecie non nihil ſuperant.

perant, Pegusiis similes, quantum ex Legatis, & ipsorum famulis coniicere licuit. Non desunt Lusitani, qui existiment, aurum, quod Pachinum Sinarum vrbem regiam, asportatur, è Laorum terris prouenire, quippe qui Sinis vicini sint. Fidem facit Lusitanus quidam, qui quo tempore Lai ad regnum Cambogiæ descenderunt, inter eos versatus est; hic testatur, se tantam aurearum bractearum copiam apud eos vidisse (nam his bracteis Lai pro monetis vtuntur) vt earum permutatione Cambogienses multi, diuites euaserint. Laos ad Sinarum, & Tartarorum fines aiunt pertinere: nationem esse in multas gentes distributam, bona corporis statura, colore ad albedinem vergente: multos apud eos esse auri, atq; argenti laborandi artifices. Cum Sinis, & Tartaris tantummodo habent commercium.

Rex Cambogiæ iuuenis, qui nunc regno præest, suasu Iacobi Velosi Lusitani, quo erat his temporibus familiariter vsus (vixerat enim Velosus multis annis in Cambogia, & Regi carus, & nostræ Societatis studiosus) huius, inquam, suasu, &

ſu, & cum Luſitanis ineundi commercii cupidus, anno huius ſæculi nonageſimo octauo nauem, quam Iuncum vocant, cũ Legatis & apparatu Malacam miſit. Litteras ad Ducem Malacæ, & ad alios non nullos dedit, ad omnes etiam Religioſorum ordinum Prælatos, additis inſuper muneribus inprimis beiuini copia non exigua, orabat vt pacem, & amicitiam ab aliquot annis, propter aſſidua bella non ſatis cultam, & quaſi obliuioni traditam, cum Rege Luſitaniæ, & Orientali eius imperio liceret renouare. Per Legatos ſummopere vrgebat, vt ex omnibus ordinibus aliquot Religioſos ad ſe mitterent, eſſe enim in tam amplo regno locum omnibus. Iacobus quoq; Veloſus peninſulam, ad nouem milliaria in mare excurrentem, quam à Rege ob res bene geſtas dono acceperat, & arce, belliciſq; tormẽtis bene munitam tenet, Luſitaniæ Regi ſe donaturũ ſpondet, ea lege, vt è noſtris aliqui ad ea loca mittantur, quos in illis regionibus maximo cum animarum lucro, diuino obſequio vacaturos affirmat. Addit Legatus, ſibi à Rege & Veloſo imperatum eſſe, vt Patres S. Pauli (quo nomine in toto fere

Oriente noſtri ab omnibus nuncupantur) omnino mittendos curaret. Sine his aiebat, Regem in animum inducere non poſſe, vt ſibi perſuadeat, pacem cum Luſitanis firmam, ac ratam fore. Qua de cauſa Legatus in hanc curam magno conatu, & totis viribus incumbebat, vt ſaltem vnum quempiam è Societate ſecum ducere liceret.

Huic tam ardenti Regis, & Veloſi, reliquorumq; Luſitanorum ſtudio, cũ quod maximè optabamus, ſine V. R. conſenſu, imo & ſubſidio in tanta ſacerdotum penuria ſatisfieri non poſſet, quod ſolum reſtabat, litteræ à noſtris ad Regem, & Veloſum reſcriptæ ſunt, gratorum animorum ſignificatione plenæ, quibus ſpem faciebant, Patres omnino non defuturos quam primum facultas, quæ non niſi à Goa expectari poſſet, vertente anno daretur.

Hæc de legatione breuiter dicta ſufficiant. Reſtat vt cauſas, quæ pro hac miſſione faciant, paucis exponam. In primis hac ratione Luſitanis cum Cambogienſibus quæ ſtudioſius erit commercium, & indies magis ſtabile, & firmum reddetur.

Atq; hoc Lusitani omnes, qui in Cambogia commercium exercent, vno ore Regi suggesserunt, fieri non posse, vt pacem cum Malacensibus, & Indiæ Prorege ex animi sententia conficiat, nisi Patres Societatis penes se habeat.

Secunda ratio est, quod ea res magno solatio, & subsidio futura sit Patribus, & incolis Christianis, qui in Iapone sunt: tum quod Cambogiæ magna fertilitas Iaponicæ inopiæ facile subueniet: tum etiã quod hoc pacto qui in Iapone degunt, de rebus Indicis bis singulis annis certiores fient, hinc Sinis, inde Cambogiensibus diuersis temporibus ad ipsos commeantibus. Habent enim Iaponii Burgenses frequens cõmercium cum Cambogiensibus. Et rursus Cambogienses Malacam appellunt mensibus Ianuario & Februario, quo tempore Goa nihil affertur.

Tertia & potissima ratio est, quod illud regnum latissime patet, gens ipsa affabilis & moribus ad fidem Christianam suscipiendam magis idoneis, quam vicini Sionii. Sunt enim gentiles, & à natura insitam simplicitatem adhuc retinent, quod non nullis nationibus non contingit, quæ ex fre-

frequenti cũ Europæis hominibus consortio, astutiores plerunque, & ferociores euadunt. Est porro ea terra Sioniis admodum vicina, vt illis Patres, qui in Cambogia fuerint, facile præsto esse possint, quacunq; oblata occasione, quæ nõ defutura videtur, cum præsertim hoc tempore apud Sionios legatione fungatur vir quidam Lusitanus Iacobus Pereira Tibao, atque inde ad Iaponem nauigationem paret. Hactenus P. Emmanuel Carualius.

In regione septẽtrionali huius prouinciæ, quam Deo annuente hoc anno peragrare decreui, quæ ad missionem Mongolicam spectant, prospere cuncta procedunt, & futuri fructus spem non contemnendam præstant. Quæ omnia quoniam satis fuse in litteris huius missionis annuis cõmemorata sunt, hic breuiter rem omnem ad quædam capita reductam, paucis perstringam.

Inter cætera, quæ nos ad missionem Mongolicam animum intendere cogunt, illud primum locũ obtinet, quod suo diplomate Achebar, vulgo Mogor Rex, facultatẽ nostris concessit in Regno Cãbaiæ Euangeliũ prędicandi. In hanc missio-

nem destinati sunt Patres Antonius Machiadus, & Petrus Paes. Quæ res fuit iucundissima cum ceteris omnibus, qui fidei Christianæ amplificationẽ exoptant, tum vel maxime Goano Archiepiscopo, qui eis ad hoc negotium promouendum facultates suas concessit, quę in India sunt amplissimæ. Et sane fructus, qui ex hac missione speratur, non solum ad Lusitanorum animas deriuatur, verum etiam ad ipsorum ethnicorum salutem redundat, qui superstitiosis quibusdam cæremoniis mirum in modum addicti, si conuersi fuerint, non minore studio veram Religionem colent. At humani generis hostis suo more impedimenta multa obiecit, quæ Patrũ nostrorum profectionem hactenus retardarunt; quibus, si Deo placuerit, semel sublatis (vti speramus breui sublatum iri) iter inchoatum perficient. Interea nobis non defuit Dei bonitas, quo inspirante Lusitanus quidam primarius, qui Cambaietæ (ea est Cambaię Metropolis) mercaturam exercet, promittit se Patribus omnia necessaria largiturum: quod sane eo minus mirãdum videtur, quod etiam ipsi gentiles quidam, quos Baneanes vocant,

qui

qui mercatores ſunt, ſuam quoque opem noſtris non defuturam recipiant.

Secundũ illud eſt, quod de regno Xatai, quod latè in orientem tendit, multa narrantur, quæ nouã aliquam miſſionem videntur deſiderare. Eſt autem Xatai (vt multis videtur) idem quod noſtris Catai. De hoc regno ſcribit P. Hieronymus Xauerius in litteris datis ſeptimo Calend. Auguſti anno huius ſæculi nonageſimo octauo, cuius verba ſunt.

Mercator quidam, ſecta Mahometanus, ætate ſexagenarius, dum ego cũ Principe colloquebar, in Palatium ingreſſus, atq; interrogatus à Principe, vnde venerat, & qua via, reſpondit, ſe à regno Xatai per Mecham veniſſe. Mox affirmant alii, qui hunc cognoſcebant, illum aureorum centena millia Mechæ in eleemoſynas profudiſſe: atq; ipſe à Principe interrogatus an ita eſſet, minime negauit, ſeq; ideo tantã ſumam elargitũ aiebat, quod ſenex eſſet & cito moriturus, & hęc ſecũ auferre nõ poſſe certo ſciret. Interrogatus de ſtatu regni Xatai, in hanc ſententiã reſpondit, ſe nimirum tredecim annos in illo regno commoratum in vrbe Xambalù, no-

ſtris

ſtris Cambalù, quæ ſedes eſt Regia; huius Regem potentiſſimum eſſe, habereque inditione ſua ad mille & quinquaginta vrbes, atque harum non nullas ingenti ciuium multitudine refertas. Regem ſe, dixit, ſæpe vidiſſe, quo cum nemo loquitur niſi per libellum ſupplicem, ipſe vero nemini reſpondet niſi per eunuchum. Interrogatus mercator, quomodo in illud Regnum penetraſſet, reſpondit, ſe, Regis Caygarenſis Legati ſimul & mercatoris perſona impoſita, ingreſſum, atq; in prima ciuitate detentum eſſe à magiſtratu, quoad ſciret quis eſſet, & quid quæreret: agnitis demum ſigillis litterarum, quas afferebat, illico veredarium ad Regem profectum, & intra menſem reuerſum, adeundi facultatem attuliſſe: quod facile fieri potuit mutatis, vt fit, ſubinde equis, quo fit, vt ſingulis diebus nonaginta, vel centum coſſos decurrant. Singulis autem coſſis ſingula milliaria Italica reſpõdent. In toto itinere nemo illi moleſtus fuit. maximã enim iuſtitiæ rationem habent, & latronibus minime parcunt. Gentem dixit eſſe colore candido, facie decora, barbis oblõgis nec ſe hactenus homines elegantiore corpo-

corporis forma vidiſſe aiebat, quos Rumis, vel Turcis anteponebat. Quod ad Religionem attinet, dixit eſſe Iſauitas, id eſt Ieſuitas; illi enim Chriſtianis à Ieſu, ſicut nos à Chriſto, nomē imponunt. Interrogatus, an eſſent omnes Iſauitæ, Nequaquam inquit, multi enim apud eos ſunt Muſſauitę, id eſt, Iudæi, Muſſam enim illi Moyſen appellant: eſſe præterea multos Mahometanos. Rex (inquit Princeps) eſtne Mahometanus? Nōdum, inquit ille, at propediem futurū ſperant Mahometani. Princeps, vt mihi gratificaret, iuſſit ſenem poſt aliquot dies ad ſe reuertere. Ego vero ante diem aſſignatum hominem rurſus conueni, eumque interrogaui de lege, & religione illius gentis, affirmauit eſſe Chriſtianos, ſeque cum illorum nonnullis familiariter egiſſe: Eccleſias multas habere, & in iis aliquot magnitudine preſtantes: Imagines eſſe multas cum pictas tum ſculptas, in primis Crucifixi effigies, quas omnes ſumma religione venerātur: ſingulis Eccleſiis ſuum præeſſe ſacerdotem, quem valde obſeruant & ei dona offerunt. Interrogaui, an haberēt Epiſcopū. Non bene intellexit quod quærerem, di-

xit

xit tamen esse inter eos Sacerdotem ceteris dignitate superiorem, Sacerdotes cælibem vitam colere, scholas habere, pueros postea sacris initiandos instruere, atque hos omnes Regis impensis ali. Regem Ecclesias exstruere, vetustate collabentes reficere. Patres, inquit, pullis vestibus induuntur, & pileos gerunt vestris istis nō absimiles, sed maiores. Caput non aperiunt in salutationibus, sed manus carminatas ad pectus iunctas, ad caput eleuant. palliis quoque vtuntur, vestes quoq; habent rubras, quas reseruant in dies festos, & celebriores. Cæteri incolæ pro magna parte vestibus nigris induuntur, exceptis diebus festis, in quibus gaudent rubro. Dixit; se Regem sæpe vidisse ad Ecclesiam procedentem, quia Christianus est: esse præterea multos vtriusq; sexus, qui in ædibus, à populi concursu separatis vitam cælibem, & quasi monasticam profitentur: alios esse, qui etiam domi inter priuatos parietes vitam cælibem colunt: gentem diuitiis abundare, multas esse argenti fodinas: Regem in præcipuis vrbibus reconditos habere thesauros: quadringentos habere elephantes, quos aiunt

aiunt Malaca asportari. A Pegù multos mercatores illuc per mare inuehi affirmabat, quod non alia via fieri posse crediderim, nisi per mare, quod Sinas, & Iaponios interiacet, atque hoc iter plerunque semestre esse aiebat. Hæc (inquit Xauerius) summa est eorum, quæ mihi mercator ille narrauit. Ego vero existimo, omnium esse facillimum, Regis huius Achebaris opera in hac peregrinatione vti. Nam Lahore proficiscentibus prius Caximir, eiusdem Achebaris regnum occurrit. Hinc ad Regnum Rebat, quod Regem habet Achebaris peramicum, recta si contendes, eius litteris fretus, facile ad ciuitatem Caygarem peruenies, inde ad primam ciuitatem Xatai, quæ Christianorum est, paucorum milliarium interuallum exstat. Mihi quoque dum in Caximire agebam, nunciatum est, esse in regno Rebat multos Christianos, & Ecclesias cum sacerdotibus, & Episcopis. Ad hos ego è Caximire litteras scripsi tribus viis lingua Lusitana, & Persica: cum illi rescribent, faciam V.R. certiorem. Lahore 7. Cal. Augusti anno 1598.

Post hæc Achebar ab vrbe Lahore re-

cedens ad ciuitatem Agram, Lahore trecentis milliaribus distantem versus hæc regna Decanica, id est australia, cum ingenti exercitu contendit, atque tanto apparatu, vt Regiæ supellectili, & ipsius Regis tentoriis vehendis octingēti elephantes cum septem millibus camelorum vix sufficerent. Neq; hoc mirum videri debet, cum solus is, qui Regi à secretis est, septingentos camelos, & septuaginta elephantes onerauerit. P. Emmanuel Pinerius Lahore in Ecclesia remansit. P. Xauerius, & Frater Benedictus Goes Regem comitantur. Eos Rex vltro se itineri, & eius obsequio offerentes, humaniter amplexatus iussit, vt pecuniam, equos, camelos, elephantes, & quæcunque alia desiderarent, secum tollerent, & illis respondentibus, vnum camelum sufficere, addit aulicus Regi carus, Imo duos accipiant; instat Rex, dentur quæcunque volent. Quare Regis famuli quatuor inuitis obtrudunt. Hæc Regis Achebaris expeditio, vicinos Reges magno terrore concussit, vtpote qui à vicino potentissimo non immerito sibi timendum censeant. Dum Rex Agræ remanebat, filium suum contra Decanum

num & terras Meliquij, in quibus eſt vrbs Ciaulum (noſtris Chaul) quod Goa non amplius ducenta, & decem milliaria diſtat, cum quinquaginta hominum millibus miſit. Ei nuper defuncto, alium filium ſubrogauit: cui ipſe gladium ſuum, & in itineris expenſas, quadringenta aureorum millia dedit. Nos hæc miſſa faciamus (quæ tamen Deo enixe commendanda ſunt) vt ad noſtras miſſiones redeamus.

De rebus regni Xatai P. Hieronymus Xauerius iterũ ſcripſit ab vrbe Agra Cal. Auguſti anno 1599. ſe nimirum comperiſſe omnia, quæ nuper de Chriſtianis Cataiani imperii ſcripſerat, vera eſſe. Quod ad viam attinet, per Bengalam, inquit, nonnulli eam patere autumant: nimirum per regnum Garagatæ, qui terminus regni Achebaris eſt: iter vero expeditiſſimum eſſe per regionem Cabul, & ciuitatem Lahor: quam viam licet paulo longiorem, publicam tamen, & à mercatoribus tritam affirmant. In his ipſis litteris refert Pater ſermonem, quem cum Rege de hac miſſione habuit, quem ait fuiſſe eiuſmodi. Domine Rex, Superiori

nostro indicatum est, in regno Xatai plurimos esse, qui Christianam religionem colant, de quibus propter locorum interualla, & gentium interiacentium dissidia, à trecentis annis Europæi omnes nihil certi cognoscere potuimus. Impense cupit tres, aut ad summum quatuor sacerdotes illuc mittere, qui illis hominibus in iis, quæ ad diuinæ legis obseruationem pertinent, adiumento esse possint: nostræ enim vocationis est, quouis periculo posthabito, ad quamuis mundi plagam proficisci, & æternæ salutis legem, ac immortalis vitæ semitam mortalibus commonstrare. Respondit Rex, Rahat met Xodà, id est benedictio Domini super vos, atque alia quædam in laudem nostram effatus est. Ad hæc ego, R. V. scire dixi, in illam regionem nullam patere viam certiorem, nec magis publicam, quam per regna ipsius Achebaris: velle scire an Regiæ celsitudini placeret, mitti huc aliquot e nostris, qui Regis auxilio illuc contẽderent. Hic Rex, Veniant, inquit, ego legatum eo missurus sum, cum illo ibunt. Occasio sane optima, nam à Cambaia vsq; ad Cabul late dominatur Achè bàr. Inde itur

ad Ba-

ad Badaxam, cuius Rex in huius terris vixit, & tres filij eius nostri discipuli fuerũt; horum frater nunc ibi regnat: hoc pacto Achebaris opera vsque ad fines Cataiæ iter patere, atque huius litteris munitos nullum non locum adire posse, compertum est. Hactenus Xauerius.

Tertium caput est, quod Pater cũ Rege egit de facultate, quam ego petebam mittẽdi alios Patres, qui Lahore, & Agræ degentibus sese adiungerẽt: cui petitioni Rex libenter annuit, & diploma illico dari iussit; quod & Patribus Cataiã petentibus, & illic manentibus vsui esse posset: atque in ipso diplomate in vrbe Cambaia omnia, quæ Patribus ad commeatum opus essent, donari præcepit. quod diploma cum signatum erit, ad me se missurum scribit.

Non arbitror fore iniucundum V. P. si altercationem, quæ Patri cum Rege fuit 17. Cal. Augusti eiusdem anni, hic interseram. Dixit Regi sibi negotiũ esse, quod remotis arbitris tractare cuperet, si liceret. Rex parum à turba declinans, amotis circumstantibus stans interrogauit, quid vellet. Xauerius, qui ante duos annos illud

idem in mandatis habebat ſic eſt exorſus. Domine Rex, à Superiore noſtro litteras accepimus in hanc formã. Quando quintum iam annum apud Regem linguæ ediſcendæ operam datis, non dubito, quin is vos iam probe intelligat. Quare Regiam celſitudinem obteſtamini, vt qui nos ad ſe euocauit audiendi Euangelij cauſſa, viderit nũc, quid velit, vt ego pariter ſciam, quid de vobis ſtatuere debeam. Imo nobis, inquit, Xauerius valde moleſtum eſt eſſe otioſis. Quare tu Rex non nos audis, ſicut te auditurum dixiſti, audire autem te æquum erat, qui temet veri inueſtigatorem ſagacem profiteris. Ego, inquit Rex, ingenue fateor, me audiendæ veritatis cupiditate adductum, vos vocaſſe, vt quod veritati & rationi magis conſentaneum deprehẽderem, id amplecterer. At nunc Decanũ verſus iter ingredior, prope Goam conſiſtam. ibi me expediam, vt vos per otium audiam. Hunc ſermonem in longius protrahens, eadem verba repetiit. Ego vos ideo vocaui, ego vos remotis arbitris alloquar, & exaudiam. Quid? cum Mahometani rerum potiebantur, num erat, qui Chriſtum Deum eſſe dicere auderet?

ret? illico morte multabant. nunc omnia tuta. Ego hoc ita esse confessus, Regi gratias egi, rogans vt nos aliquando audiret, id ipsi summo bono, nobis maximo solatio futurum. Rex se facturum promisit, & finem sermoni imposuit. Hæc Hieronymus Xauerius.

Nunc Patribus in subsidium, & solatium socios aliquot mittam, nõ enim dubito, quin illorum opera in hac prouincia colenda, Deo grata sit. Deus enim lucem suam aliis impertit, vt conuertantur: alios ita emollit, vt iam minus de sua secta glorientur, de nostra lege maiorem in dies opinionem concipiant. Hoc anno die Natali Patres præsepium in memoriam, & honorem nati Saluatoris, admodum illustre Lahore construxerunt. ad hoc tanta frequentia omnes omnium ætatum, atque ordinum homines confluxerunt, vt viginti dies continuos ad tria, vel quatuor millia, pueri IESV nati effigiem adorarent. In his quidam vir nobilis, puerum, quem eadem nocte, atq; eadem qua Christus natus est hora, vxor pepererat, pręsepi obtulit, baptizari permisit, atq; ipse cum vxore catechumenus factus est. Non fuit

æque beata ſors alterius matris Mahometanæ fœminæ, ſed infantis in lucem recens editi adhuc beatior ſors fuit. Hunc enim mater ſuo primum conſenſu, atque adeo rogatu, & precibus baptizatum, ipſa poſtea, vicinos & conſanguineos petulanter inſectantes non ſuſtinens, irata veneno ſuſtulit, quod cum lacte infantis ori ingeſſit in profeſto Aſcenſionis. Infantulus in tetro illo, & miſerando ſeptemdecim horarum cruciatu, Chriſtum nõ loquendo, ſed moriendo confeſſus, ante altare vitam finiuit in ipſo Aſcenſionis die, qui à natiuitate quadrageſimus erat, & à baptiſmate decimusoctauus. Scripſit P. Emmanuel Pinerius, puerum poſtquam animam Chriſto reddiderat, tanta tamq; inuſitata ſpecioſi vultus gratia reſplenduiſſe, vt beatæ animæ gloriã, quam ad Chriſtum aſcendens, erat conſecutus, videretur iam vultu repræſentare.

Quod ad miſſionẽ Æthiopicam in terras Presbyteri Ioannis ſpectat, nulla quantumuis maxima noſtrorum diligentia fieri potuit, vt vnquam ad regionẽ illam via pateret, tanta eſt Turcarum in finibus regni tuendis induſtria & vigilantia. Sunt

in ter-

in terris illis plus minus mille Lusitanorum hominum filii, ac nepotes, extra non paucos alios Catholicos, qui sponte ad fidem reducti sunt. At postquam in hoc incœpto & conatu, Patres Antonius Mõserratus, & Petrus Paes in Arabicam captiuitatem inciderunt, destinatus est illuc P. Abrahamus Maronita, quem V. P. Roma misit. is & si linguã Turcicam, & alias nonnullas sciret, tumen à Turcis retentus in ciuitate Delec, in portu insulæ Mazuę, coram Præfecto occisus est, eo quod Mahometem execratus Christianum se confessus est, & ideo iter ingressum, vt Christianis succurreret, & quos posset, ad Christum conuerteret. Quare Lusitani antiqui, qui iam non amplius quinque sunt, qui cum Patriarcha ad illas terras iuerunt, ad nos scripserunt, se catholici sacerdotis maxime indigere ad Christianorum solatium & salutem, quod P. Franciscus Lopez, qui ex sociis Patriarchæ solus supererat, è vita decessisset: tamen fieri non posse, vt societatis sacerdos quispiam sine euidenti mortis periculo, aut saltem captiuitatis, in Æthiopiam euaderet: posse tamen sacerdotem aliquem Indum sub

nautæ vestitu, facile ad ipsos penetrare. His litteris ad nos perlatis nonnulli è nostris alacres se nobis obtulerunt, ita ad omnia parati, vt nullum pro salute illarum animarum discrimen sibi pertimescendum putarent. Rem ad Proregem, & Archiepiscopum retulimus. fuit ea quidem Archiepiscopo iucundissima, qui ideo in Domo professa nostros pro concione laudauit, sumpta occasione ex illis sacræ paginæ verbis, *Sequuntur agnum, quocunq; ierit.* Quæro, inquit, qui mortis, & captiuitatis contempto periculo, Æthiopicam missionem prosequantur, non inuenio nisi Patres Societatis. Attamen re maturè deliberata, visum est Lusitanorum illorum consilio parere, & sacerdotem Indum mittere. Electus est P. Melchior de Sylua, nostri Collegii *Sanctæ* Fidei antiquus alumnus, grauis sacerdos, & bonus Theologus. Is in vrbe Dio conscensa naui cuiusdam *Saraceni*, in habitu nautæ ad insulam Mazuæ, & oppidum Delet saluus peruenit. Hæc insula intra fauces Erythræas adducenta, & quadraginta milliaria Arquico oppido maritimo Abassini litoris obiecta, perangusto freto à conti-

nento

nente Aethiopiæ dirimitur. Hic ſacerdos nulli cognitus, Turcarum turbæ ſe ſe immiſcens, tanquam vrbis viſendę cauſa, Arquicum ingreſſus, incidit in Abaſſinum quendam, qui olim Patriarchæ ſeruierat, & illuc litteras à Goa expectaturus aduenerat. Perfertur illico ad Luſitanos optatiſſimus nuntius. Illi ſummo ſtudio, & alacritate ſacerdotem accerſunt. Peruenit ad eos ſacerdos non ſine vitæ diſcrimine, nam à Saracenis quibuſdam cognitus, vix euaſit: audiuit enim noctu inter ſe muſſitantes, ſe nimirum iſtorum Chriſtianorum audaciam ſatis mirari non poſſe, qui cum ſcirent alium ſacerdotem (Patrem Abrahamum intelligebant) iñ ſimili conatu anno ſuperiore occiſum, tamen iterum idem iter aggredi auſi eſſent. Exceptus eſt Pater à Chriſtianis maxima omnium lætitia & gratulatione in Tigare oppido, in quo P. Patriarcha vitam egit, mortemque obiit, & reliqui Patres, qui illi ſucceſſerunt, ſepulti ſunt. Luſitani immortales gratias Deo egerunt, qui ipſis catholicũ ſacerdotẽ reddidiſſet, ſibique ipſis de tanto bono gratulabantur: hoſpiti quoque, qui tot ac tantis Turcarum,

carum, & latronum periculis ereptus, saluus & incolumis ad ipsos peruenerat. Sacerdos statim ad ea, quæ officii sui erant, animum adiecit, multa deprehendit, quæ ipsi negotium facesserent. Christiani enim cum iam pridem catholicum sacerdotem frustra expectassent, desperatis rebus, cum Abassinis schismaticis contracta amicitia, & mutuis cõmerciis deuincti, paulatim errores & ritus parum catholicos imbibentes, sese ad illorum sectam magis, magisq; aggregabant. Et iam Ecclesias Abassinorum frequẽtare, & eorum sacramenta participare cogitabant. Iam liberos simul & circumcidebant, & baptizabant. Sabbathum cum die Dominico obseruabant. Diebus vetitis carnem manducabant, vigiliarum, & quatuor temporum ieiunia omittebãt. Contra, singulis quartis & sextis feriis ieiunabant. Hac legis Mosaicæ, & legis Græcæ commistione factum est, vt parum abfuerit, quin omnes à veris Christianis penitus degenerauerint. Quare Pater, vt hos abusus mature tolleret, & Christianis moribus, qui iam pene erant aboliti, populum denuo imbueret, præter alia in primis

mis calendarium Gregorianum, & constitutiones Archiepiscopatus Goensis publicè in mores, vsumque ecclesiasticum induxit. Catholici in tria oppida, à se inuicem nō parum dissita, sunt distributi. Primus locus Tigare dicitur, qui multa prædia habet annexa, Ecclesiæ olim à Rege Abassino donata. Secundus locus est Dambea, nempe imperii Abassini sedes. Tertium Dai, Quare Tigarensibus Christianis in doctrina catholica iam mediocriter instructis, scripsit Pater se reliqu loca lustraturum.

Illud autem præcipuū in mandatis habebat, vt accuratè perspiceret, an ad regnum Presbyteri Ioannis pateret nostris aditus, per fauces portus Melindæ: an potius per alium portum iuxta fauces maris Erythræi, qui Bai lur dicitur, Regulo cuidam Dencali subiectum. Pater se comperto habere scripsit, viam per portum Melindanum latronibus valde infestam esse, aliam vero per portum Bailur facile peruiam futuram, si eius loci Regulum muneribus & officiis placatum reddiderint. Atque hoc in statu rerum versatur bonus ille sacerdos, qui socios sibi mitti petit,

saltem

ſaltem aliquot ſuæ nationis, quibus faciliorem conſtat eſſe aditum in illas terras.

Redeo nunc ad miſſionem Viſſanagoranam, ſiue Biſnagenſem, cuius ſupra memini. Dixi Patrem Emmanuelem Veigam cum ſuis ſociis expectare Regis aduentum, qui ab expeditione Mandurena cum exercitu redibat, vt ad vrbem Regiam contenderet, & in ea ſedem Societati figeret. Cœptis affuit Dominus, vt ex ipſius litteris V. P. intelliget.

EXEMPLVM LITTERARVM P. Emmanuelis de Veiga ab vrbe regia Chandegrino 14. Cal. Oct. anno. 1599.

Collegio vrbis S. Thomæ pridie Idus Auguſti P. Franciſcus Ricius, & ego profecti perreximus ad vrbem Chandegrinum. In hac vrbe Rex Viſſanagoræ imperii ſedem tenet, in oppido nimirum naturæ loci munito, in cuius medio exſurgit arx, quæ aquis ſcatentibus abundat, ac propterea inexpugnabilis habetur. Secunda nocte poſtquam à S. Thomæ diſceſſi-

cessimus , ad locum quendam venimus, cui nomen Triualur ibi in porticu fani cuiusdam, gentilica superstitione celeberrimi pernoctauimus. Quam non gratus fuerit Dæmoni aduetus noster, per ministros suos illico prodidit, vnus è Brachmanis, qui loco præerat nunciari iussit, ea nocte Deum foras cum pompa proditurum, qui nostrorum conspectum moleste laturus esset : quare vt confestim discederemus monebat. Respondimus, nullum alium hospitium nobis patere: idolo vero nõ esse nos impedimento, quo minus in publicum deferretur, cũ plateæ latæ, & compita complanata essent, nos vero in porticu manere. Illo adhuc vrgente, & iam præ ira vociferante, Pater Ricius exsurgens, Obonis Reguli, atq; ipsius Regis nomen opponit, interminans etiam, ni taceret, quo ille audito, conticuit.

Post solis occasum effertur idolum in throno sublime, & octo baiulis portantibus in plateam prodit. Effigies illi parua, quæ trium palmorum longitudinem non superabat ; indusium interius linteum, superiorem amictum ex serico rubro gestabat. Oris figuram per noctem discer-

nere

nere non potui, nisi quod vultus nigredo, speciosis vestibus discolor quodammodo cõspicuum reddebat, vestem & thronum multæ herbæ odoriferæ, & flores pingebant. Pompam vniuersam præcedebat elephas, seruitio idoli mancipatus. Hic album vexillum ingens in dorso ferebat, post hunc tres boues eiusdem idoli, quibus supersedebãt, qui tympana pulsabant. Post hos alii quam plurimi buccinatores, diuersarum formarum tubas, & cornua inflabant: alii enim cornua adunca septem palmorum, alii buccinas quasdã rectas oblongas, buccis inflatis quatiebant, alii tubis, quę duodecim palmorum longitudinẽ æquabant, ita clangebant, vt fulcimine ligneo à femore exeunte, cum eas ori admouebant, vti necesse esset. Nonnulli grandibus conchis insonabant, cum quibus viginti plus minus tympanistæ permisti ibant. Hi cuncti nullo ordine, nullo tempore obserato, confuso atque aspero sono aerem, atque aures obtundebant. Hos sequebantur perpetua serie fœminæ triginta saltatrices, quę idoli perpetuo obsequio se deuinxerant, quibus nubere non licet, atque hæ plerunque pudici-

dicitiam proſtituunt. Ibant omnes veſtitu eleganti, in auribus & monilibus ornatæ. Prima vas æneum magnum cum lumine ferebat, reliquæ cum ſingulis lampadibus accenſis ſequebantur. Mulierum agmen claudebat idolum cum ſuis baiulis & ſacrificulis, qui fani iſtius reditibus viuunt.

Hinc inde plebs vniuerſa cum lucernis accenſis, confertim incedebat. Hæc pompa per quatuor plateas ad quadrum concurrentes incedebat, quarum ſingulæ patebant in latitudinem pedes octoginta in longitudinem paſſus quadringentos, longa palmarum ſeries æqualibus ſpatiis, platearum latera vtrinq; ambibat.

In reditu antequam delubrum ingrederentur, idolum in quadriuio ſtatuunt, vt ibi de more cæremonias, & ritus ſolennes peragerent. Locus erat columnis quadratis viginti palmorum altitudinis, affabre conſtructus, tectum lapideum columnis impoſitum. in medio idolũ collocant. Nobis è Regione in porticu ſedentibus, à magiſtratu indicitur, vt aſſurgamus, Deum nempe coram eſſe: minime obtemperantibus ſecundo denuntiatur,

vt ſedentibus Patribus ſaltem pueri ſurgant. Reſpondemus, pueros eſſe Chriſtianos, Diis gentium non aſſurgere. Cum viderent nos obfirmato animo in ſententia permanere, orauerunt, vt ſileremus, quod vtiq; fecimus, illorum cęcitatem ſub ſilentio deplorãtes. Vniuerſa illa turba ter circa idolum gradiebatur. Hac cæremonia peracta longo agmine vſq; ad portã templi duplici ſerie incedebãt. E templo procedunt quatuor Brachmanes, qui idolum capitibus inclinatis venerabantur: hos quidam miniſtri ſequebantur, è quibus vnus caniſtrum oryza cocta plenum capite ferebat, in cœnam ſcilicet idolo. Hunc ventilatores comitabantur, qui flabellis muſcas arcebant. Cibo appoſito duo miniſtri locum ſyndone cooperiunt, ne quis Deum manducantem aſpiceret. Interea tubis, cymbalis, & tympanis magnus editur ſonus: poſt paululum ablato velo, & amota oryza, miniſtri intro ſe recipiunt, prodit mox antiſtes, qui lingua peregrina egregia Dei facinora, & res ab eo præclarè geſtas alta voce decantat. Quo peracto in templum omnes redeunt. Quid ibi fecerint, neſcimus, hoc vnũ ſcimus, quatuor

horas

horas & eo amplius ſuperſtitioſis ritibus, & cæremoniis peragendis abſumptas.

Non defuerunt, qui nobis interea problemata quædam, & quæſtiunculas ponerent. Primum an eſſent dies boni, & mali, fauſti, & infauſti. Deinde an præſcire quis poſſit, quoto quis anno vitę curriculum ſit abſoluturus. Tertio quo genere mortis ſit moriturus. Ea, quæ ad hæc reſpondimus, approbauere omnes. Vnus vt cæteris plus ſapere videretur, hæc omnia ſe diuinaturum recepit. Scis igitur (inquam) quot annos ſis victurus, & qua morte moriturus? Hæc, inquit ille, in libello quodam meo ſcripta continentur. at ego cum aliorum fata legam, quæ ad me pertinent, legere nequeo. Quin igitur (inquam) alteri das, qui tua legat, vt ſcias? ille rubore ſuffuſſus, cum nihil occurreret quod reſponderet, omnibus riſum mouit. Alii de Diis ſuis, & de mundi conſtructione, & fabrica inaudita quædam prodigia ſomniabant. Septem dicebant eſſe maria, vnum aquæ ſalſæ, aliud aquæ dulcis, aliud mellis, aliud lactis, aliud lactis in acorem iucundum, & pinguem ſpumam denſati, quod Tairum vocant; aliud ſacchari, aliud

 buty-

butyri. Alii dicebant, terram nouem constare angulis, quibus cælo innitur. Alius ab his dissentiens, volebat terram septem elephantis fulciri, elephantes vero ne subsiderent, super testudine pedes fixos habere. Quærenti quis testudinis corpus firmaret, ne dilaberetur, respondere nesciuit. Quare horum opinionibus confutatis, ea quæ philosophia tradit, pro illorum captu in medium protuli: quibus illi assentientes, ac rationi cõsentanea æstimantes, ea quæ Brachmanes dicebant, tanquam falsa & inepta reiecerunt.

Postera luce iter prosequimu., & tandem decimo septimo Cal. Septemb. ad hanc vrbem Chandegrinum peruenimus. Obo Regulus de nostro aduentu per nuntium certior factus, ædes quasdam pro tempore accommodari iussit, donec aliæ meliores pararentur. Vno aut altero die elapso, Obonem visitauimus, is magnam vultu lætitiam præ se ferens, perhonorificè nos excepit. cathedra, serico villoso instrata vti noluit, sed super tapete discumbens, alterum nobis sterni iussit. Postridie ad Regem accessimus. Is quoque benignissimè nos excepit. Regi assidebat

Obo

Obo Regulus, & alius è magnatibus, Regis nepos. Saluatoris, & B. Virginis pictas effigies proferimus, quas ille vultu admodum læto, atq; intento animo contuebatur. Erat effigies B. Virginis, ex illo exemplari Romano transumpta, quod à S. Luca pictũ accepimus. Huius imaginis non solum viuida colorũ specie, & picturæ artificio, sed etiã multo magis iis, quæ à P. Ricio dicebantur, delectatus est. Post mutua duarũ horarum colloquia, datis de more muneribus, nos humanissime dimisit. Velle nos in vrbem sedem figere, sibi gratum esse, disertis verbis affirmauit. Oboni præcepit, vt quem in tota vrbe locum eligeremus, eum nobis confestim possidendum traderet Diplomata se concessurum promisit, quibus facultatem daturus esset omnibus, qui Christiana sacra susceperint, vtendi pristinis officiis, atque honores, dignitates, & magistratus, & bona quæuis retinendi, sicut in Paganismo retinebant. Harum omnium facultatum capita, quæ in folio syluestris palmæ scripta attulimus clara voce coram omnibus lecta, & recitata sunt.

Post hæc alios Palatinos, & magnates

nonnullos visitauimus. In his nepotem Regis, quem vocāt China Ragium, id est, secundum à Rege, qui ei in regno creditur successurus. Hic tanto nos cõuenien-di desiderio tenebatur, vt ad se visitādum quodammodo inuitaret. Dum res nostras Palatini tam secundo cursu ferri cernunt, ipsi quoq; visitandi, & congratulandi officiis certare cœperunt. Duo quoque filii Obonis Reguli, solito illo equorum, & elephantorum comitatu ad ædes nostras venerunt; & antequā ingrederentur, diu multumq́; imagines illas inspectando, oculos pascebant: & quasi hoc parum esset, orabant vt eas domum deferre, & vxoribus ostendere liceret. In charta cosmographica, quam Mappam appellant, immensi Oceani spacia, terrarum, mariumq́; sinuosos tractus, atq́; insularum diuersam magnitudinem, numerum, & situm accuratius obseruantes, maxima admiratione affecti, incredibilē perceperunt ex illa descriptione lætitiā, & voluptatem.

Facultate à Rege data Ecclesiæ exstruendæ, aream idoneam quærimus, quam vt in area & ambitu palatii nullo modo concedi posse compertum est, paululum extra

extra eius muros locum elegimus ſatis accommodatum. Eſt enim intra vrbem, & ab vno latere hortis & campis obiectus, ſolitudinem, & receſſum promittit. Poſſidebat hunc fundum Regina, Obonis filia, quæ parentis hortatu noſtris precibus libenter annuens, è veſtigio Procuratorem miſit, qui ſuo nomine Patribus quod vellent, poſſidendũ traderet. Quare ad quintum Idus Septembris in fundi huius poſſeſſionem pedem poſuimus, ad tertium Idus eiuſdem menſis eo ad habitandum conuenimus. Antiqui habitatores nõnulli ad alia loca cõmigrarunt. Atq; hic nunc temporis huius miſſionis eſt ſtatus: quæ deinceps ſuccedent ex litteris, quas via S. Thomæ miſſurus ſum, V. R. cognoſcet. Chandegrini 14. Calend. Octobris. anno 1599. Hæc P. Emmanuel Veiga.

Adiiciam & aliam epiſtolam breuem P. Franciſci Ricii, quæ eiuſmodi eſt. Perbenigne cum ab ipſo Rege, tum à Regni Proceribus fuimus excepti. Vix dici poteſt, quanta animi voluptate inſpexerint Domini Saluatoris imaginem, & B. Virginis aduocatæ noſtræ, quæ pro materna pietate voluit, vt infra octauas ſuæ bea-

tissimę Assumptionis aditus nobis in pal
tium pateret. qua etiam deprecante fa
ctum est, vt Rex, & Proceres omni nos hu
manitate complecterentur, vt facult
concessa sit, Ecclesias ædificandi, cruc
erigendi, atque in toto hoc amplissim
imperio homines ad veri Dei cultum re
ducendi, saluis interim bonis omnibus, &
officiis quibuslibet, & facultatibus, qui
bus antę baptismum gaudebant. Area
quam Ecclesiæ construendæ elegimus
ad Reginę pertinebat. Illam, Obonis pa
tris commendatione fretus, visitaui in
profesto Nauitatis B. Virginis, sermoni
internuntia fuit ancilla ostiaria. renun
tiat illa Reginam, quamcũq; aream, aut
fundum Patres vellent, ad se pertinen
tem, libentissimo animo eis in perpetuum
donare, atq; eiusdem possessionem posti
die se nobis tradituram promisit. Dilat
tamẽ res est vsq; in diem tertium, eo quó
postridie infaustum esse diem sacrificu
dictitabant. Speramus tandem aliquand
fore, vt omnes optime intelligãt, quam fe
lix fuerit ille dies, quo B. Deipara Virgo in
gaudium, & solatium vniuersi mundi in
lucem edita est. Die igitur ad libitum
illorum

lorum constituto, misit Obo Regulus
ucem exercitus, Regina matronam. Hi
erbis & actibus solennibus, fundi posses-
onem nobis tradiderunt. Mox quinqua-
inta familiæ, quæ ibi habitabant, loco
esserunt. Atque hoc pacto iam in Vissa-
agorano regno, & regia sede habet Do-
inus Deus Domum, in qua adoretur, &
olatur, & diuinum offeratur sacrificium.
apum Regulum indies expectamus: is
bi venerit, de exstruenda in eius terris
cclesia, cum illo agemus. Delauaius, qui
c supremus militum Præfectus, ad Re-
em venit, vt de crimine quodam sibi il-
ato, se purgaret. Is quanquam in primo
ongressu non bene acceptus est à Rege,
amen iam videtur æquiore animo esse.
Per hos dies quingentis sclopetariis co-
iitatum, à Palatio redeuntem vidimus.
os vbi vidit, ad Brachmanes conuersus,
lixit, Ecce aduenere Patres, vt Ecclesias
ondant: parate vos, eritis omnes Chri-
tiani. Tunc temporis aperto tantum ca-
ite prætereuntem salutauimus. Pedi-
um suorum copias Regi ostendit, quos
ulgo dicũt quindecim milliũ numerum
xplere. Chãdegrini 14. Cal. Octob. 1599.

N 5 Hæc

Hæc habui, quæ ad V. P. in præſen
ſcriberem de miſſionibus, in quibus noſ
ſummo cum ardore, & rei Chriſtianę pr
mouendæ ſtudio, pro inſtituti noſtri r
tione verſantur in primis ipſi profeſſi, q
non ſolum reſident in locis priſtinis, & a
tiquis Moluccarũ, & Manaris inſularu
atque in oris Piſcariæ, & Trauancoris,
locis etiam Malabarium, & vtriuſq; Sal
ti Goani, & ſeptentrionis, verum etiam
mnibus fere nouis miſſionibus deſtine
tur. Profecti enim ſunt, alij ad regna
chebaris, alij ad regnum Cambaiæ, qui
men expectant in propinquis locis (de
enim tantummodo Proregis conſenſu
alij ad Zamorinum in vrbẽ Calicuti, q
præter eos, qui iam ibi erant, miſſi ſunt a
duo cum Andrea Furtado Mendotio,
militaris gloria præſtante viro, qui cũ h
ſcripſi, in Cunalicam illam expeditione
claſſem cum exercitu educebat. His ad
miſſionem nouam Angamalis, & Ben
læ, quarum poſteriorem aliorum duoru
Patrum acceſſu auximus. addo etiam
riapatanum, Negapatanum & Viſſanag
ram. His omnibus locis noſtræ Societa
homines, amplius ducenta, & ſeptuagi
C

hriſtianorũ millia, qui ad centũ, & ſexa-
nta nouem Eccleſias pertinent, penes ſe
catholica fide, & in doctrina ac morib.
hriſtiano homine dignis, erudiendos
abent. Quod autem attinet ad Iapo-
em, & Sinas, P. Alexander Valignanus,
is V. Prouinciæ Viſitator, ad V. P. ſuo
mpore ſcribet. Cæterum defuncto iam
uambaco tyrãno, expectamus nuntios,
litteras hoc anno admodum lætas: imo
Iaponenſem Procuratorem hinc anno
quenti tranſmiſſurum. Tyrannus ille
m in vrbe Meaco graui morbo decum-
ret, quam primum D. Ludouicus, Epi-
opus Iaponẽſis, & P. Viſitator cum aliis
tribus ad portum Nangaſaquii appli-
iſſent, in ipſo tempore graue deliquium
ſſus, poſt aliquot dies extinctus eſt, at-
e vna cum illo reſtincta perſecutio,
am à tot annis in Societatem, & Eccle-
m Iaponicam mouerat. Reliqua ſciet
P. ex P. Alberto Laertio, qui hoc anno
Procuratorem à prouincia electus eſt
mo loco, electus etiam ſecundo loco,
Procuratori poſſet ſuccedere, P. Fran-
cus Viera, quem pariter in Luſitaniam
im eſt mittere, vt certior eſſet Pro-

cura-

curatoris ad vrbem profectio. Cum duobus Patribus cuncta prouincia ſpe fore, vt P. V. ex iſtis prouinciis Europ mittat multos egregios operarios, tam præclara initia prouehant, & arde animarum zelo nobiſcũ in gentium co uerſionem incumbant. Quod reliqu eſt, ego & Fratres mei omnes, V. P. cet rorumque Patrum, ac Fratrum noſtr rum ſanctis ſacrificiis, & orationibus n enixe commendamus. Goæ Oct. Cal. Ia in die feſto S. Thomæ Apoſtoli Indiæ P troni. Anno 1599.

V. P. Filius in Domino

Nicolaus Pimenta.

MOGVNTIÆ,
Ex Officina Typographica
IOANNIS ALBINI, Anno
M. DCI.

